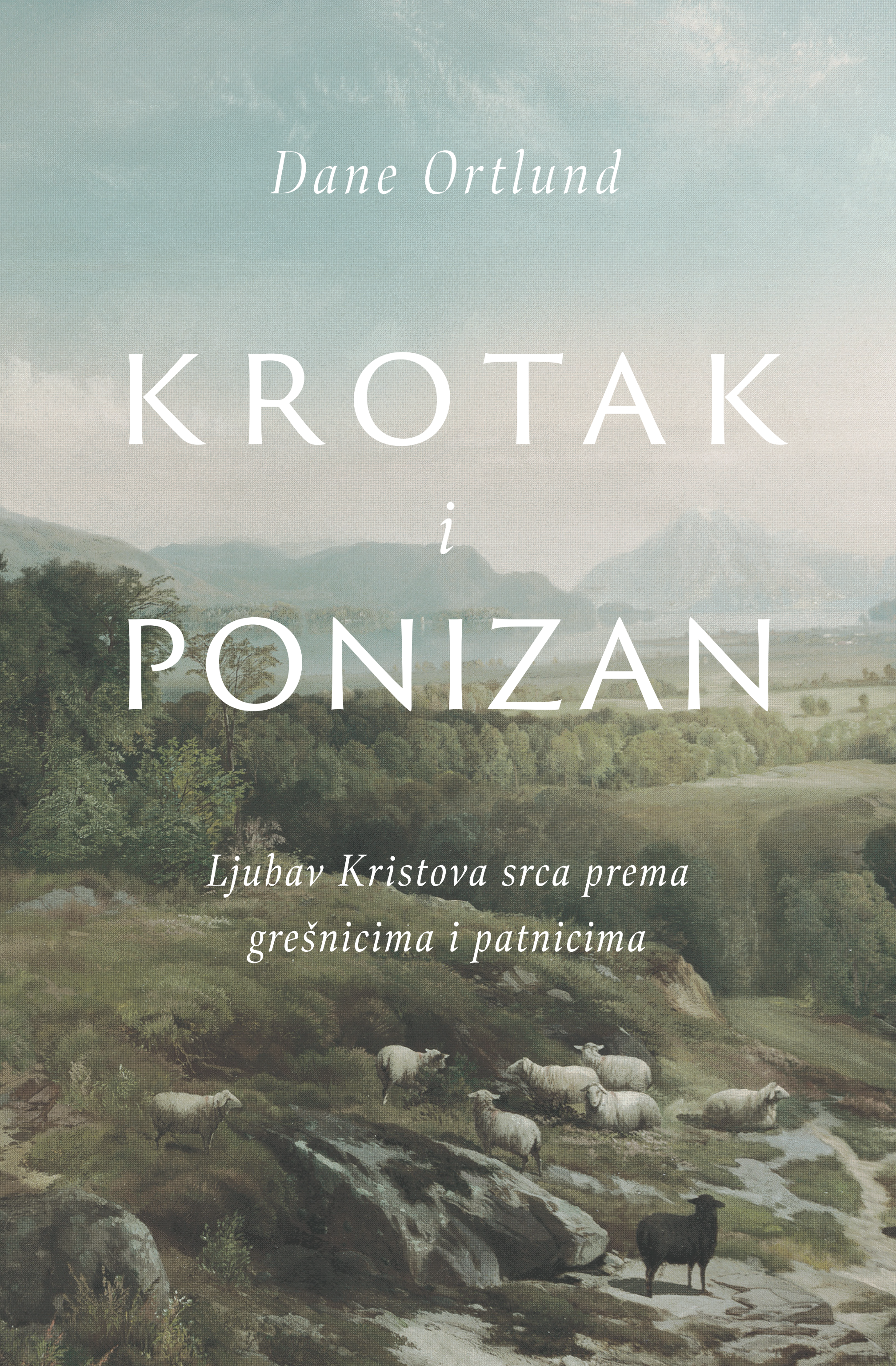

Dane Ortlund

KROTAK *i* PONIZAN

Ljubav Kristova srca prema grešnicima i patnicima

„Knjiga *Krotak i ponizan* dolazi nam iz pera čovjeka kojemu čitanje puritanaca nije samo donijelo veliku korist, nego koji je prije svega čitao Bibliju pod njihovim mentorstvom. Jednom kratkom knjigom nikada se ne može u potpunosti pokazati sva slava Kristova karaktera, ali ova knjiga spretno objašnjava nešto što često previdimo: Krist je krotka i ponizna srca, i daje odmor umornima i opterećenima. Napisana je pastoralnom brigom i tihom ljepotom, a koristi dvadeset biblijskih tekstova koji zajedno doprinose opisu Kristova srca kako bi vjernicima pružila utjehu, snagu i odmor."

D. A. Carson, profesor emeritus Novoga zavjeta na teološkom učilištu Trinity Evangelical Divinity School, suosnivač organizacije The Gospel Coalition

„U ovomu pravovremenom djelu, Dane Ortlund nam vraća pozornost na osobu Isusa. Na temelju Svetoga pisma te na izvorima najbolje puritanske tradicije, Ortlund nam pomaže vidjeti Božje srce onakvim kakvo je objavio u Kristu. Ne podsjeća nas samo na Isusova obećanja odmora i utjehe, nego pokazuje kako Biblija vidi Isusa: kao dobroga i milostivoga kralja."

Russell Moore, predsjednik The Ethics & Religious Liberty Commission of the Southern Baptist Convention

„Naslov ove knjige odmah je u meni pobudio osjećaje čežnje, nade i zahvalnosti. Poruka koju sadrži je melem za svako srce koje se osjeća probodenim grijehom ili tugom, bilo iznutra ili izvana. Poziva nas da iskusimo slatke utjehe Spasitelja koji nas nježno i milostivo prihvaća kada znamo da zaslužujemo upravo suprotno."

Nancy DeMoss Wolgemuth, autorica knjiga *Teacher and Host* i *Revive Our Hearts*

„Divne, zapanjujuće istine u ovoj knjizi promijenile su mi život. Dane Ortlund podiže nam pogled prema ljubavi Kristova suosjećajnog srca prema grešnicima i patnicima, dokazujući da Isus nije spasitelj protiv svoje volje, nego onaj koji uživa u iskazivanju milosrđa. Svi vi koji se osjećate ranjenima, umornima ili praznima – ovdje ćete naći veliko olakšanje."

Michael Reeves, profesor teologije i predsjednik Union School of Theology na Oxfordu u Velikoj Britaniji

„Na gruboj, kamenitoj i često mračnoj stazi između ‘već’ i ‘ne još’, vašemu umornom srcu najviše treba ljepota i ljubav Isusova srca. Samo ta ljubav ima silu nadmašiti svu ružnoću koju ćete putem susresti. Nikada nisam pročitao knjigu koja tako pažljivo, promišljeno i nježno pokazuje Kristovo srce. Kao da slušam kakvu veličanstvenu simfoniju, različiti su me dijelovi različito ganuli, ali iz svakoga sam izišao silno blagoslovljen znajući da se u njemu opisivalo srce mojega Spasitelja, Gospodina, Prijatelja i Otkupitelja. Ne mogu zamisliti da u Božjoj obitelji postoji netko kome ne bi vrijedilo pogledati Isusovo srce očima tako nadarenoga vodiča kao što je Ortlund.“

Paul David Tripp, predsjednik organizacije Paul Tripp Ministries, autor knjiga *New Morning Mercies* i *My Heart Cries Out*

„Puritanci su imali mnoge kristocentrične običaje: Bibliju su čvrsto držali kao uže za spašavanje, vježbali ju kao mišić i oslanjali se na nju kao na pancir-košulju. Znali su kako mrziti svoj grijeh ne mrzeći same sebe, jer su razumjeli da je Kristova milost uvijek prisutna osoba, osoba koja razumije naše okolnosti i potrebe bolje od nas. Razumjeli su da patimo zbog grijeha. Dane Ortlund majstorski rukuje riznicom puritanske mudrosti i spretno je predstavlja kršćanskome čitatelju. Pročitajte ovu knjigu i molite se da vam Sveti Duh objavi Krista onakvim kakvim su ga razumjeli puritanci i naći ćete osvježenje i na sasvim nov način razumjeti Božju milost.“

Rosaria Butterfield, bivša profesorica engleskog jezika na Sveučilištu Syracuse, autorica knjige *The Gospel Comes with a House Key*

„‘Toliko je snažan da si može priuštiti blagost.’ Taj stari filmski citat nije samo usputna sentimentalna uzrečica kad razmišljamo o teološkoj preciznosti i pastoralnome srcu Danea Ortlunda dok opisuje Božje srce prema slabima i umornima i onima koji očajavaju bolesni od grijeha. Pronicljivi zaključci knjige *Krotak i ponizan* uistinu su rijeka milosrđa koja teče iz Božjega prijestolja do velikih pastora iz prošlosti pa sve do dragocjene i silne službe danas.“

Bryan Chapell, glavni pastor Grace Presbyterian Church u Peoriji u Illinoisu

„Već nakon nekoliko stranica sam počeo shvaćati koliko je neobična i važna ova knjiga – to je ekspozicija samoga Kristova srca. Rezultat je knjiga koja nas oduševljava čistim obiljem i kapacitetom njegove ljubavi prema nama. U istoj je mjeri veličanstvena i iscjeljujuća, a već spada u najbolje knjige koje sam ikad pročitao."

Sam Allberry, apologet i govornik, autor knjige *7 Myths about Singleness*

„Dane Ortlund piše o nečemu što nam se čini predobrim da bi bilo istinito, naime da nam Gospodin uživa iskazivati milosrđe, te zato pažljivo proučava ključne tekstove i poziva u pomoć svete ljude iz prošlosti. Pisac me je uvjerio i rado ću dopustiti da me iznova i iznova uvjeri."

Ed Welch, savjetnik i član vijeća organizacije Christian Counseling & Educational Foundation

„Dane Ortlund vodi nas u samo srce utjelovljenoga Boga – ne samo u ono što je Isus učinio za nas, nego i što osjeća prema nama. Dobro ste čuli: što osjeća prema nama. Čvrsto usidrena u Svetome pismu i oslonjena na puritanca Thomasa Goodwina, ova je knjiga lijek slomljenim srcima."

Michael Horton, profesor sustavne teologije i apologetike na teološkom učilištu Westminster Seminary California

„Dane Ortlund nam pomaže da ponovno otkrijemo Isusovo srce koje je zapravo srce evanđelja. Ova divna knjiga daje nam uvid u nepreglednost Isusove nježne ljubavi prema nama. Počnete li razmišljati o Kristovu srcu, osjetit ćete da se vaše vlastito srce grije na ognjištu Božje ljubavi. Ortlund načinje zanemarenu temu među puritancima (dozira je u malenim, lako probavljivim zalogajima) u kojoj ćete otkriti njihovo shvaćanje ljepote Isusove ljubavi. Duša vam treba ovu knjigu. Od srca je preporučam."

Paul E. Miller, autor knjiga *A Praying Life* i *J-Curve: Dying and Rising with Jesus in Everyday Life*

KROTAK

— *i* —

PONIZAN

Ljubav Kristova srca prema grešnicima i patnicima

Dane Ortlund

Osijek, 2022.

Autorsko pravo
Gentle and Lowly: The Heart of Christ for Sinners and Sufferers
Copyright © 2020 by Dane C. Ortlund

Published by Crossway
a publishing ministry of Good News Publishers
Wheaton, Illinois 60187, U.S.A.

This edition published by arrangement with Crossway.
All rights reserved.

Izdavač
Izvori, kršćanski nakladni zavod, Osijek

Voditelj projekta
Stevo Vuletić

Za nakladnika
Damir Špoljarić

Urednik
Matej Sakač

Prijevod
Ivana Balint-Feudvarski

Lektura
Ivana Balint-Feudvarski

Teološka korektura
Miroslav Balint-Feudvarski

Korektura
Matej Sakač

Redaktura
Mario Kushner

Prijelom teksta
Momir Blažek

Dizajn korica
Jordan Singer

Tisak
Stega Tisak d.o.o.

ISBN
978-953-177-118-4

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice
u Zagrebu pod brojem 001149930.

Posvećeno Nadi
Luka 18,16

Poput oca brani, brine
Od čega smo sazdani, dobro zna
Svojom rukom blago nosi
Izbavlja od dušmana

H. F. LYTE, 1834.

Sadržaj

Uvod

OVO JE KNJIGA O Kristovu srcu. Tko je on? Tko je on *uistinu*? Kakav je po prirodi? Što mu u srcu najprije zaigra kada vidi grešnika ili patnika? Što iz njega izlazi najslobodnije, bez razmišljanja? Tko on jest?

Ova je knjiga napisana za potištene, nezadovoljne, umorne, razočarane, cinične i prazne. Za one kojima ponestaje snage. Za one kojima se kršćanski život čini kao beskrajno trčanje uz silazne pokretne stepenice. Za one među nama koji se uhvate u mislima: „Kako sam – opet! – mogao sve pokvariti?“ i koje sve dublje razdire sumnja da će Bog s njima izgubiti strpljenje. Za one među nama koji znaju da ih Bog voli, ali su uvjereni da su ga duboko razočarali. Koji su drugima pričali o Kristovoj ljubavi, a ipak se boje da mu sami pomalo idu na živce. Koji se pitaju jesu li nepopravljivo upropastili svoje živote. Koji su uvjereni da su trajno nekorisni Gospodinu. Koje je pokosila zbunjujuća bol i koji se pitaju kako mogu nastaviti živjeti u tami što umrtvljuje. Koji gledaju na svoje živote i nekad tumače događaje pred sobom, zaključujući da je Bog u osnovi škrt.

Drugim riječima, napisana je običnim kršćanima. Ukratko, grešnicima i patnicima. Što Isus osjeća prema njima?

Ovaj je uvod možda već unio neke sumnje. Činimo li Isusa odviše ljudskim pričajući ovako o njegovim osjećajima? Iz drugoga ugla, kako je Kristovo srce povezano uz Trojstvo – odnosi li se Krist prema nama drukčije nego Otac ili Duh? Ili već izlazimo izvan svojih okvira ako zapitamo što je najvažnija Isusova crta? Zatim, kako je ovo srce povezano s njegovom srdžbom? Na kraju, kako se Kristovo srce uklapa u ono što nalazimo u Starome zavjetu i njegovu opisu Boga?

Ova pitanja nisu samo legitimna, nego i potrebna. Stoga, idemo dalje, vodeći posebnu brigu o teološkim pitanjima. No najsigurniji put do teološke vjernosti vodi blizu biblijskoga teksta. Jednostavno, zapitkivat ćemo što Biblija kaže o Kristovu srcu i razmišljati o slavi njegova srca za naše promjenjive živote.

Međutim, nismo ni prvi ni najpametniji koji čitaju Bibliju. Tijekom povijesti Crkve Bog je podigao jedinstveno darovite i pronicljive učitelje da nâs, ostale, vode na Božje zelene pašnjake i tihane vrutke u Kristu. Jedno posebice bogato povijesno razdoblje, u kojemu nam je Bog dao mudre biblijske učitelje, bilo je 17. stoljeće u Engleskoj i doba puritanaca. Ova knjiga o Kristovu srcu ne bi postojala da nisam naišao na puritance, a napose na Thomasa Goodwina. Upravo mi je on, više nego bilo tko drugi, otvorio oči da vidim tko je Bog u Kristu, najprirodnije i najlakše, za nestalne grešnike. No Goodwin, i neki drugi koje spominjem u ovoj knjizi, poput Sibbesa i Bunyana, samo su kanali, ali ne i izvor. Izvor je Biblija. Oni nam svojom pronicljivošću i jasnoćom izraza samo pokazuju ono što nam Biblija oduvijek govori o tome tko je Bog.

Stoga, strategija je ove knjige jednostavna – uzet ćemo biblijski odlomak ili dio učenja puritanaca ili drugih, te razmišljati što govore o Božjemu srcu i Kristu.

Razmotrit ćemo proroke Izaiju i Jeremiju, apostole Ivana i Pavla, puritance Goodwina i Sibbesa, Bunyana i Owena, ali i druge, kao što su Edwards, Spurgeon i Warfield, i otvoriti se onomu što nam kažu o Božjemu i Kristovu srcu. Glavno pitanje na koje ćemo odgovarati bit će: Tko je on? Nastojat ćemo se držati prirodnoga slijeda, idući poglavlje po poglavlje, ali nećemo se truditi logički nadograđivati argument, nego ćemo iz mnogih uglova promatrati Kristovo dragocjeno srce.

Jedno je zapitati što je Krist učinio, a o tome su napisane mnoge dobre knjige. Među njima su *The Cross of Christ* Johna Stotta[1], *Pierced for Our Transgressions* Jefferyja, Oveyja i Sacha[2], *Christ Crucified* Donalda Macleoda[3], Packerov važan članak[4] iz 1974. i mnoge druge kvalitetne povijesne ili suvremene obrade. Naša središnja točka neće biti ono što je Krist učinio, nego ćemo razmišljati o tome tko je on. To je dvoje usko povezano i zapravo međuovisno. Međutim, ipak je različito. Evanđelje nas neće samo pravno osloboditi od odgovornosti grijeha, iako je to samo po sebi neprikosnoveno dragocjena istina – ono nas smješta u Kristovo srce. Možda znate da je Krist umro i uskrsnuo za vas kako bi vas očistio od vašega grijeha, ali znate li što osjeća prema vama? Živite li svjesni ne samo njegova djela pomirenja za vašu grešnost, nego i njegova srca koje čezne za vama usred vaše grešnosti?

1 J. R. W. Stott, *The Cross of Christ*, InterVarsity Press, Downers Grove, IL, 1986.

2 S. Jeffery, M. Ovey i A. Sach, *Pierced for Our Transgressions: Recovering the Glory of Penal Substitution*, Crossway, Wheaton, IL, 2007.

3 D. Macleod, *Christ Crucified: Understanding the Atonement*, InterVarsity Press, Downers Grove, IL, 2014.

4 J. I. Packer, „What Did the Cross Achieve? The Logic of Penal Substitution“, Tyndale Bulletin 25 (1974): 3–45.

Supruga vam mnogo toga može reći o svojemu suprugu – njegovu visinu, boju očiju, što voli jesti, njegovo obrazovanje i zanimanje, kakav je kućni majstor, tko mu je najbolji prijatelj i što mu je hobi, koji mu je rezultat na Myers-Briggs testu te za koga navija. No kojim bi vam riječima mogla opisati njegov pogled preko stola za večerom u omiljenome restoranu? Pogled koji sadržava godine sve dubljega prijateljstva, tisuće razgovora i uspješno prebrođenih nesuglasica; pogled koji je s vremenom sazrio u sigurnost prihvaćanja, ma što se dogodilo? Taj kratak susret očiju koji u trenutku jasnije govori o ljubavi i zaštiti nego tisuću riječi? Ukratko, kojim bi riječima supruga mogla drugoj osobi opisati što njezin suprug u dubini srca osjeća prema njoj?

Jedno je opisati što vaš suprug kaže ili radi, ili kako izgleda. Nešto je sasvim drugo, nešto dublje i stvarnije, opisati što njegovo srce govori o vama.

Tako je i s Kristom. Jedno je poznavati nauk o utjelovljenju i pomirenju i stotinu drugih važnih nauka. Nešto je drugo, nešto prodornije, znati što njegovo srce govori o vama.

Tko je on?

1

Njegovo srce

(Ja) sam krotka i ponizna srca.
MATEJ 11,29

MOJ JE OTAC PODIJELIO SA MNOM neke zaključke Charlesa Spurgeona. U četiri Evanđelja, koja su napisali Matej, Marko, Luka i Ivan – osamdeset i devet poglavlja biblijskoga teksta – samo je jedno mjesto na kojemu nam Isus kaže nešto o svomu srcu.

Četiri nam Evanđelja govore mnogo toga o Kristovu učenju. Čitamo o njegovu rođenju, njegovoj službi i njegovim učenicima. Pratimo njegova putovanja i molitvene navike. Nalazimo dugačke govore i često iste primjedbe njegovih slušatelja koje potom potiču daljnja učenja. Učimo o načinu na koji je razumio sebe kao ispunjenje cijeloga Staroga zavjeta. Također, u sva četiri izvještaja čitamo o njegovu nepravednom uhićenju i sramotnoj smrti te zadivljujućem uskrsnuću. Pomislite samo na tisuće stranica koje su teolozi ispisali o svemu tome u posljednjih dvije tisuće godina. No samo na jednomu mjestu – u možda najljepšim riječima

koje su ljudske usne ikad izgovorile – čujemo da nam Isus otvara upravo svoje srce:

> Dođite k meni svi koji ste umorni i opterećeni i ja ću vas odmoriti. Uzmite na sebe moj jaram i učite od mene jer sam krotka i ponizna srca. Tako ćete naći spokoj svojim dušama. Moj je jaram sladak, a moje breme lako. (Mt 11,28-30)[1]

Na ovomu mjestu u Bibliji, gdje Sin Božji skida veo i daje nam da se zagledamo u njegovu bit, ne čujemo da je „stroga i zahtjevna srca“. Ne čitamo da je „uzvišena i dostojanstvena srca“. Čak nam ne kaže da je „radosna i velikodušna srca“. Kad Isus bira riječi kojima će sebe opisati, iznenađuje nas i kaže da je „krotka i ponizna srca“.

Jedno nam odmah mora biti jasno. Naime, kada Biblija govori o srcu, bilo u Starome ili Novome zavjetu, ne govori samo o emocionalnom životu, nego o središnjemu animirajućem centru svega što činimo. To je ono što nas tjera da ustanemo iz kreveta ujutro i ono o čemu maštamo dok padamo u san. To je naš motivacijski stožer. U biblijskim okvirima srce nije dio nas, nego je naše središte. Naše je srce ono što nas definira i usmjerava. Zato Salomon kaže: „A svrh svega, čuvaj svoje srce, jer iz njega izvire život“ (Izr 4,23)[2]. Srce je pitanje života. Upravo nas ono čini

1 Matej 11,29 bio je omiljeni biblijski redak njemačkoga reformatora Philipa Melanchthona. H. Bavinck, „John Calvin: A Lecture on the Occasion of His 400th Birthday“, prev. J. Bolt, The Bavinck Review 1 (2010): 62.

2 Jedan drugi puritanac, John Flavel, ovomu je retku i strategijama „čuvanja“ srca posvetio cijelu studiju: J. Flavel, *Keeping the Heart: How to Maintain Your Love for God*, *Christian Focus*, Fearn, Scotland, 2012.

ljudskim bićem koje jesmo. Srce pokreće sve što činimo. Mi smo naše srce.[3]

Kad nam Isus kaže što ga pokreće, što mu je svojstveno više od svega drugoga – kada nam otkriva najskrivenije kutke svoga bića – ono što tamo nalazimo je ovo: krotkost i poniznost.

Pa tko je mogao izmaštati takvoga Spasitelja?

„Ja sam krot[ak]…“

Grčka riječ, koja je ovdje prevedena kao „krotak“, pojavljuje se još samo tri puta u Novome zavjetu. U Govoru na gori, kad Isus kaže: „Blago *krotkima*, jer će baštiniti zemlju“ (Mt 5,5), u proročanstvu u Mateju 21,5 (citat iz Zah 9,9) gdje piše da kralj Isus „dolazi k tebi, *ponizan* i jaše na magarici“ te u Petrovu ohrabrenju ženama da više od svega budu „skrovita srca, neprolazne ljepote, *blaga* i smirena duha“ (1. Pt 3,4). Krotak. Ponizan. Blag. Isus nije bio „brz na okidaču“. Nije bio grub, nagao i razdražljiv. Ne postoji nitko u svemiru tko ima više razumijevanja. Njegov prirodan stav nije prijeteće podignuti prst, nego raširene ruke.

„… i poniz[an]…“

Značenje riječi „ponizan“ preklapa se sa značenjem „krotak“, a zajedno komuniciraju jednu istinu o Isusovu srcu. Ovu specifičnu

3 Izvrsnu obradu biblijskog učenja o srcu naći ćete u: C. Troxel, *With All Your Heart: Orienting Your Mind, Desires, and Will toward Christ*, Crossway, Wheaton, IL, 2020.

riječ *ponizan* općenito nalazimo na mnogim mjestima u Novome zavjetu, kao na primjer u Jakovljevoj poslanici 4,6: „Bog se protivi oholima, a *poniznima* daje milost". Međutim, u Novome zavjetu ona se uglavnom ne odnosi na poniznost kao vrlinu, nego na poniznost u smislu neimaštine ili poniženja zbog teških životnih okolnosti. Upravo se tako ta grčka riječ koristi u grčkim inačicama Staroga zavjeta, posebice u psalmima. Primjerice, u Marijinu hvalospjevu, kojim je slavila Boga dok je bila trudna s Isusom, ova se riječ koristi kako bi dočarala na koji način Bog uzvisuje one koji su „neznatni" (Lk 1,52). Pavao koristi tu riječ kada nam savjetuje da nas „ne zanosi što je visoko, nego privlači što je *ponizno*" (Rim 12,16 D-F), misleći na društveno neznatne, one koji nisu duša zabave, nego za koje domaćini ne znaju što bi s njima.

Riječ *ponizan* koristi se za Isusa kako bi pokazala da je *pristupačan*. Uza svu njegovu blistavu slavu i sjajnu svetost, krajnju jedinstvenost i drugost, nitko u ljudskoj povijesti nije bio pristupačniji od Isusa. On nije postavljao uvjete. Oni koji su mu prilazili nisu morali proći testove. Komentirajući Mateja 11,29, Warfield je napisao: „Njegovo je utjelovljeno postojanje ostavilo dubok trag na svijesti njegovih sljedbenika, ali ništa im se nije tako neizbrisivo urezalo kao plemenita poniznost njegova držanja."[4] Sve što netko mora učiniti kako bi ga Isus zagrlio je otvoriti mu se. To je sve što mu treba. Uistinu, to je jedino što Isus želi. Redak 28 u Mateju 11 kaže tko je sve kvalificiran za zajedništvo s Isusom – „svi koji ste umorni i opterećeni". Ne morate se prvo rasteretiti ili sabrati, a potom doći Isusu. Upravo vas

4 B. B. Warfield, *The Person and Work of Christ*, Benediction Classics, Oxford, UK, 2015, str. 140.

teret koji nosite kvalificira da budete dobrodošli. Nije potrebno ništa platiti jer Isus kaže „ja ću vas odmoriti“. Njegov je odmor dar, a ne transakcija. Bez obzira na to nastojite li aktivno „izgladiti“ svoj život (ako ste „umorni“) ili pasivno shvaćate da vas pritišće nešto izvan vaše kontrole (ili ste „opterećeni“), želja Isusa Krista da pronađete odmor, da se sklonite od oluje, nadmašuje čak i vašu.

„Krotak i ponizan.“ Prema onome što Isus kaže, upravo je takvo njegovo srce. To je on. Nježan. Otvoren. Rado vas prima. Susretljiv. Pun razumijevanja. Voljan. *Da nas netko pita da kažemo nešto o Isusu, vjerodostojno bismo prenijeli njegovo učenje kada bismo rekli da je krotak i ponizan.*

Kada bi Isus imao svoju internetsku stranicu, najistaknutija rečenica u padajućem izborniku pod rubrikom „O meni“ bila bi: KROTKA I PONIZNA SRCA.

Međutim, Isus nije prema svima takav. Ovakav je onima koji mu dođu, koji uzmu njegov jaram na sebe i koji traže da im pomogne. Odlomak prije ovih Isusovih riječi govori nam o tome kako postupa prema onima koji se ne žele pokajati: „Jao tebi, Korozaine! Jao tebi, Betsaido! … Ali će, kažem vam, zemlji sodomskoj biti lakše na Sudnji dan nego tebi“ (Mt 11,21.24). „Krotak i ponizan“ ne znači „sladunjav i površan“.

No prema skrušenima će njegovo srce, otvoreno za nježan zagrljaj, uvijek nadjačati naše grijehe, borbe, nesigurnosti, sumnje, tjeskobe i padove. Jer, ponizna nježnost nije samo način na koji se Isus ponekad odnosi prema drugima. Riječ je o njegovoj osobnosti, njegovu srcu. On ne može prestati biti nježan prema svojima isto

kao što mi ne možemo promijeniti boju svojih očiju. One su dio naše osobnosti.

Trud i muka su neizbježan dio kršćanskoga života (1. Kor 15,10; Fil 2,12-13; Kol 1,29). Isus je to jasno rekao baš u Matejevu evanđelju (Mt 5,19-20; 18,8-9). U Mateju 11 obećava „spokoj… dušama“, a ne „spokoj tijelu“. No sav kršćanski trud proizlazi iz zajedništva sa živim Kristom čija je definirajuća stvarnost prije svega krotkost i poniznost. On nas zapanjuje i održava svojom beskrajnom dobrotom. Samo ako ulazimo sve dublje u njegovu nježnu dobrotu, možemo živjeti svoj kršćanski život onako kako nas poziva Novi zavjet. Samo ako ispijamo dobrotu Kristova srca, kamo god da idemo, iza sebe ćemo ostavljati trag nebeske arome i jednoga dana umrijeti ostavivši u svijetu tračak božanske dobrote koja se nipošto ne može objasniti našim zaslugama.

Ideja dobrote nalazi se u odlomku iz 11. poglavlja Matejeva evanđelja. Riječ prevedena kao „sladak“ u njegovoj izjavi: „Moj je jaram sladak“, zahtijeva dublje razumijevanje. Isus ne govori da u životu nema boli ili nevolja. Na drugim mjestima ova se riječ prevodi kao „dobrostiv“, primjerice u Efežanima 4,32: „Budite jedni drugima dobrostivi, milosrdni“ (također Rim 2,4). Razmislite malo o tome što govori Isus. Jaram je teška poluga položena na volovska leđa kako bi vola primorala da poljem vuče poljodjelsku opremu. Isus koristi neku vrstu ironije, govoreći da je jaram na njegovim učenicima zapravo „ne-jaram“ jer je riječ o jarmu dobrostivosti. Tko bi tomu mogao odoljeti? To je kao da utopljeniku kažete da mora na sebe staviti teret pojasa za spašavanje, a on poviče: „Nema šanse! Neću! Dovoljno mi je što se utapam u

ovim olujnim vodama. Zadnje što mi treba je dodatni teret pojasa za spašavanje oko tijela!“ Mi smo takvi – priznajemo Krista ustima, ali uglavnom izbjegavamo duboko zajedništvo s njim jer samo površno razumijemo njegovo srce.

Njegov je jaram sladak, a breme lako. Drugim riječima, njegov jaram nije jaram, a njegovo breme nije breme. Ono što helij radi balonu, Isus radi svojim sljedbenicima. Zajedno smo vezani za sidro njegove beskrajne blagosti i pristupačne poniznosti. On neće samo doći do nas u trenutku potrebe – on živi s nama u našoj potrebi. Nikada mu ne dojadi nježno nas grliti. Jer, takva je narav njegova srca. Zbog toga ustaje ujutro.

Naša nas intuicija ne navodi na ovakva razmišljanja o Isusu Kristu. Promišljajući o ovome odlomku u Mateju 11, stari engleski pastor Thomas Goodwin nam pomaže da uđemo dublje u Isusove riječi.

> Ljudi su skloni potpuno drukčije zamišljati Krista, ali on nam ovdje otkriva svoju narav, sprječavajući tako teške misli o njemu, ne bi li ih doveo bliže sebi. Skloni smo misliti da je zbog svoje svetosti Isus strog i mrzovoljan prema grešnicima i da ih ne može podnijeti. „Ne“, kaže on. „Ja sam krotak; blagost je moja narav i ćud.“[5]

Na Isusa projiciramo svoje iskrivljene misli nastale promatrajući način na koji funkcionira svijet. Ljudska narav nalaže da će bogata

5 T. Goodwin, *The Heart of Christ*, Banner of Truth, Edinburgh, 2011, str. 63.

osoba gledati s visoka na siromaha. Što je osoba ljepša, ružna će joj osoba biti odbojnija. Ne shvaćajući da išta činimo krivo, prešutno pretpostavljamo da netko tako uzvišen kao što je Isus, na sličan način pristupa prezrenima i nečistima. Možemo prihvatiti ideju da nam Isus prilazi, ali mislimo da pritom mora začepiti nos. Na kraju krajeva, uskrsnuloga Krista „Bog uzdiže na najvišu visinu", i njegovu će se imenu jednoga dana poslušno pokloniti svako koljeno (Fil 2,9-11). Njegove su oči „kao ognjeni plamen", njegov je glas „kao šum velikih voda", iz njegovih usta izlazi „oštri dvosjekli mač", a lice mu je „kao sunce kad sja u svoj svojoj sili" (Otk 1,14-16). Drugim riječima, Isus je toliko neizrecivo sjajan da se njegova blistavost ne može svesti na riječi, toliko neiskazivo veličanstven da svatko zanijemi pred njegovom divotom.

On je taj iz čije same dubine srca, prije svega, navire krotkost i poniznost.

Goodwin kaže da uzvišeni i sveti Krist ne zazire od toga da dodirne prljave grešnike i otupjele patnike. Dapače, on baš voli takve zagrljaje. On se ne može i ne želi suzdržavati u iskazivanju svoje ljubavi. Kada zamišljamo da nas Isus dodiruje, u nama se neminovno stvara slika dječaka koji prvi put dotiče puža golaća. Lice mu je iskrivljeno u grimasu, oprezno je ispružio ruku, a kada ga konačno dodirne, uzvikne nešto s gađenjem i odmah se povuče. Zamišljamo da nam uskrsnuli Krist prilazi „stroga i mrzovoljna stava", kao što kaže Goodwin.

Zato nam je potrebna Biblija. Naša nam prirodna intuicija može samo dati sliku Boga koji je poput nas. Bog objavljen u Svetome pismu raščlanjuje naše prirodne sklonosti i iznenađuje nas osobom čije je beskonačno savršenstvo ravno njezinoj beskonačnoj

krotkosti. Uistinu, jedno od njegovih savršenstava je njegova savršena krotkost.

To je on. To je njegovo srce. On nam je sâm to rekao.

> Dođite k meni svi koji ste umorni i opterećeni i ja ću vas odmoriti. Uzmite na sebe moj jaram i učite od mene jer sam krotka i ponizna srca. Tako ćete naći spokoj svojim dušama. Moj je jaram sladak, a moje breme lako. (Mt 11,28-30)

2

Njegovo srce na djelu

Sažalio se nad njima.
MATEJ 14,14 (SHP)

ONO ŠTO JE ISUS USTVRDIO svojim riječima u Mateju 11,29, pokazao je svojim djelima na raznim mjestima u sva četiri Evanđelja. On djeluje u skladu sa svojom osobnošću. Ne može se drukčije ponašati. Životom koji je živio dokazivao je prirodu srca koje je u njemu kucalo.

- Kada gubavac kaže: „Gospodine, ako hoćeš, možeš me ozdraviti", Isus odmah pruža ruku, dodiruje ga i kaže: „Hoću. Ozdravi" (Mt 8,2-3). Riječ „hoćeš" u gubavčevu pitanju i riječ „hoću" u Isusovu odgovoru dolaze od grčke riječi za želju ili htijenje. Gubavac je postavio pitanje o Isusovoj najdubljoj želji. Isus mu je otkrio svoju najdublju želju tako što ga je izliječio.

- Kada skupina ljudi donese svoga uzetoga prijatelja Isusu, Isus jedva čeka da zatraže od njega ono što žele – „A Isus, kad vidje njihovu vjeru, reče uzetome: 'Ohrabri se, sinko! Oprošteni su ti

grijesi'" (Mt 9,2). Prije nego što su zaustili i jednu riječ, Isus se nije mogao suzdržati – riječi ohrabrenja samo su potekle iz njega.

- Putujući od grada do grada „vidje mnoštvo naroda, sažali se nad njim, jer bijahu satrveni i zapušteni" (Mt 9,36). Počeo ih je poučavati i liječiti njihove bolesti (Mt 9,35). Jedan pogled na bespomoćan narod u njemu je odmah potaknuo samilost.
- Ova samilost stalno se u valovima vraća tijekom Kristove službe i pokreće ga da liječi bolesne (... i sažali se nad njim [narodom] te mu ozdravi bolesnike," Mt 14,14), hrani gladne ...žao mi je naroda. Već su tri dana uza me, a nemaju što jesti," Mt 15,32), poučava mnoštvo ... sažali se nad njima… te ih počne učiti dugo," Mk 6,34) i briše suze ožalošćenima („sažali se nad njom te joj reče: 'Nemoj plakati,'" Lk 7,13). Grčka riječ za „samilost" je ista u svim ovim tekstovima i u doslovnom se smislu odnosi na „utrobu" osobe. To je drevan način opisa onoga što se u čovjeku javlja u takvim trenucima. Ova samilost odražava prirodu Kristova srca.
- Dva puta u Evanđeljima čitamo da je Isus bio toliko dirnut da je plakao. Ni u jednome slučaju se ne radi o žaljenju nad sobom niti svojim bolima. U oba je slučaja tužan zbog nekoga drugog. U jednome slučaju zbog Jeruzalema (Lk 19,41), a u drugome zbog preminulog prijatelja (Iv 11,35). Što ga je najdublje boljelo? Bol drugih. Što mu je potreslo srce? Suze drugih ljudi.
- Iznova i iznova vidimo da moralno odvratni i društveno prezreni ljudi, oni koji ne zaslužuju oprost, ne samo što primaju Kristovo milosrđe, nego upravo *njima Krist najprirodnije stremi*. Prema svjedočanstvu njegovih neprijatelja, on je „prijatelj grešnika" (Lk 7,34).

Kada uzmemo evanđelja kao cjelinu i razmislimo o kompozitnoj slici Isusa koju nam prikazuju, što se na njoj najviše ističe?

Da, on je ispunjenje starozavjetnih nada i čežnji (Mt 5,17). Da, zbog njegove svetosti čak i njegovi prijatelji padaju ničice u strahu, svjesni svoje grešnosti (Lk 5,8). Da, on je silan učitelj čiji je autoritet bio veći čak i od vjerskih stručnjaka onoga vremena (Mk 1,22). Kada bismo umanjili značaj ijedne od ovih stvarnosti, izišli bismo iz granica povijesne ortodoksije. No dominantna nota koja prevladava u Evanđeljima, najživopisniji i najprivlačniji dio portreta, način je na koji Sveti Sin Božji nalazi, dodiruje, liječi, grli i otpušta u oproštenju one koji to najmanje zaslužuju, ali istinski to žele.

Puritanac Richard Sibbes je rekao: „Kada je [Krist] vidio ljude u njihovoj bijedi, utroba mu je zavapila; djela milosti i milosrđa u Kristu dolaze prvo iz utrobe.“ Drugim riječima, „što god je Krist činio… činio je iz ljubavi, milosti i milosrđa“ – a onda Sibbes ide korak dalje – „činio je to iznutra, iz same svoje utrobe.“[1] Isus koji nam je prikazan u Evanđeljima nije samo onaj koji voli, nego onaj koji jest ljubav; milosrdna privrženost izlazi iz najdubljega dijela njegova srca kao zrake iz sunca.

No što ćemo s Isusovom grubljom stranom?

J. I. Packer jednom je napisao da „poluistina, koja se pretvara da je cijela istina, postaje potpunom neistinom“[2]. Ovo je posebno

1 R. Sibbes, *The Church's Riches by Christ's Poverty*, u *The Works of Richard Sibbes,* ur. A. B. Grosart, 7 svezaka, Banner of Truth, Edinburgh, 1983, 4:523.

2 J. I. Packer, *A Quest for Godliness: The Puritan Vision of the Christian Life,* Crossway, Wheaton, IL, 1990, str. 126.

osjetljiva točka kada govorimo o biblijskoj objavi Krista. Općenito gledano, krivovjerja crkvene povijesti nisu sasvim naopaki prikazi Isusa, nego samo donekle iskrivljeni. Kristološke rasprave prvih stoljeća potvrđivale su sve osnovne kršćanske nauke osim jednoga vitalnog elementa – nekad je li Krist potpuno bio čovjek i nekad je li potpuno bio Bog. Kada govorimo o Kristovu srcu, jesmo li u opasnosti da zanemarimo njegovu srdžbu? Ističemo li previše jednu stranu Krista, zanemarujući drugu?

Možda za mnoge od nas prava opasnost ne leži u otvorenom krivovjerju, nego nečemu puno suptilnijem. Možda smo sasvim ortodoksni u svojoj teologiji, ali nas iz raznih razloga privlači samo jedna Isusova strana. Neki od nas možda su odrasli u domaćinstvu punom pravila koja su nas gušila beskrajnim osjećajem da nismo dovoljno dobri. Stoga, posebice nas privlače Kristova milost i milosrđe. Neki od nas odrastali su u kaotičnoj slobodi pa su nam struktura i moralno zaokružen život, koji proizlaze iz Kristovih zapovijedi, posebno privlačni. Neke od nas su pak duboko povrijedili ljudi koji su nam trebali pružiti zaštitu u životu i čeznemo za pravdom i odmazdom neba i pakla koja će ispraviti svako zlo.

Kako da u proučavanju Kristova privrženog srca budemo sigurni da rastemo u zdravoj spoznaji cijeloga Božjeg nauma te sveobuhvatne i stoga proporcionalne vizije Krista?

Ovdje valja dati tri komentara. Prvo, Kristova srdžba i Kristovo milosrđe nisu postavljeni kao klackalica na kojoj se jedna strana spušta dok se druga podiže. Umjesto toga, moramo vidjeti da se obje dižu i spuštaju istodobno. Što bolje razumijete pravednu Kristovu srdžbu prema svemu što je zlo oko nas i u nama, bolje ćete razumjeti njegovo milosrđe.

Drugo, kada specifično govorimo o Kristovu srcu (i Božjemu srcu u Starome zavjetu), ne nalazimo se na relaciji srdžba – milosrđe. Njegovo srce je *njegovo srce*. Kada govorimo o Kristovu srcu, ne govorimo o jednomu među mnogim atributima, nego se pitamo tko je on u najdubljem smislu. Što najprirodnije iz njega izlazi?

Treće, jednostavno nastojimo slijediti biblijsko svjedočanstvo koje nam govori o njegovu privrženom srcu prema grešnicima i patnicima. Drugim riječima, ako se čini da Biblija donekle nerazmjerno opisuje Krista, onda ćemo i mi biti jednako nerazmjerni. Bolje da smo vjerni Bibliji nego da smo umjetno „uravnoteženi".

U ostatku ovoga proučavanja vratit ćemo se pitanju kako uskladiti Kristovo srce s njegovim djelima ili biblijskim izjavama koje nam je naizgled teško spojiti s njim. No uvijek moramo imati na umu prethodno navedene tri točke. Ukratko: *nemoguće je previše slaviti, pretjerano opisivati ili previše cijeniti Kristovo privrženo srce*. Ono je neizmjerno veliko. S druge strane, ono se vrlo lako može zanemariti i zaboraviti, a mi se na njega možemo premalo oslanjati. Kada govorimo o Isusovu srcu, ne odbacujemo njegovu grublju stranu. Naš je jedini cilj slijediti svjedočanstvo Biblije dok ulazimo u iznenađujuće dubine Isusove osobnosti.

Ako Isusova djela najbolje odražavaju tko je on, zaključujemo da je upravo „palost" našega svijeta, „palost" koju je došao promijeniti, ono što mu je neodoljivo privlačno.

Ovo je dublje od izjave da je Isus pun ljubavi ili milosrdan ili milostiv. Sva četiri Evanđelja imaju zajedničko svjedočanstvo.

Naime, kada Isus vidi palo stanje svijeta oko sebe, njegova najdublja pobuda, njegov najprirodniji instinkt uvijek je ići prema tome grijehu i patnji, a ne izbjeći je.

Ovo možemo zamisliti pomoću starozavjetnih kategorija čistoga i nečistoga. U biblijskim okvirima, ove se kategorije općenito ne odnose na fizičku higijenu, nego na moralnu čistoću. To se dvoje ne može sasvim rasplesti, ali moralna ili etička čistoća je primarno značenje. Primjerice, to se očituje u činjenici da rješenje za nečistoću nije bilo kupanje, nego prinošenje žrtve (Lev 5,6). Problem nije bila prljavština, nego krivica (Lev 5,3). Starozavjetni su Židovi stoga operirali pod sofisticiranim sustavom stupnjeva nečistoće i različitih prinosa i obreda kako bi se iznova očistili. U tome je sustavu posebno zanimljivo da, kada nečista osoba dotakne čistu osobu, ta čista osoba postaje nečista. Moralna je prljavština zarazna.

Uzmite za primjer Isusa. U levitskim kategorijama, on je bio najčišća osoba koja je ikad postojala. On je bio Čisti. Što god da nas navodi na gađenje, nas koji smo prirodno nečisti i pali, Isusa bi još više zgrozilo. Ne možemo zamisliti krajnju čistoću i svetost njegova uma i srca. Jednostavnost, nevinost, ljupkost.

Što je on činio kad bi vidio nečiste? Koji je bio njegov prvi impuls kada bi naišao na prostitutke i gubavce? Išao bi prema njima. Srce mu je bilo puno samilosti, čežnje pravog suosjećanja. Družio se s njima. Dodirnuo ih je. Svi možemo posvjedočiti humanosti dodira. Topao zagrljaj čini nešto što tople riječi pozdrava ne mogu. No u Isusovu dodiru suosjećanja nešto je još dublje. On je preokretao židovski sustav. Kada bi Isus, Čisti, dodirnuo nečistoga grešnika, Krist ne bi postao nečist. Grešnik bi postao čist.

Zemaljska služba Isusa Krista je bila služba vraćanja ljudskosti nedostojnim grešnicima. Često o čudima u evanđeljima razmišljamo kao o smetnjama u prirodnom poretku. Međutim, njemački teolog Jürgen Moltmann ističe da čuda nisu smetnje prirodnoga poretka, nego obnova prirodnoga poretka. Toliko smo navikli na pali svijet da nam se bolest, bol i smrt čine prirodnima. Zapravo, *one* su smetnje.

> Kada Isus istjeruje demone i liječi bolesne, on iz stvorenja istjeruje sile razaranja te liječi i obnavlja stvorena bića koja su ranjena i bolesna. Božje gospodstvo, kojemu izlječenja svjedoče, vraća stvorenju zdravlje. Isusova izlječenja nisu nadnaravna čuda u prirodnome svijetu. Ona su jedina istinski „prirodna“ stvar u svijetu koji je neprirodan, demoniziran i ranjen.[3]

Isus je hodao Zemljom vraćajući ljudskost onima koji su je izgubili i čisteći nečiste. Zašto? Zato što mu srce nije dopuštalo da odustane. Tuga ga je susretala u svakome gradu. Kamo je god išao, kad je god susreo bol i jad, širio je „dobru zarazu“ svojega čistog milosrđa. Thomas Goodwin je rekao: „Krist je ljubav prekrivena tijelom.“[4] Zamislite to. Skinite tijelo s jedne od stepfordskih supruga ili s Terminatora i otkrit ćete stroj. Skinite tijelo s Krista i pronaći ćete ljubav.

3 J. Moltmann, *The Way of Jesus Christ: Christology in Messianic Dimensions*, preveo M. Kohl, Fortress, Minneapolis, 1993, str. 98. Slično tomu, G. Goldsworthy, *The Son of God and the New Creation, Short Studies in Biblical Theology*, Crossway, Wheaton, IL, 2015, str. 43.

4 T. Goodwin, *The Heart*…, str. 61.

Kada bi se samilost obukla u ljudsko tijelo i počela hodati Zemljom, kako bi izgledala? Ne moramo se to pitati.

No tako je bilo dok je živio na Zemlji. Kako je sada?

Novi zavjet svjedoči: „Isus Krist isti je jučer i danas i zauvijek će biti isti“ (Heb 13,8). Isti Krist, koji je plakao na Lazarovu grobu, plače s nama u našoj usamljenosti i tuzi. Isti onaj koji je dotaknuo gubavce, grli i nas danas kad se osjećamo izoliranima i neshvaćenima. Isus, koji je ispružio ruke i očistio prljave grešnike, poseže u naše duše i odgovara na naše mlake molbe za milosrđem sa silnim i trajnim čišćenjem kao onaj koji takoreći nema srca činiti što drugo.

Drugim riječima, Kristovo srce nije daleko iako je sada na nebu, jer on sve ovo čini svojim Duhom. U trinaestom ćemo poglavlju više govoriti o odnosu između Kristova srca i Svetoga Duha. Zasad samo primjećujemo da nas po svome Duhu Krist ne samo dodiruje, nego i živi u nama.

Novi zavjet uči da smo sjedinjeni s Kristom u vezu koja je toliko intimna da se može reći kako su djela naših tijela Kristova djela (1. Kor 6,15-16). *Isus Krist vam je danas bliži nego što je bio grešnicima i patnicima s kojima je razgovarao i koje je dodirnuo služeći na Zemlji.* Po svome Duhu, Kristovo srce grli njegov narod prisnije i snažnije od bilo kojega tjelesnog zagrljaja. Njegova djela na Zemlji u tijelu odražavala su njegovo srce. Isto srce sada djeluje na iste načine prema nama jer smo sad *mi* njegovo tijelo.

3

Kristova sreća

On je radi radosti koja ga je čekala…
HEBREJIMA 12,2 (SHP)

THOMAS GOODWIN JE NAPISAO da Kristovu „radost, zadovoljstvo, sreću i slavu uvećava i obogaćuje…“

Kako biste dovršili ovu rečenicu?

Biblija nudi različite odgovore i svakako se moramo čuvati jednodimenzionalne slike Krista koja bi naglasila jednu stranu nauštrb drugih. Bilo bi istinito reći da se Isus raduje kad njegovi učenici ostave sve kako bi ga slijedili (Mt 25,21.23). Možemo potvrditi da se raduje u načinu na koji Otac otkriva božanske istine onima koji su poput djece, a skriva ih od intelektualnih divova (Lk 10,21).

No postoji jednako biblijska istina koju vrlo lako bacimo u zapećak naših misli o Kristu. Kršćani intuitivno znaju da je Kristu drago kad smo mu poslušni. Međutim, što ako je njegovo srce angažirano na nov način u našim nedostacima i padovima?

Goodwin ovako dovršava svoju rečenicu: Kristovu „radost, zadovoljstvo, sreću i slavu uvećava i obogaćuje njegovo iskazivanje

milosti i milosrđa, opraštanje, otpuštanje i tješenje udova njegova Tijela ovdje na Zemlji“[1].

Samilostan je liječnik otputovao duboko u džunglu kako bi pružio liječničku pomoć primitivnome plemenu u kojem je harala zarazna bolest. Avionom su mu dostavili medicinsku opremu. Napravio je ispravnu dijagnozu i antibiotici su bili spremni i dostupni. Bogat je i neovisan i ne treba mu nikakva novčana nadoknada. Međutim, dok nastoji pružiti pomoć, bolesnici je odbijaju. Oni se žele sami za sebe pobrinuti. Žele se izliječiti pod svojim uvjetima. Na kraju, neki hrabri mladići istupe i kažu da žele primiti besplatnu pomoć.

Što osjeća liječnik?

Radost.

Njegova radost raste u onoj mjeri u kojoj mu bolesni dopuštaju da im pomogne i da ih liječi. On je samo zbog toga došao.

Koliko ovo više vrijedi ako zaraženi nisu stranci, nego njegova vlastita obitelj?

Tako je s nama i tako je s Kristom. On se neće zajapuriti i frustrirati kad mu dođemo po novo oproštenje, novo pomilovanje, s nemirom, potrebama i prazninom. Baš se o tome radi. Baš zato je došao. Otišao je u strahotu smrti i probio se na drugu stranu kako bi priskrbio neograničenu zalihu milosrđa i milosti svome narodu.

No iza Goodwinovih riječi nalazimo i dublju poruku. Isus ne

1 Isto, str. 107. Slično tomu, Sibbes: „Ne možemo bolje ugoditi Kristu nego prihvaćajući njegovu dobrodošlicu, radosno sudjelujući u njegovoj bogatoj skrbi. Čast je predati se njegovoj izdašnosti.“ R. Sibbes, *Bowels Opened, Or, A Discovery of the Near and Dear Love, Union, and Communion Between Christ and the Church, u The Works…*, 2:34.

želi da primamo njegovu milost i milosrđe kako bismo opravdali djelo pomirenja. Želi da primimo milost i milosrđe jer je to njegova narav. Približio nam se u utjelovljenju kako bi njegova i naša radost mogle zajedno rasti i padati – njegova u davanju, a naša u primanju milosrđa. Goodwin u nastavku čak tvrdi da je Krist radosniji i zadovoljniji od nas kad mu dođemo po pomoć i milosrđe. Na isti način na koji nježnoga supruga više tješi i raduje izlječenje supruge nego njegovo vlastito, Krist „uzima za sebe više utjehe… nego što je njima daje“[2] kada vidi naše grijehe oprane svojom krvlju.

Razmišljajući o Kristu kao svome nebeskom posredniku, odnosno onomu koji uklanja svaku prepreku za naše prijateljstvo s Bogom, piše:

> Kristova slava i sreća još uvijek se obogaćuju i uvećavaju kad udovi njegova Tijela dolaze po otkupninu njegove smrti položenu na njih; tako da kad su im grijesi oprošteni, srca posvećenija, a duše utješene, on uviđa plod svoga truda i sâm biva utješen jer ga to još više proslavlja. Uistinu, njega to raduje mnogo više nego što bi njih same moglo radovati. U svome srcu tako čuva brigu i ljubav prema svojoj djeci ovdje dolje, da ih krijepi i osvježava u svakome trenutku.[3]

Prijevod: Kada dođete Kristu po milosrđe, ljubav i pomoć u svojoj tjeskobi, zbunjenosti i grešnosti, u skladu ste s njegovim najdubljim željama, a ne u sukobu.

2 Isto, str. 108.
3 Isto, str. 111–12.

Skloni smo misliti da svojim dolaskom po pomoć kada smo u potrebi i po milosrđe usred svojih grijeha na neki način oduzimamo od Krista, da ga umanjujemo ili osiromašujemo. Goodwin tvrdi suprotno. Isus nas iznenađuje „vršeći djela milosti… i od ispunjavanja njih milosrđem, milošću, utjehom i srećom, sâm postaje punijim, ispunjavajući njih“[4]. Budući da je istinski Bog, Krist ne može postati punijim – on je dionik Očeve besmrtne, vječne i nepromjenjive punine. No, kao istinski čovjek, Kristovo srce se ne prazni jer od njega nešto tražimo, nego se zapravo još više puni kad mu dolazimo.

Recimo to ovako: kada se suzdržavamo i ostajemo u sjeni, posrćući u strahu, ne gubimo samo svoju utjehu, nego i Krista lišavamo utjehe. On živi za to. To je ono što voli raditi. Njegova i naša radost rastu i padaju zajedno.

No je li to biblijsko razmišljanje?

Pogledajte Hebrejima 12. Tamo se Isusa naziva „začetnik[om] i usavršitelj[em] naše vjere. On je radi radosti, koja ga je čekala, podnio križ. Prihvatio je sramotu smrti na križu i sada je zauzeo svoje mjesto s desne strane Božjega prijestolja” (Heb 12,2 SHP).

4 Isto, str. 111. Engleska riječ *felicity* (u navodu prevedena kao „sreća“, nap. prev.) stariji je oblik riječi *happiness*. Kao što je jedan pastor divno rekao: „Sretneš li onoga jadnog nesretnika, koji mi je zabio koplje u bok, reci mu da ima jedan drugi, bolji put do moga srca, ako se pokaje i pogleda na onoga kojeg je probo i zaplače za njim. Njegovat ću ga u istomu tom krilu koje je ranio; vidjet će da je u krvi koju je prolio obilno pomirenje za grijeh prolijevanja. I reci mu da mu poručujem da će mi nanijeti više boli i tuge odbije li ovu ponudu krvi, nego kad ju je prolio.“ B. Grosvenor, „Grace to the Chief of Sinners“, u *A Series of Tracts on the Doctrines, Order, and Polity of the Presbyterian Church in the United States of America*, sv. 3, Presbyterian Board of Publication, Philadelphia, 1845, 42–43. Zahvalan sam Drewu Hunteru što me je uputio na ovu referenciju.

„Radi radosti”. Koje radosti? Što je Isusa čekalo s druge strane križa?

Radost što će njegov narod primiti oproštenje.

Sjetite se cijele poante Poslanice Hebrejima – Isus je veliki svećenik, on je iznad svih velikih svećenika, koji je prinio konačnu pomirbenu žrtvu da bi potpuno pokrio grijehe svoga naroda kako bi bili „zauvijek“ namireni (7,25). Također, sjetite se na što pisac misli u Hebrejima 12,2, kada govori o tome da je Isus sjeo zdesna Bogu. Na drugome mjestu autor objašnjava i značenje:

> *Sjede*, pošto je ostvario očišćenje grijeha, *s desne strane* Veličanstva u nebu. (1,3)

> Glavno je u ovom izlaganju: imamo takva velikog svećenika koji *sjede s desne strane* prijestolja Veličanstva na nebesima. (8,1)

> On, naprotiv, pošto je prinio samo jednu žrtvu za grijehe, zauvijek *sjede* Bogu *s desne strane*. (10,12)

U svim ovim tekstovima, Isusovo mjesto s desne strane Bogu je povezano s njegovim svećeničkim pomirbenim djelom. Svećenik je bio most između Boga i čovjeka. Povezivao je nebo i zemlju. Isus je to učinio savršeno, žrtvujući sam sebe i očistivši tako svoj narod jednom zauvijek, očistivši ih od njihovih grijeha. Ono što ga je držalo tijekom uhićenja, smrti, ukopa i uskrsnuća je bilo radosno iščekivanje da vidi svoj narod nepobjedivo čistim. Kada danas sudjelujemo u tome djelu pomirenja, dolazeći Kristu po oproštenje, imajući zajedništvo s njim unatoč svojoj grešnosti, uzimamo upravo ono što je Kristova najdublja čežnja i radost.

Ovo je povezano s drugim tekstovima u Novome zavjetu, kao što je radost na nebu kada se jedan grešnik pokaje (Lk 15,7) ili Kristova duboka želja da se njegova radost poklopi s radošću učenika dok ostaju u njegovoj ljubavi (Iv 15,11; 17,13). Želi da crpimo snagu iz njegove ljubavi, ali jedini koji su za to kvalificirani su grešnici kojima treba nezaslužena ljubav. Također, ne želi nam dati samo oproštenje. On želi *nas*. Kako Isus govori o svojim najdubljim željama? Ovako: „Oče, htio bih da oni koje si mi dao budu gdje sam ja, zajedno sa mnom“ (Iv 17,24).

Naša slabašna srca ovdje vrlo oprezno kroče. Nije li drsko crpiti Kristovo milosrđe bez ikakve zadrške? Ne bismo li trebali biti odmjereni i razumni te paziti da ga previše ne opteretimo?

Bi li otac čije se dijete guši htio da ono povlači zrak iz boce sa zrakom na odmjeren, razuman način?

Naš je problem što ne shvaćamo Sveto pismo ozbiljno kada govori o nama kao o Kristovu Tijelu. Krist je glava – mi smo udovi njegova Tijela. Što osjeća glava o svome tijelu? Apostol Pavao kaže „hrani ga i njeguje“ (Ef 5,29), a zatim to povezuje s Kristom govoreći „kao i Krist Crkvu. Mi smo, naime, udovi njegova tijela“ (5,29-30). Kako se brinemo za ranjeni dio tijela? Njegujemo ga, povijamo u zavoje, štitimo, dajemo mu vremena da zacijeli. Jer, taj dio tijela nije nam neki blizak prijatelj – on je dio nas. Tako je s Kristom i vjernicima. Mi smo njegov dio. Zbog toga uskrsnuli Krist pita progonitelja svoga *naroda*: „Zašto *me* progoniš?“ (Dj 9,4).

Isusu Kristu je drago kada uzimate od bogatstva njegova djela pomirenja jer se njegovo vlastito tijelo tako iscjeljuje.

4

Isus suosjeća

Nemamo, naime, nekoga velikog svećenika
koji ne bi mogao suosjećati s našim slabostima.
HEBREJIMA 4,15

PURITANCI SU PISALI KNJIGE tako što bi uzeli jedan biblijski redak, iscijedili iz njega svu teologiju koja bi mogla utjecati na srce, a potom bi dvjesto-tristo stranica poslije poslali tekst svome izdavaču. Takva je i knjiga *The Heart of Christ* Thomasa Goodwina. U njoj se „cijedi“ redak iz Poslanice Hebrejima 4,15.

> Ta nemamo takva Velikog svećenika koji ne bi mogao biti supatnik u našim slabostima, nego poput nas iskušavana svime, osim grijehom. (D-F)

Goodwinu je na srcu bilo uvjeriti potištene vjernike da će Krist, unatoč tomu što je sad na nebu, jednako otvoreno i nježno prigrliti grešnike i patnike kao dok je bio na Zemlji. Originalna naslovna

stranica knjige izdanja iz 1651. godine odražava upravo to. Možete primijetiti kontrast između „Krista na nebu“ i „grešnika na Zemlji“:

SRCE
KRISTA NA NEBU
prema
GREŠNICIMA na zemlji.
ILI,
RASPRAVA
O
milostivoj dispoziciji i nježnoj
privrženosti Krista u njegovoj ljudskoj naravi, sad u
slavi, prema udovima svoga Tijela u svim vrstama
slabosti, bilo grijeha ili bijede

Završni redak objašnjava da autor pod Kristovim srcem misli na „milostivu dispoziciju i nježnu privrženost“. Goodwin želi iznenaditi svoje čitatelje biblijskim dokazima da uskrsnuli Gospodin, koji je danas zdrav i čitav na nebu, nije manje pristupačan i manje suosjećajan nego što je bio dok je hodao po Zemlji.

Nakon uvodnog dijela, Goodwin objašnjava zašto je izabrao baš Hebrejima 4,15 kako bi analizirao ovu misao:

> Izabrao sam ovaj tekst zato što bolje od svih drugih opisuje njegovo srce i postavlja njegov okvir i djelovanje prema grešnicima. I čini to tako razumno da nam takoreći stavlja ruke na Kristova prsa i daje nam da osjetimo kako mu srce kuca i koliko nam je privržen, čak i sad dok je u svojoj slavi – a opseg

> tih riječi tu je upravo zato da ohrabri vjernike u svakoj nevolji koja bi ih mogla obeshrabriti, razmatranjem Kristova srca prema njima, sada na nebu.[1]

Zamislite da vam prijatelj uzme ruku i stavi je na prsa uskrsnuloga Gospodina Isusa Krista tako da, poput stetoskopa kojim čujete energičnu snagu otkucaja srca, pod rukom osjetite energičnu snagu Kristovih najdubljih osjećaja i čežnja? Goodwin kaže: Ne moramo zamišljati kako bi to bilo. Hebrejima 4,15 je taj prijatelj.

Valja razmotriti širi kontekst Hebrejima 4,15. Vratimo li se nekoliko koraka unatrag, odlomak ide ovako:

> Budući dakle da imamo uzvišena velikog svećenika, Isusa, Sina Božjega, koji je prošao kroz nebesa, držimo se čvrsto vjere koju ispovijedamo! *Nemamo, naime, nekoga velikog svećenika koji ne bi mogao suosjećati s našim slabostima, nego jednoga koji je iskušan u svemu, samo što nije sagriješio.* Dakle: pristupajmo s pouzdanjem k prijestolju milosti da primimo milosrđe i nađemo milost za pravodobnu pomoć!

Redci 14 i 16 sadrže poticaj: vjernost u nauku o Bogu („držimo se čvrsto vjere koju ispovijedamo“, s. 14) i pouzdanje u zajedništvo s Bogom („pristupajmo s pouzdanjem“, s. 16). „Naime“ u prvim riječima retka 15 (u citatu naglašeno kurzivom) daje nam zaključiti

1 Isto, str. 48.

da redak 15 samo utvrđuje redak 14. Zatim riječ „dakle“ na početku retka 16 pokazuje da redak 15 utvrđuje redak 16. Drugim riječima, redak 15 sidro je ovog odlomka, dok okolni redci iz njega povlače zaključke.

Okosnicu ovoga „redak-sidra“ čini Isusova potpuna *solidarnost* s njegovim narodom. Sva naša prirodna intuicija kaže da je Isus s nama, na našoj strani, prisutan i od pomoći, kada stvari idu dobro. Ovaj tekst kaže suprotno od toga. Isus suosjeća s nama u „našim slabostima“. Riječ „suosjećati“ na grčkom je ovdje složenica tvorena od prefiksa u značenju „s“ zajedno s glagolom *patiti*. „Suosjećanje“ ovdje nije hladno i sterilno sažaljenje. Riječ je o istinskoj solidarnosti kakvu u svojim životima možemo vidjeti najbliže kod roditelja i djece. Doista, dublja je i od toga. U našoj boli, Isusa boli. U našemu trpljenju, osjeća to trpljenje kao vlastito iako to nije – ne u smislu da je njegovo nepobjedivo božanstvo pod prijetnjom, nego u smislu da je privučen našem nemiru. Njegova ljudska narav sveobuhvatno sudjeluje u našim nevoljama.[2] Njegova se ljubav ne može suzdržati kada vidi bol svoga naroda.

Pisac Hebrejima nas uzima za ruku i vodi duboko u Kristovo srce, pokazujući nam Isusovo neraskidivo *zajedništvo* sa svojim narodom. U drugomu je poglavlju pisac Poslanice Hebrejima (2,17.18) rekao da je Isus bio u svemu „sličan svojoj braći“ i da je „sam trpio i bio kušan“ (koristeći istu grčku riječ za „kušan/iskušan“ koja se pojavljuje u 4,15).

2 O njegovoj ljudskoj (za razliku od božanske) naravi, kao onomu što je specifično uključeno u Kristovu empatiju s njegovim narodom u njegovim patnjama, vidi J. Owen, *An Exposition of the Epistle to the Hebrews*, u *The Works of John Owen*, sv. 25, ur. W. H. Goold, reprint, Banner of Truth, Edinburgh, 1965, str. 416–28.

Međutim, ono što mnoge šokira u Hebrejima 4,15 je razlog zbog kojeg je Isus tako blizu svoga naroda, u njegovoj boli. On je bio iskušan (ili „testiran“, što također označava ova riječ) u svemu i u svakom pogledu kao mi. Zašto Isus može stajati u tako bliskoj empatiji s nama? Zato što teška staza kojom kročimo nije samo naše iskustvo – on je njome već hodao. Ne samo što nas Isus može izbaviti iz nevolja, poput liječnika koji prepisuje neki lijek, nego je s nama u svim nevoljama prije nego što dođe bilo kakva pomoć, poput liječnika koji je prebolio istu bolest.

Isus nije Zeus. On je bio bezgrešan čovjek, a ne bezgrešan Supermen. Ujutro bi se probudio neuredne kose. Kao tinejdžer je imao bubuljice. Nikad se ne bi pojavio na naslovnoj stranici nekoga muškog časopisa („ne bijaše na njem ljepote ni sjaja“, Iz 53,2). Došao je kao običan čovjek običnim ljudima. Zna što znači biti žedan, gladan, prezren, odbačen, prevaren, osramoćen, napušten, neshvaćen, lažno optužen, ugušen, mučen i ubijen. Zna kako je biti usamljen. Prijatelji su ga napustili kad su mu najviše trebali. Da je živio u naše vrijeme, svi sljedbenici na Twitteru i Facebooku prestali bi ga pratiti nakon što je napunio trideset tri godine – njega koji nas nikada neće ukloniti s popisa prijatelja.

Hebrejima 4,15 najbolje ćemo razumjeti ako jednaku pozornost obratimo izrazima „u svemu“ i „nije sagriješio“. Sva naša slabost – zapravo sav naš život – umrljana je grijehom. Kada bi grijeh bio plave boje, ne bismo samo ponekad rekli ili učinili nešto plavo, nego sve što govorimo, činimo i mislimo ima tragova plave. No to ne vrijedi za Isusa. On nije sagriješio. Bio je

„svet, nevin, neokaljan, sasvim različit od grešnika“ (Heb 7,26). No moramo duboko razmišljati o izrazu „u svemu“ na način koji zadržava Isusovu bezgrešnost, ali ne umanjuje značenje toga izraza. To zamamno iskušenje, ta teška nevolja, ta zbunjujuća nedoumica – on je sve to doživio. Zapravo, njegova krajnja čistoća kazuje da je osjetio te boli jače nego što bismo mi grešnici to ikad mogli.

Razmislite malo o svome životu.

Kada se neki odnos pokvari i navru osjećaji uzaludnosti, kada imamo osjećaj da život prolazi pored nas, kada se čini da nam je šansa da budemo uspješni iskliznula iz ruku, kada ne možemo srediti svoje osjećaje, kada nas dugogodišnji prijatelj iznevjeri, kada nas član obitelji izda, kad se osjećamo duboko neshvaćenima, kada nam se smiju oni važni i uspješni – ukratko, kada nas urušenost ovoga svijeta stisne sa svih strana i poželimo odustati – tu, baš tu, imamo Prijatelja, koji točno zna kako izgleda takvo iskušenje, koji sjedi s nama i grli nas. S nama. Empatija.

Skloni smo intuitivno osjećati da s povećanjem problema u životu raste i naša usamljenost. Dok tonemo u bol, tonemo u osjećaj izolacije. Biblija nas u tome ispravlja. Naša bol nikad ne nadmašuje Isusovo sudjelovanje. Nikada nismo sami. Tugu zbog koje se osjećamo sami, koja nam se čini toliko jedinstvena, on je pretrpio u prošlosti i sada nosi na svojim plećima.

Kao što nam 14. redak kaže, Isus je otišao na nebo. No to ne znači da je udaljen ili ravnodušan prema našim problemima. Goodwin kaže da nam 15. redak „pomaže razumjeti koliko je Kristovo srce

privrženo grešnicima pod svim… njihovim slabostima“[3]. Naše poteškoće u Kristu proizvode osjećaje dublje nego što možemo zamisliti.

No što je s našim grijesima? Nije li obeshrabrujuće što Isus ne može biti solidaran s nama u onome najbolnijem – krivnji i sramu našega grijeha? Ne, iz dva razloga.

Naime, Isusova bezgrešnost znači da poznaje kušnje bolje od nas. C. S. Lewis je to istaknuo kada je govorio o čovjeku koji ide uz vjetar. U trenutku kada vjetar kušnje dovoljno ojača, čovjek pada na tlo i odustaje, i stoga ne zna koliko je snažan vjetar bio deset minuta poslije. Isus nikada nije pao na tlo: izdržao je sve naše kušnje i testove i nikad nije odustao. Zato poznaje snagu iskušenja bolje od ikoga. On je zapravo jedini koji zna cijenu.[4]

Drugo, naša je jedina nada da onaj koji sudjeluje u našoj boli sudjeluje u njoj kao čist i svet. Naš bezgrešni veliki svećenik nije onaj kojega treba izbaviti, nego onaj koji izbavlja. Zato mu možemo doći „da primimo milosrđe i nađemo milost“ (4,16). Nije uhvaćen u jami grijeha zajedno s nama – on je jedini koji nas može izvući van. Njegova je bezgrešnost naše spasenje. No ovdje polako idemo prema Kristovu djelu. Okosnica Hebrejima 4,15 i Goodwinove knjige je Kristovo srce. Da, redak 16 govori o „prijestolju milosti“, ali redak 15 nam otvara srce milosti. Ne samo što nas jedino on može izvući iz jame grijeha, nego se on jedini želi spustiti dolje i nositi naše terete. Isus može suosjećati. On „su-pati“ s nama. Riječima Goodwinova suvremenika Johna Owena, Krist je „spreman iz svoga

3 T. Goodwin, *The Heart…*, str. 61.
4 C. S. Lewis, *Kršćanstvo*, Duhovna stvarnost, Zagreb, 1987, str. 142.

srca i osjećaja dati… nam pomoć i oslobođenje… i iznutra je ganut tijekom naših trpljenja i nevolja jer ih zajedno s nama ćuti i osjeća“.[1]

Ako ste u Kristu, imate Prijatelja koji vam u tuzi neće odozgo dobaciti mali motivacijski govor. On ne može podnijeti da ne bude blizu. Ništa ga ne može zadržati. Srce mu je previše povezano s vašim.

1 J. Owen, *An Exposition of the Epistle to the Hebrews*, u *The Works of John Owen*, sv. 21, ur. W. H. Goold, reprint, Banner of Truth, Edinburgh, 1968, str. 422.

5

On blago postupa

Može biti blag prema onima koji su u neznanju i koji griješe.
Hebrejima 5,2 (shp)

U STAROME IZRAELU JE KRALJ ljudima predstavljao Boga, a svećenik je predstavljao ljude Bogu. Kralj je imao autoritet nad narodom, a svećenik je imao empatiju za narod. Svrha Poslanice Hebrejima u Bibliji jest da nam objasni što znači da je Isus naš svećenik, pravi svećenik, svećenik u odnosu na kojeg su svi drugi svećenici samo sjene i onaj na kojega svaki drugi upućuje.

Izraelovi svećenici su bili grešni i morali su prinositi žrtve, ne samo za grijehe naroda, nego i za vlastite. Svećenici Izraela nisu bili grešnici samo u teoriji, nego je bjelodano da su bili grešnici i u praksi. Neki svećenici iz toga doba nalaze se među najgnusnijim likovima Staroga zavjeta. Sjetite se, na primjer, Hofnija i Pinhasa (1. Sam 1-4). Nama je danas svećenik jednako potreban kao i starim Izraelcima. Treba nam netko da nas predstavlja Bogu. No stari su svećenici ponekad bili nedostojni, zli, okrutni. Međutim, kad bi naš svećenik poznavao i osjećao naše slabosti tako da bi

mogao s nama duboko suosjećati, a da pritom nikada ne sagriješi te da mu se srce nikad ne okrene samosažaljenju ili zaokupljenosti samim sobom – to bi uistinu bio svećenik koji bi mogao biti blag prema nama.

Hebrejima 5 nastavlja naš tijek misli iz prethodnoga poglavlja, dok smo razmatrali kraj Poslanice Hebrejima 4. Vidjeli smo kako je Kristovo srce povezano s njegovim narodom i solidarno s njim u boli i nemiru. Sada, u Hebrejima 5,2, razmatramo daljnju istinu – način na koji postupa sa svojim narodom. „Što“ Kristove svećeničke uloge vidimo u 4,15, a „kako“ u 5,2.

Dakle *kako*?

Blago.

Grčka riječ iza „biti blag“ u 5,2 ima zajednički korijen sa „suosjećati“ u 4,15, a prvotni slušatelji i čitatelji Poslanice Hebrejima vjerojatno bi to shvatili na način koji nama danas izmiče. Također, u oba teksta nalazimo grčku riječ *dunamai*, čak u istomu glagolskom obliku (iako se to isprva ne vidi u različitim prijevodima „sposoban je“ i „može“), kao i višestruko spominjanje „slabosti“ (kojem ćemo posvetiti pozornost dalje u ovome poglavlju). Napisat ću ta dva izraza u transliteriranom obliku kako biste dobili uvid u paralelu koju bi prvotni slušatelji mogli zapaziti:

4,15 *dunamenon sun<u>pathesai</u> tois* (sposoban suosjećati s…)

5,2 *metrio<u>pathein</u> dunamenon tois* (može biti blag prema…)

Osim opetovane riječi *dunamenon*, koja znači „onaj koji je sposoban“ ili „onaj koji ima sposobnost da“, važno je primijetiti zajednički korijen ključne riječi u svakom retku, kojeg sam

podcrtao. U prethodnom smo poglavlju vidjeli da *sunpathesai* znači „su-patiti" u smislu osjećanja pune empatije s nama. Od ove je grčke riječi nastala engleska riječ *sympathy* (suosjećanje, nap. prev.), međutim, grčko je značenje puno bogatije. Sada u 5,2, dok pisac dalje objašnjava kako je Isus naš veliki svećenik, nalazimo riječ *metriopathein*. Ovo je jedina upotreba ovoga glagola u Novome zavjetu. Njezino je značenje točno onakvo kako je prevedena u tekstu: biti blag. Prefiks *metrio-* ima značenje suzdržavanja ili umjerenosti, a korijen *patheo* odnosi se na muku ili patnju. U 5,2 nemamo sliku Isusa koji diže ruke kad dolazi u dodir s grešnicima. On je smiren, nježan, i suzdržan. On je blag prema nama.

Prema kome postupa „blago"? Zacijelo prema onima koji razumno i umjereno griješe, dok grublji ukor čuva za veće grešnike?

Pažljivo čitanje teksta ne dopušta nam takav zaključak. „Može biti blag prema onima koji su u neznanju i koji griješe." Oni koji su u neznanju i koji griješe nisu dvije vrste blažih grešnika, odvojenih od velikih grešnika. Ne, na ovaj način pisac uključuje sve. U Starome zavjetu – a sjetite se u kojoj se mjeri Poslanica Hebrejima oslanja na Stari zavjet – otkrivamo da su postojale dvije vrste grešnika: nesvojevoljni i svojevoljni, ili slučajni i namjerni, ili, kako piše u Brojevima 15, koji griješe iz nepažnje i oni koji griješe „naumice" (Br 15,27-31). Gotovo je sigurno da pisac Hebrejima na to misli, s tim da se „oni koji su u neznanju" odnosi na slučajne grijehe, a „koji griješe" na one namjerno učinjene grijehe.

Drugim riječima, kada u Hebrejima 5,2 kaže da Isus „može biti blag prema onima koji su u neznanju i koji griješe", važno je

razumjeti da Isus postupa blago i samo blago sa svim grešnicima koji mu dolaze, bez obzira na to što su točno učinili i koliko je to gnusno.[1] Isusa neće raznježiti ozbiljnost grijeha, nego hoće li mu doći grešnik. Kako god da smo sagriješili, Isus je blag prema nama. Ako mu nikada ne dođemo, iskusit ćemo tako žestoku osudu koja će biti poput dvosjeklog mača koji mu izlazi iz usta, izravno na nas (Otk 1,16; 2,12; 19,15.21). Ako mu ipak priđemo, koliko bi žestoka bila njegova lavovska osuda, toliko će duboka biti njegova nježnost prema nama (usp. Otk 5,5-6; Iz 40,10-11). Bit ćemo umotani u jedno ili drugo. Isus ni prema kome neće biti neutralan.

Razmislite na trenutak što sve ovo znači. Kada sagriješimo, Biblija nas potiče da donesemo svoj nered Isusu jer će znati točno kako nas primiti. Neće grubo postupiti s nama. Neće se mrštiti ili nas koriti. Neće planuti na nas onako kako bi naši roditelji znali učiniti. Sva ta njegova suzdržanost nije tu zato što nas vidi manje grešnima nego što jesmo. On poznaje našu grešnost mnogo dublje nego mi sami. Zaista, svjesni smo samo vrha ledene sante naše izopačenosti, čak i u svojim najdubljim trenucima uvida u sebe. Njegova suzdržanost jednostavno proizlazi iz njegova nježnog srca za njegov narod. Poslanica Hebrejima ne kaže samo da nam Isus iskazuje ljubav umjesto ukora, nego nam govori o vrsti te ljubavi. Umjesto da nam udijeli milost s visine, silazi k nama, grli nas, i postupa s nama upravo onako kako nam treba. On je blag prema nama.

Djela Johna Owena možda su najznačajniji komentari na Poslanicu Hebrejima ikad napisani. Od dvadeset tri djela, koja predstavljaju Owenova sabrana djela, sedam ih je posvećeno

1 Owen ovo tvrdi i izražava vrlo elegantno: J. Owen, *An Exposition…*, str. 457–61.

Hebrejima, redak po redak.[2] Trebalo mu je gotovo dvadeset godina da ih dovrši, s tim da je prvo djelo objavljeno 1668., a posljednje 1684. Što ovaj veliki komentator Poslanice Hebrejima kaže o poruci Hebrejima 5,2? Owen piše da riječi „može biti blag prema onima koji su u neznanju i koji griješe" znače da

> ne može odbaciti jadne grešnike zbog njihova neznanja i lutanja ništa više nego što bi otac njegovatelj mogao odbaciti svoje dojenče zbog njegova plakanja … Tako to treba biti s velikim svećenikom i tako je to s Isusom Kristom. On može, sa svom krotkošću i poniznošću, strpljenjem i umjerenošću, podnositi slabosti, grijehe i izazivanja svoga naroda, baš kao što dojilja ili otac njegovatelj podnosi slabosti… jadnoga dojenčeta.[3]

Isus se ne može natjerati da bude grub prema vama isto kao što se privržen otac plačućeg dojenčeta ne može natjerati da bude grub prema svome djetetu. Isus vam uvijek pruža ruke. Ništa ne može okovati njegovu ljubav i zadržati je na nebu; njegovo je srce preveliko, prepuno privržene ljubavi.

Povrh toga, Kristova „krotkost i poniznost", njegovo „strpljenje i umjerenost" nisu periferni ili slučajni vidovi Kristove osobe, kao da je njegova prava radost negdje drugdje. Upravo ova briga, ovo blago postupanje sa svim vrstama grešnika je ono što mu je najprirodnije. Owen dalje kaže da Krist „u svome postupanju s nama ne pokazuje

2 Upućujem na izdanje kuće Banner of Truth (Edinburgh, 1968). Crossway priprema novo kritičko izdanje Owenovih djela koje namjerava obuhvatiti svih trideset svezaka.

3 J. Owen, *The Works…,* 21:455–56.

bolje niti punije nijedno drugo svojstvo svoje naravi od suosjećanja, dobrote i strpljivosti“.[4] Drugim riječima, kada Isus blago postupa prema nama, čini ono što mu najbolje pristaje i što mu je prirodno.

Uistinu, uzevši u obzir dubinu naše grešnosti, činjenica da nas Isus još uvijek nije odbacio dokazuje da je strpljiva blagost njegov najdublji impuls i radost. Owen kaže da je ovo blago postupanje velikoga svećenika, „primijenjeno na Krista, stvar najvećeg ohrabrenja i utjehe vjernicima. Kad ne bi bilo apsolutne dostatnosti njegova stava prema njima, i to u svim okolnostima, sve bi nas s nezadovoljstvom morao odbaciti.“[5] To je Owenov staromodni, nezgrapni način da kaže: Naša je grešnost toliko duboko usađena u nas da mlaka mjera Isusove blagosti ne bi bila dovoljna. No koliko je god duboka naša grešnost, još je dublja njegova blagost.

Ali zašto? Zašto Krist s nama postupa blago?

Tekst u Hebrejima 5,2 kaže: „Budući da i sam nosi na sebi slabost“.

Ovo se prije svega odnosi općenito na velikosvećeničku službu. To nam je jasno iz sljedećega retka koji govori o tome da veliki svećenik mora prinijeti žrtve za vlastite grijehe (5,3), što Isus nije morao činiti (7,27). No sjetite se što smo vidjeli nekoliko redaka prije, u 4,15 – Isus je mogao, iako je bio „bez grijeha“, „suosjećati s našim *slabostima*“ (ista grčka riječ kao u 5,2), kao onaj koji „je bio iskušan u svemu“ baš poput nas. Isus nije imao nikakva grijeha,

4 Isto, 21:462.
5 Isto, 21:454.

ali je u svakom drugom pogledu iskusio što znači živjeti kao pravo ljudsko biće u ovomu palome svijetu: osjetio je slabost trpljenja, kušnje i svako drugo ljudsko ograničenje (vidi također 2,14-18). Razni veliki svećenici tijekom povijesti Izraela bili su grešno slabi – veliki svećenik Isus je bio bezgrešno slab (usp. 2. Kor 13,5).

Dakle, nasuprot našim očekivanjima, što dublje zalazimo u slabost i patnju, dublja je i Kristova solidarnost s nama. Dok se spuštamo u bol i tjeskobu, silazimo sve dublje *u* Kristovo srce, a ne dalje od njega.

Gledajte u Krista. On je blag prema vama. Ne zna biti drukčiji. On je veliki svećenik iznad svih drugih svećenika. Dokle god se fokusirate na svoj grijeh, nećete vidjeti koliko možete biti sigurni. No dokle god gledate u svoga velikog svećenika, znat ćete da niste u opasnosti. Kada gledamo u sebe, očekujemo samo grubost s neba. Gledajući na Krista, očekujemo samo blagost.

6

On neće odbaciti

Onoga tko dođe k meni neću odbaciti.
Ivan 6,37 (slobodan prijevod)

Sve što su bili Thomas Goodwin i John Owen – učeni, visokoobrazovani, analitični, udomaćeni u najboljim sveučilištima svijeta – to John Bunyan nije bio. Bunyan je bio siromašan i neobrazovan. Prema svjetskim mjerilima, ništa nije upućivalo na to da bi mogao ostaviti dubok trag na ljudskoj povijesti. No Gospodin upravo u takvim stvarima uživa – voli uzeti one koje je svijet previdio i marginalizirao te im dati tihe, ali ključne uloge u odmotavanju klupka povijesti otkupljenja. Bunyan, iako mnogo prizemnijeg spisateljskoga stila, dijelio je s Goodwinom sposobnost da pokaže svojim čitateljima otvorenost Kristova srca.

Bunyan je najpoznatiji po svomu djelu *Put kršćanina* koje je uz Bibliju najprodavanija knjiga u povijesti. No napisao je još pedeset sedam drugih knjiga. Jedna od najljupkijih je *Come and Welcome to Jesus Christ*, napisana 1678. U tipičnom puritanskom stilu, Bunyan je uzeo jedan redak i o njemu napisao cijelu knjigu, razmišljajući

o njemu na mnogo stranica. Redak kojim se bavio u *Come and Welcome to Jesus Christ* je Ivan 6,37. Proglašavajući se kruhom života za duhovno gladne (Iv 6,32-40, slobodan prijevod), Isus je rekao:

> Svi koje mi daje Otac doći će k meni, i onoga tko dođe k meni neću odbaciti.

Budući da ga je često navodio u svojim djelima, smatram da je Bunyanu to bio jedan od najdražih redaka. No u ovoj knjizi se pozabavio njime do najsitnijih detalja, promatrajući ga iz svakoga mogućeg ugla, „cijedeći“ do kraja njegovu poruku.

U ovomu jednom retku se nalazi mnogo utješne teologije. Razmislite o Isusovim riječima:

- „Svi…“, a ne „većina“. Kada Otac jednom s ljubavlju pogleda na lutajućega grešnika, njegovo je izbavljenje sigurno.

- „… Otac…“ naše otkupljenje nije pitanje milostivoga Sina koji svim silama pokušava umiriti neobuzdano srditoga Oca. Otac naređuje naše izbavljenje. On je taj koji u ljubavi čini prvi korak (vidi s. 38).

- „… daje…“, a ne „nevoljko preda“. Dati neposlušne buntovnike svome Sinu na milostivu brigu je Ocu veliko uživanje i radost.

- „… doći će…“ Božja namjera da spasi grešnika nikada se neće osujetiti. On nikada nije frustriran. Nikada mu ne ponestaje resursa. Ako nas Otac pozove, doći ćemo Kristu.

- „… i onoga tko dođe…“ Ipak, nismo roboti. Iako je očigledno da je Otac suvereni nadglednik našega otkupljenja, nećemo ući u Krista protiv svoje volje, vrišteći i negodujući. Božanska je milost tako radikalna da poseže dolje prema nama i preobražava naše želje. Otvaraju nam se oči i Krist nam postaje prelijepim. Dolazimo mu. Svi koji mu dođu – tko god – dobro su došli. Dođite i dobrodošli k Isusu!

- „… dođe k meni…“ Ne dolazimo zbiru doktrina. Ne dolazimo u crkvu. Ne dolazimo čak ni Evanđelju. Sve je to vitalno važno. No, u najdubljem smislu, dolazimo k osobi, samome Kristu.

Sve to i mnogo više Bunyan izvlači iz ovoga retka. Cijelu knjigu itekako vrijedi pročitati.[1] No najviše se bavi posljednjim riječima ovoga retka. One mu imaju posebno značenje. U središtu svoje knjige se suočava s našim urođenim sumnjama o Kristovu najdubljem srcu. Koristeći prijevod Biblije kralja Jakova („Him that cometh to me I will in no wise cast out“ – „Njega koji mi dođe nipošto neću izbaciti“, nap. prev.), Bunyan piše:

> Oni koji dolaze Isusu Kristu, često se srčano boje da ih Isus Krist neće primiti.
> Ovo se zapažanje podrazumijeva u tekstu. Zaključujem ga iz veličine i otvorenosti obećanja: „Nipošto neću izbaciti“. Jer, da u

1 Izdavačka kuća „Banner of Truth“ objavila ju je kao zasebno djelo *Come and Welcome to Jesus Christ*, Edinburgh, 2004; također, može se naći kao prvi svezak u *The Works of John Bunyan*, 3. sveska, ur. George Offor, reprint, Banner of Truth, Edinburgh, 1991, str. 240–99.

nama nema straha od odbacivanja, Krist ne bi morao tjerati taj naš strah, kao što čini ovim divnim izrazom „nipošto".

Mogao bih reći da ne bi bilo potrebe da nebeska mudrost smisli takvo obećanje i takvim ga riječima iskaže, kao da mu je nakana jednim udarcem na komadiće razbiti sve prigovore grešnika, da oni nisu skloni nositi u srcu takve prigovore i obeshrabrivati vlastite duše.

Jer, riječ „nipošto" presijeca sve prigovore i Gospodin ju je ostavio baš iz toga razloga, te kako bi pomogao vjeri koja se miješa s nevjerom. To je, takoreći, zbir svih obećanja. Također, to će obećanje poništiti bilo kakav vaš prigovor da ste nedostojni.

Ali ja sam veliki grešnik, kažete vi.
„Nipošto neću odbaciti", kaže Krist.
Ali ja sam stari grešnik, kažete vi.
„Nipošto neću odbaciti", kaže Krist.
Ali ja sam okorjeli grešnik, kažete vi.
„Nipošto neću odbaciti", kaže Krist.
Ali ja sam grešnik koji se vraća u nevjeru, kažete vi.
„Nipošto neću odbaciti", kaže Krist.
Ali cijeli sam život služio Sotoni, kažete vi.
„Nipošto neću odbaciti", kaže Krist.
Ali sagriješio sam protiv svjetla, kažete vi.
„Nipošto neću odbaciti", kaže Krist.
Ali sagriješio sam protiv milosrđa, kažete vi.
„Nipošto neću odbaciti", kaže Krist.
Ali nemam ti ništa dobro donijeti, kažete vi.
„Nipošto neću odbaciti", kaže Krist.

> Ovo je obećanje Bog priskrbio da odgovori na sve prigovore i ono na njih doista i odgovara.[2]

Bunyan je za „nipošto“, koristio englesku frazu „in no wise“, arhaičan izraz iz sedamnaestoga stoljeća kojim se nastojala iskazati naglašena negacija Ivana 6,37. U tekstu doslovno piše: „Onoga koji mi dođe neću – neću, izbaciti van“. Ponekad, kao što je ovdje slučaj, grčki jezik koristi dvije negacije radi postizanja književnog isticanja. „Sasvim sigurno ga neću nikada odbaciti.“ Tu naglašenu negaciju koja kaže da nas Krist nikad neće odbaciti Bunyan naziva „ovim divnim i čudesnim izrazom“.

Na što Bunyan cilja?

Isusova izjava u Ivanu 6,37, knjiga *Come and Welcome to Jesus Christ* i ovaj citat iz sredine te knjige postoje kako bi nas umirili *ustrajnom* naravi Kristova srca. Mi govorimo „Ali ja…“, a on kaže: „Nikad te neću odbaciti.“

Pali, tjeskobni grešnici su bezgranično sposobni pronaći razloge zašto bi ih Krist mogao odbaciti. Tvornice smo stalnog otpora prema Kristovoj ljubavi. Čak i kada nam ponestane opipljivih razloga da budemo odbačeni, kao što su specifični grijesi ili padovi, skloni smo i dalje nekako nejasno osjećati da ćemo za koji čas Isusu ipak dosaditi i da nas neće pustiti u svoju blizinu. Bunyan nas razumije. Zna da smo skloni odbijati Kristovo uvjeravanje.

2 J. Bunyan, *Come and Welcome to Jesus Christ*, u *The Works…*, 1:279–80; jezik je u određenoj mjeri moderniziran.

„Ne, ne, čekaj malo“ – kažemo mi, oprezno se približavajući Isusu – „Ne razumiješ. Ja sam *stvarno* zeznuo stvar, na sve moguće načine.“

Znam, odgovara on.

„U redu, vjerojatno znaš većinu toga. Sigurno više nego što drugi znaju. Ali u meni postoje grozne stvari koje su skrivene od svih.“

Sve znam.

„Pa, stvar je u tome što to nije samo u mojoj prošlosti. Takav sam i sad.“

Razumijem.

„Ali ne znam mogu li se tome othrvati u neko skorije vrijeme.“

To je jedina vrsta osobe kojoj sam došao pomoći.

„Teret je težak, i sve je teži.“

Onda mi daj da ga ponesem.

„Previše je to za nositi.“

Nije za mene.

„Ipak, ne razumiješ. Moji prijestupi nisu protiv drugih ljudi nego protiv tebe.“

Onda sam upravo ja taj koji ih može oprostiti.

„No što više ružnoće u meni nađeš, prije ću ti dojaditi.“

Onoga koji mi dođe nipošto neću odbaciti.

S prkosom i riječima pred kojima možemo samo zanijemjeti, Bunyan zaključuje popis prigovora zbog kojih mislimo da ne možemo doći Kristu. „Ovo je obećanje Bog priskrbio da odgovori na sve prigovore i ono na njih zaista odgovara.“ Kraj priče. Jednostavno se ne možemo domisliti razloga zbog kojeg bi Isus

zatvorio srce svojim ovcama. Takav razlog ne postoji. Svaki ljudski prijatelj ima ograničenja. Ako ga dovoljno povrijedimo, ako se odnos dovoljno naruši, ako ga izdamo, odbacit će nas i između nas će se podići zid. S Kristom su naši grijesi i slabosti upravo one točke životopisa koje nas kvalificiraju da mu priđemo. Ništa se ne traži osim da mu dođemo, prvo u obraćenju, a potom tisuću puta dok ne budemo s njim nakon smrti.

Razlog zašto neki od nas dovode u pitanje ustrajnost Kristova srca možda nisu toliko grijesi koliko patnje. Gomilanjem boli, polako nas obuzima malodušnost i nakon nekoliko mjeseci u nekome trenutku nam se čini posve jasno: odbačeni smo. Sigurno život ne bi bio ovakav za nekoga tko je ukopan u srcu krotkoga i poniznoga Spasitelja? No Isus ne kaže da nikad neće odbaciti one u čijim životima nema boli. On kaže da neće odbaciti one koji mu dođu. Kristovu ljubav prema nama ne određuje ono što nam život donosi, nego komu pripadamo.

Kako bismo uživali u takvoj ljubavi, trebamo mu samo doći. Moliti ga da nas primi. On ne kaže: „Onoga koji mi dođe dovoljno skrušeno", ili „Onoga koji mi dođe osjećajući se dovoljno grozno zbog svoga grijeha" ili „Onoga koji mi dođe pošteno se namučivši". On kaže: „Onoga koji mi dođe nikada neću odbaciti".

Snaga naše odluke nije dio formule zadržavanja njegove dobre volje. Kad moj dvogodišnji sin Benjamin zapliva prema dubljem dijelu bazena blizu naše kuće, instinktivno me zgrabi za ruku. Čvrsto se drži dok ulazimo dublje u vodu. No dvogodišnjakov stisak nije vrlo snažan. Ne prođe dugo i više se ne drži on za mene, nego ja držim njega. Da je samo do njega, sigurno bi mi iskliznuo

iz ruke. No, ako sam odlučio da ga nipošto neću pustiti, siguran je. Ne može otići od mene čak da mu je to i namjera.

Tako je s Kristom. Svakako, mi se za njega držimo svom snagom. No taj je stisak dvogodišnjaka usred burnih životnih valova. Njegov sigurni stisak nikada ne malakše. Psalam 63,9 izražava ovu dvostranu istinu: „Duša se moja k tebi privija, desnica me tvoja drži."

Govorimo o nečemu dubljem od nauka o vječnoj sigurnosti ili „jednom spašen, zauvijek spašen" – što je slavan nauk, istinit nauk, koji se ponekad naziva ustrajnošću svetih. Ovdje smo, na dubljemu mjestu, došli do ustrajnosti Kristova srca. Da, oni koji ispovijedaju vjeru u Krista mogu otpasti i tako dokazati da nikada zapravo nisu bili u Kristu. Da, jednom kad se grešnik sjedini s Kristom, ne postoji ništa što ih može razjediniti. No unutar kosturne građe ovih nauka, što je Božje srce, učinjeno opipljivim u Kristu? Što mu dolazi kao najprirodniji instinkt dok se naši grijesi i patnje gomilaju i rastu? Što mu to ne dopušta da postane hladan prema nama? Odgovor je – njegovo srce. Pomirbeno djelo Sina, određeno od Oca i primijenjeno Duhom, osigurava da smo zauvijek sigurni. No tekst poput Ivana 6,37 nas uvjerava da to nije samo pitanje božanske odredbe, nego božanske želje. Nebo u tome uživa. Dođite k meni, kaže Krist. Zagrlit ću vas u svoje najdublje biće i nikad vas neću pustiti.

Jeste li razmišljali o tome što vrijedi za vas ako ste u Kristu? Da biste ispali iz privrženog zagrljaja Kristova srca sada i u vječnosti, Krista bi netko morao svrgnuti s neba i opet ukopati. Zbog svoje smrti i uskrsnuća, Krist može nikada ne odbaciti one koji mu pripadaju, bez obzira na to koliko često padnu, i biti potpuno

pravedan. No motiv za Kristovo djelovanje je njegovo srce. On ne može podnijeti rastanak od svojih, čak i kad zaslužuju biti odbačeni.

„Ali ja…“

Uložite svoje prigovore. Nitko ne može ugroziti ove nepobjedive riječi: „Onoga koji mi dođe nikada neću izbaciti.“

Za one koji su s njim sjedinjeni, Kristovo srce nije unajmljeni stan, nego novo trajno prebivalište. Niste stanar, nego dijete. Njegovo srce nije tempirana bomba; njegovo su srce zeleni pašnjaci i tihi vruci beskrajne sigurnosti njegova prisustva i utjehe, bez obzira na naša sadašnja duhovna postignuća. To je on.

7

Što bude naši grijesi?

Srce mi je uznemireno.
Hošea 11,8

Vjerojatno je nemoguće zamisliti strahote pakla i žestinu osvetoljubive pravde i pravednoga gnjeva koji će se obrušiti na one koji na zadnji dan budu izvan Krista. Možda zbog riječi kao što je *žestina* mislite da će Božji gnjev biti nekontroliran ili izvan svake mjere. Međutim, nema ničega nekontroliranoga ili nerazmjernoga u Bogu.

Nama se čini da se božanski gnjev često precjenjuje, ali to je zato što ne osjećamo pravu težinu grijeha. Razmišljajući o tome, Martyn Lloyd-Jones je rekao:

> Nikada se nećete uvjeriti da ste grešnik, i to zato što u vama postoji mehanizam, koji je rezultat grijeha, koji će vas uvijek braniti od svake moguće optužbe. Svi smo mi u dobrim odnosima sa sobom i za sebe uvijek možemo smisliti dobru obranu. Čak i ako se pokušamo uvjeriti da smo grešnici, nećemo uspjeti. Samo

> je jedan način da saznamo da smo grešnici, a to je da imamo neku mutnu, svjetlucavu sliku o Bogu.[1]

Drugim riječima, zbog svoje grešnosti ne osjećamo težinu svog grijeha. Kada bismo jasnije vidjeli kako je grijeh podmukao, svugdje prisutan i odvratan – a, kao što Lloyd-Jones prethodno objašnjava, to možemo samo ako vidimo Božju ljepotu i svetost – znali bismo da ljudsko zlo zahtijeva jačinu osude božanskih razmjera. Čak i netko tko je tako duboko razumio privrženo Kristovo srce, kao što je bio Thomas Goodwin, bez problema tvrdi da kad bi „njegova srdžba na grijeh bila oganj", tada „svi zemaljski mjehovi… ne bi mogli dovoljno užariti peć"[2].

Jednako kao što teško možemo pojmiti božansku žestinu, koja čeka one koji nisu u Kristu, tako teško možemo pojmiti božansku nježnost koja već počiva na onima koji su u Kristu. Možda se pomalo sramimo, ili nam je neugodno, ili se čak osjećamo krivima ako naglasimo Božju nježnost jednako snažno kao njegov gnjev. No Biblija ne osjeća takvu nelagodu. Razmislite o Rimljanima 5,20: „Ali gdje grijeh postade većim, tu se milost izli u preizobilju". Krivnja i sram onih koji su u Kristu uvijek je nadmašena njegovom preizobilnom milošću. Kad nam se čini da naše misli, riječi i djela umanjuju Božju milost prema nama, grijesi i padovi zapravo čine da se milost još više izlijeva.

No uđimo malo dublje u ovo nepovredivo načelo po kojemu evanđelje funkcionira. Govorili smo o Božjoj milosti i načinu na koji

1 M. Lloyd-Jones, *Seeking the Face of God: Nine Reflections on the Psalms*, Crossway, Wheaton, IL, 2005, str. 34.

2 T. Goodwin, *Of Gospel Holiness in the Heart and Life*, u *The Works of Thomas Goodwin*, 12 svezaka, reprint, Reformation Heritage, Grand Rapids, MI, 2006, 7:194.

ona uvijek obilno odgovara potrebi za njom. Međutim, precizno govoreći, ne postoji „nešto" što je milost. To je rimokatolička teologija u kojoj je milost neka vrsta nagomilanoga blaga u koje se može pristupiti raznim pažljivo kontroliranim putovima. No Božja nam milost dolazi, ni manje ni više, nego kad nam Isus Krist dolazi. U biblijskome evanđelju ne dobivamo „nešto", nego osobu.

Zađimo još dublje. Što nam se daje kad nam se daje Krist? Točnije, ako možemo reći da se milost uvijek javlja zbog grijeha, ali nam dolazi samo u Kristu, onda se suočavamo s vitalnim aspektom Kristove osobe – biblijskim aspektom o kojemu su puritanci uživali razmišljati: kada sagriješimo, Kristovo nam se srce približava.

Neki će se nad ovim zgroziti. Ako je Krist savršeno svet, zar se onda ne mora povući od grijeha?

Ovdje ulazimo u jednu od najdubljih tajni Kristova predstavljanja Boga u konkretnom obliku. Ne samo što su svetost i grešnost međusobno isključive, nego Krist, budući da je savršeno svet, zna i osjeća strahotu i težinu grijeha dublje nego što bi bilo koji grešnik mogao. Što je čišće nečije srce, više će se užasnuti od pomisli da netko opljačka ili povrijedi njegova bližnjeg. Obrnuto, što je pokvarenije nečije srce, manje će ga dirati zlo oko njega.

Primijenimo ovu analogiju malo dublje. Baš kao što će čistoća srca biti proporcionalna užasavanju nad zlom, tako će ono srce koje je čistije biti prirodnije privučeno da pomogne, oslobodi, zaštiti i utješi, dok će pokvareno srce biti nepomično i ravnodušno. Tako je s Kristom. Njegovoj je svetosti grijeh odvratan, više odvratan nego što bi netko od nas ikad mogao osjetiti. No upravo mu ta svetost

gura srce da pomogne, oslobodi, zaštiti i utješi. Opet imajmo na umu toliko važnu razliku između onih koji nisu u Kristu i onih u njemu. Onima koji mu ne pripadaju, grijeh će pobuditi samo sveti gnjev. Kako bi moralno ozbiljan Bog mogao ikako drukčije reagirati? No prema onima koji mu pripadaju, grijesi pobuđuju svetu čežnju, svetu ljubav, svetu nježnost. U ključnom tekstu o božanskoj svetosti (Iz 6,1-8) ta svetost (6,3) prirodno i odmah prelazi u oproštenje i milosrđe (6,7).

U zaključku svoje knjige *The Heart of Christ*, Goodwin to objašnjava nizom primjena. Razmišljajući o „utjehama i ohrabrenjima", koja nam pripadaju u svjetlu toga što Krist osjeća bol u našim grijesima i patnjama, on piše:

> Nalazimo utjehu u takvim slabostima jer vaši grijesi bude u njemu samilost, a ne ljutnju … Jer, on pati s nama u našim slabostima, a pod slabostima se misli na grijehe, kao i druge jade … Krist sudjeluje s vama. Ne samo što nije protiv vas, nego je sva njegova ljutnja okrenuta prema vašem grijehu ne bi li ga uništila. Zapravo, još vas više žali, kao što bi očevo srce žalilo dijete koje ima neku ogavnu bolest ili kao što bi čovjek osjećao prema gubom zahvaćenom dijelu svoga tijela – on ne mrzi taj dio, jer je to njegovo tijelo, nego mrzi bolest i zbog toga ima još više sažaljenja za taj zaraženi dio. Što neće biti okrenuto u naše dobro[3] kad će se čak naši grijesi, koji su protiv Krista i nas, okrenuti u motive da još više suosjeća s nama?
>
> Što je veći jad, veće je suosjećanje prema nekome koga volimo. Sad, od svih je jada grijeh najveći, a dok ga vi takvim smatrate,

3 Odnosno, što neće biti preokrenuto u našu prednost i dobrobit.

> takvim će ga i Krist vidjeti. Budući da vas voli i mrzi samo grijeh, sva će njegova mržnja pasti na grijeh, da vas oslobodi njegovom propašću i uništenjem, ali njegova će privrženost prema vama porasti, i to jednako onda kad ležite pod grijehom kao pod bilo kojom bolešću. Stoga, ne bojte se.[4]

Što Goodwin ovdje kaže?

Ako ste dio Kristova tijela, vaši grijesi bude njegovo najdublje srce, njegovo suosjećanje i sažaljenje. On „sudjeluje s vama", odnosno na vašoj je strani. On je na vašoj strani protiv vašega grijeha, ne protiv vas zbog vašega grijeha. On mrzi grijeh, ali voli vas. Ovo razumijemo, kaže Goodwin, kada razmotrimo mržnju oca prema užasnoj bolesti svoga djeteta – otac mrzi tu bolest, a voli svoje dijete. Uistinu, na određenoj razini, prisutnost bolesti još više potiče njegovo srce na ljubav.

Ovim ne želimo zanemariti stegovnu stranu Kristove brige za njegov narod. Biblija jasno uči da naši grijesi potiču Kristovu stegu (npr. Heb 12,1-11). Da to nije istina, ne bi nas uistinu volio. No čak je i to odraz njegove velike ljubavi prema nama. Kada se dio tijela ozlijedi, mora proći kroz bol i trud fizičke terapije. No ta fizička terapija nije kaznene naravi, nego je namijenjena izlječenju. Ona se propisuje zbog brige za taj dio tijela.

Iako ćemo dalje u knjizi proučavati niz starozavjetnih tekstova, htio bih pogledati jedan od njih sada, zato što spaja

4 T. Goodwin, *The Heart…*, str. 155–56.

nekoliko niti o kojima smo razmišljali i vodi nas duboko u Božje srce koje svoj konkretni oblik uzima u Isusu. U Hošei 11 čitamo:

> Narod je moj sklon otpadu;
> i premda ga k Višnjem dozivlju,
> nitko da ga podigne.
>
> Kako da te dadem, Efrajime,
> kako da te predam, Izraele!
> Kako da te dadem kao Adamu,
> da učinim s tobom kao Sebojimu?
> Srce mi je uznemireno,
> uzavrela mi sva utroba:
> neću više gnjevu dati maha,
> neću opet zatirati Efrajima,
> jer ja sam Bog, a ne čovjek:
> Svetac posred tebe –
> neću više gnjevan dolaziti! (Hoš 11,7-9)

Ovdje imamo sve elemente o kojima smo do sada razmišljali u ovome poglavlju: Božji narod usred svoje grešnosti, spomen Božjega srca i eksplicitnu potvrdu Božje svetosti. Što se zaključuje u tekstu? Najvažnije je zapaziti da je upravo gledajući grijehe svoga naroda Božje srce potaknuto na suosjećanje.

Bog gleda na svoj narod u njihovoj moralnoj nečistoći. Više su puta dokazali svoju svojeglavost – ne samo tu i tamo, nego kaže da su „*skloni* otpadu“ (s. 7). To je ukorijenjena neposlušnost.

Međutim, stvar je u tome da su oni njegovi. Što se, dakle, događa u Bogu? Ovdje moramo biti vrlo oprezni. Naime, Bog je Bog i nije na milosti i nemilosti prolaznih emocija onako kako smo im podložni mi, utjelovljena bića, a kamoli mi koji smo grešna utjelovljena bića. No što kaže tekst? U njemu imamo rijedak kratki uvid u samo središte Božje osobe i vidimo i osjećamo duboku te privrženu uznemirenost u samome Božjem biću. Srce mu gori od sažaljenja i suosjećanja prema njegovu narodu. Jednostavno, ne želi odustati od njih. Ništa ga ne bi moglo natjerati da ih napusti. Oni su njegovi.

Koji bi se otac mogao prisiliti da svoga voljenoga sina dade na usvajanje samo zato što je napravio nešto grozno?

Nemojmo Bogu oduzeti čast tako što ćemo previše naglasiti njegovu transcendentnost i tako izgubiti pojam o Božjemu emocionalnom životu. Naše su vlastite emocije odjek, koliko god dalek i iskrivljen, upravo tih emocija.[5] Bog nije neki platonski ideal,

5 Naziv koji su teolozi dali načinu na koji Biblija govori o Božjemu emocionalnom životu je antropopatizam. Ovo je usporedno antropomorfizmu, u kojemu Biblija koristi ljudsko nazivlje kada govori o Bogu na način koji se ne može shvaćati doslovno, kao kada govori o Božjoj „ruci“. Antropopatizam je malo teže objasniti. Pod tim nastojimo zaštititi činjenicu da Bog nije poput nas u našoj emocionalnoj nestalnosti, nego je potpuno savršen i transcendentan te nepodložan okolnostima, za razliku od nas, ograničenih ljudskih bića. On je „neosjetljiv“. No u isto vrijeme ne smijemo tek tako otpisati način na koji Biblija govori o Božjem unutarnjem životu (izrazima kakav je antropopatizam) jer tako pretvaramo Boga u platonsku silu kojoj nije stalo do dobrobiti svoga naroda. Ključno je razumjeti sljedeće: iako Boga ništa ne iznenađuje, i ništa izvan njega ne može ugroziti njegovo savršenstvo i jednostavnost, on putem savezničkog odnosa dragovoljno pomaže svome narodu i udružuje se s njima za njihovo dobro. Ako vam ne odgovara ideja Božjih „emocija“, zamislite umjesto toga (kako su puritanci govorili) božanske „privrženosti“ – dispoziciju Božjega srca da prihvati svoj grešni i trpeći narod. Za daljnje istraživanje načina na koji je Bog u isto vrijeme neosjetljiv, a ipak sposoban osjećati, vidite: R. Lister, *God Is Impassible and Impassioned: Toward a Theology of Divine Emotion*, Crossway, Wheaton, IL, 2012.

nepomično strog, izvan dosega smislenoga ljudskog kontakta. Bog nema pale emocije, ali ima neke emocije (ili osjećaje). Uostalom, odakle bi potjecale naše emocije; nas koji smo stvoreni na njegovu sliku?

Tekst kaže da mu je „uzavrela… sva utroba“ u svjetlu grijeha njegova naroda. Tko je mogao zamisliti da je Bog upravo ovakav u svomu najdubljem biću? Tekst povezuje Božju krajnju svetost s njegovim odbijanjem da iskaže gnjev. Tko bi ovo mogao izmisliti? Čitamo:

> Jer ja sam Bog, a ne čovjek:
> Svetac posred tebe –
> neću više gnjevan dolaziti!

Očekujete li da Bog kaže nešto ovakvo? Nećete li priznati da, zapravo, duboko iznutra očekujete da kaže nešto slično, ali malo drukčije?

> Jer ja sam Bog, a ne čovjek:
> Svetac posred tebe –
> stoga ću gnjevan dolaziti!

Biblija kaže da kada Bog pogleda na grešnost svoga naroda, njegova je transcendentna svetost – njegova „Bog-ost“, njegovo božanstvo, ono što ga čini drukčijim od nas – ono zbog čega se *ne može* spustiti na svoj narod u gnjevu. Skloni smo misliti da to što je drukčiji od nas, njegova svetost, još više osigurava da će doći u gnjevu na svoj grešni narod. On nas još jednom ispravlja. Odvraća

nas s naših prirodnih putova, na kojima stvaramo Boga na svoju sliku, i sada možemo poslušati da nam on sâm kaže tko je.

Jednako kao što lako živimo s površnim gledištem na kazneni Božji sud, koji će pokositi one koji nisu u Kristu, tako lako živimo s površnim gledištima na suosjećajno Božje srce koje se izlijeva na one koji su u Kristu. Thomas Goodwin i Hošea 11, kao i cijela biblijska priča, ostavljaju nas bez daha. Grijesi onih koji pripadaju Bogu otvaraju vrata njegova suosjećajna srca i brana puca. Nije naša ljupkost osvojila njegovu ljubav, nego naša neljupkost.

Naša srca jedva izgovaraju ove istine. Svijet oko nas tako ne funkcionira. Naša srca tako ne funkcioniraju. Međutim, klanjamo se u poniznom pokoravanju i dopuštamo Bogu da postavi uvjete po kojima će nas voljeti.

8

Do kraja

Jer uvijek živi da posreduje za njih.
Hebrejima 7,25

Jedna od zanemarenijih doktrina u Crkvi danas je svakako Kristovo nebesko posredništvo. Kada govorimo o Kristovu posredovanju, govorimo o onome što Isus *trenutno* radi. Mnogo se može čuti o slavi onoga što je Krist učinio *onda*, za svoga života, smrti i uskrsnuća, kako bi nas spasio. No što je s tim što trenutno radi? Za mnoge od nas Isus zapravo sada ne radi ništa. Skloni smo misliti da je sve što je bilo potrebno za naše spasenje već učinjeno.

No Novi zavjet ne predstavlja Kristovo djelo na taj način. Neko ćemo vrijeme proučavati Kristovo nebesko posredovanje, ne samo zato što je danas ono zanemareno, nego zato što je dio Kristova djela koje na jedinstven način odražava njegovo srce.

Kako biste lakše zamislili što je posredovanje i na koji se način danas zanemaruje, stavite ga u odnos s naukom o opravdanju. Posljednjih se godina mnogo pisalo i propovijedalo o ovomu

slavnom nauku, što je sasvim u redu. Biti opravdan znači biti proglašen pravednim pred Bogom, u potpunosti pravno oslobođen krivnje na božanskome sudu, na temelju onoga što je netko drugi (Isus) učinio umjesto nas. No naša su srca tako oblikovana da se iz časa u čas polako odmiču od vjerovanja u ovo potpuno oslobođenje od krivnje. Taj otpor srca prema potpuno oslobađajućoj presudi pred Bogom na temelju onoga što je Krist učinio kodificiran je u srednjovjekovnoj, a potom i rimokatoličkoj teologiji. Reformatori poput Luthera i Calvina obnovili su i ponovno stavili u središte nauk o opravdanju, a svaka generacija nakon njih morala ga je otkriti za sebe. Vid je to kršćanstva koji najviše ide protiv naše intuicije – da smo proglašeni pravednima pred Bogom, ne tada kad se sredimo ili dovedemo stvari u red, nego kada padnemo i priznamo da to nikada nećemo uspjeti.

Međutim, opravdanje je u najvećoj mjeri nauk o nečemu što je Krist učinio u prošlosti, središnje ukorijenjeno u njegovoj smrti i uskrsnuću. „Dakle, *opravdani* vjerom…“ (Rim 5,1). On je umro i uskrsnuo, a kada stavimo svoju vjeru u njega, mi smo opravdani jer je umro smrću koju smo mi zaslužili.

No što se sada događa?

Ne moramo nagađati. Biblija nam kaže. On posreduje za nas.

Opravdanje je vezano uz ono što je Krist učinio u prošlosti. Posredovanje je ono što radi u sadašnjosti.

Pogledajte to ovako. Kristovo je srce stabilna stvarnost koja teče kroz vrijeme. Nije mu srce kucalo za narod samo dok je bio na Zemlji, ali se nekako utišalo sad kad je na nebu. Nije mu se srce izlijevalo u bujicama milosrđa, koje su ga odnijele sve do križa, ali se sada ohladilo i vratilo u neku vrstu ljubazne ravnodušnosti.

Njegovo je srce privučeno njegovu narodu sada kao što je bilo u njegovu utjelovljenom stanju. *Njegovo se srce, odnosno ljubav prema narodu, sada očituje u stalnom posredovanju za njih.*

Što je posredovanje?

U općenitom smislu, posredovanje znači da treća stranka dođe između dvije stranke i zastupa jednu pred drugom. Zamislite roditelja koji posreduje pred učiteljem u ime svoga djeteta ili agenta koji posreduje pred sportskim klubom u ime sportaša.

Što, dakle, znači da Krist posreduje? Tko su uključene stranke? Bog Otac, s jedne strane, i mi vjernici, s druge. No zašto bi Isus morao posredovati za nas? Na kraju krajeva, zar nismo već potpuno opravdani? Za što se to Krist mora zalagati u naše ime? Nije li već učinio sve što je bilo potrebno za naše potpuno oslobođenje krivnje? Drugim riječima, znači li nauk o Kristovu nebeskom posredovanju da je nešto ostalo nedovršeno u njegovu pomirbenom djelu na križu? Ako govorimo o *dovršenom* Kristovu djelu na križu, govori li nauk o posredovanju da je križ nešto ostavio nedovršenim?

Odgovor je da posredovanje primjenjuje ono što je pomirenje postiglo. Kristovo sadašnje posredovanje za nas odraz je punine, pobjede i dovršenosti njegova zemaljskog djela, a ne odraz nekoga nedostatka u njegovu zemaljskom djelu. Pomirenje je postiglo naše spasenje, a posredovanje je trajna primjena toga pomirbenoga djela. U prošlosti je Isus učinio ono o čemu sada govori, a u sadašnjosti Isus govori o onome što je onda učinio. Zbog toga, Novi zavjet spaja opravdanje s posredovanjem, kao na primjer u

Rimljanima 8,33-34: „Tko će podići tužbu protiv izabranika Božjih? Bog koji ih opravdava? Tko će ih osuditi? Isus Krist koji je umro – još bolje: koji je uskrsnuo – koji je s desne strane Bogu i koji posreduje za nas?“ Posredovanje je neprestano pritiskanje tipke „osvježi“ u odnosu na naše opravdanje u nebeskoj sudnici.

Na još dubljoj razini, Kristovo posredovanje odražava duboku osobnost našega izbavljenja. Kada bismo znali za Kristovu smrt i uskrsnuće, ali ne za njegovo posredovanje, bili bismo u kušnji gledati na svoje spasenje kao na puku formulu. Sve skupa izgledalo bi kao nekakav mehanizam, a to nije istina u Kristovu slučaju. Njegovo posredovanje za nas odražava njegovo srce – ono isto srce koje ga je nosilo kroz život i, dolje u smrt umjesto njegova naroda, srce koje se sada očituje u neprestanom zagovoru, podsjećanju i nagovoru Oca da nas uvijek primi.

Ovo ne znači da nas Otac nevoljko prihvaća ili da nas Sin voli više od Oca. (O tome ćemo potanko u četrnaestome poglavlju.) Sinovo pomirbeno djelo je nešto oko čega su se Otac i Sin radosno dogovorili u vječnoj prošlosti. Sinovo posredništvo ne odražava hladnoću Oca, nego čistu toplinu Sina. Krist ne posreduje za nas zato što je Očevo srce mlako prema nama, nego zato što je Sinovo srce prepuno. No Ocu ništa nije draže nego potvrdno odgovoriti na Sinove molbe za nas.

Zamislite da stariji brat navija za mlađega na atletskoj utrci. Čak i ako mlađi brat na posljednjem dijelu utrke ima sigurno vodstvo i pobjeda mu ne gine, hoće li stariji brat sjediti na tribinama i tiho uživati? Zacijelo ne! On će iz svega glasa dovikivati poruke ohrabrenja, potvrde, slavlja, pobjede, solidarnosti. Neće ga se moći ušutkati. Tako je i s našim starijim bratom.

John Bunyan je napisao cijelu knjigu o Kristovu nebeskom posredovanju pod nazivom *Christ a Complete Savior*. U jednome dijelu objašnjava kako je nauk o posredovanju pitanje Kristova srca. Postoji objektivna strana našega spasenja, koju Bunyan opisuje u okvirima našeg opravdanja: Bog „nas opravdava ne tako što nam daje zakone ili postaje našim primjerom, niti tako što ga mi slijedimo u bilo kojemu smislu, nego krvlju koju je prolio za nas. Opravdava nas dajući nam nešto, a ne očekujući od nas nešto.“[1] No, osim te objektivne strane evanđelja, postoj i subjektivna stvarnost, a Bunyan je opisuje ovako:

> Kao što morate znati njega i kako se ljudi po njemu opravdavaju, tako morate znati spremnost koja je u njemu da primi one koji dolaze Bogu po njemu i da za njih učini što im je potrebno. Zamislite da su njegove zasluge (sasvim) djelotvorne, no ipak, kad bi se moglo dokazati da on s gađenjem daje te zasluge onima koji mu dolaze, malo tko bi riskirao služiti mu. No sada, budući da je pun, on je slobodan. Ništa mu nije draže nego dati ono što ima; nego darovati to siromašnima i potrebitima.[2]

Čak i kad bismo potpuno vjerovali u nauk o opravdanju i znali da su nam grijesi sasvim oprošteni, ne bismo rado došli k Isusu da je strogi Spasitelj. Međutim, njegov je stav, sada dok je na nebu, njegovo raspoloženje, njegova najdublja želja izliti srce za nas pred

1 *The Works of John Bunyan*, ur. George Offor, 3 sveska, reprint, Banner of Truth, Edinburgh, 1991, 1:221.

2 Isto.

Ocem. U svome posredovanju Krist svojim srcem povezuje naša srca s Očevim.

Tekst na kojemu je Bunyan zasnovao knjigu *Christ a Complete Savior*, Hebrejima 7,25, možda je ključan tekst u Novomu zavjetu u pogledu nauka o Kristovu posredovanju. Promišljajući o Kristovu stalnom i trajnom svećeništvu, pisac zaključuje:

> Zato i može do kraja spašavati one koji po njemu pristupaju k Bogu – uvijek živ da se za njih zauzima. (D-F)

Izraz „do kraja“ je jedna grčka riječ (*panteles*). Ta riječ označava sveobuhvatnost, potpunost, iscrpnu cjelovitost. Nalazimo je samo na još jednomu mjestu u Novomu zavjetu, u Evanđelju po Luki 13,11, gdje opisuje ženu koja se ne može „do kraja“ uspraviti jer je bila zgrbljena osamnaest godina.

Od kakve je koristi reći da Krist spašava „do kraja“? Mi koji poznajemo svoje srce razumijemo te riječi. Mi smo grešnici „do kraja“ i treba nam Spasitelj „do kraja“.

Krist nam neće samo pomoći, nego će nas i spasiti. Ovo je možda očigledno onima koji već neko vrijeme hodaju s Gospodinom. Naravno da nas Isus spašava! Ali razmislite o tome kako funkcionira vaše srce. Ne otkrivate li u sebi slab, ali neprekidan nagon da pojačate njegovo spasiteljsko djelo svojim doprinosima? Mi se često ponašamo kao da Hebrejima 7,25 kaže da Isus „može *u velikoj mjeri* spašavati one koji po njemu pristupaju k Bogu“. No spasenje koje Krist donosi je *panteles* – sveobuhvatno. U Hebrejima

7 poseban se naglasak stavlja na *vremenski* aspekt ovoga spasenja. Budući da Isus ima „neprolazno svećeništvo“ i „ostaje zauvijek“ u njemu (s. 24), za razliku od prethodnih svećenika koji su svi umrli (s. 23), Krist „može do kraja spašavati“. Naš ostanak u Božjoj naklonosti i obitelji nikada neće zakašljucati i prestati raditi poput automobilskog motora bez goriva.

Svi smo skloni vjerovati da u našemu životu postoji neko malo područje s kojim imamo problema, a do kojega Božje oproštenje ne doseže. *Kažemo* da nam je potpuno oprošteno i iskreno vjerujemo da su nam grijesi oprošteni. Gotovo potpuno. Ali ima taj neki duboki i mračni dio našega života, čak našega sadašnjega života, koji nam se čini tako tvrdoglav, tako ružan, tako nepopravljiv. „Do kraja“ u Hebrejima 7,25 znači: Božji opraštajući, otkupljujući i obnavljajući dodir dopire sve do najdubljih i najmračnijih pukotina naših duša, onih mjesta kojih se najviše sramimo i u kojima osjećamo najdublji poraz. I više od toga: upravo su te pukotine grijeha mjesta na kojima nas Krist najviše voli. On nas do kraja poznaje zato što je njegovo srce do kraja otvoreno prema nama. Ne možemo se grijehom izvući iz njegove nježne brige.

No kako to znamo? Tekst nam kaže: „Može do kraja spašavati one koji po njemu pristupaju k Bogu – *uvijek živ da se za njih zauzima*.” Kristovo nebesko posredovanje razlog je zašto znamo da će nas spasiti do kraja.

Evo što to znači. Božanski Sin nikada ne prestaje (obratite pozornost na riječ „uvijek“) donositi svoj pomirbeni život, smrt i uskrsnuće pred Oca – čini to trenutak za trenutkom. Krist „okreće Očeve oči na svoju pravednost“, napisao je Calvin, „kako bi mu odvratio pogled s naših grijeha. On nas pomiruje s Očevim srcem

tako da nam svojim posredovanjem priprema put i pristup Očevu prijestolju.“[3] Shvaćamo li što to znači? Primjećujete li blaženi realizam Biblije? Ovo je eksplicitna potvrda da kao kršćani stalno griješimo. Krist nastavlja posredovati za nas u nebu zato što mi nastavljamo griješiti ovdje na Zemlji. On nam ne oprašta kroz svoje djelo na križu da bi se potom nadao da ćemo uspjeti sami ostatak puta. Zamislite jedrilicu koju zrakoplov povlači za sobom u zrak, a potom pušta da jedri dolje prema zemlji. Mi smo ta jedrilica, a Krist je zrakoplov. No on se nikad neće odvojiti od nas. Nikad nas neće pustiti i zaželjeti nam svako dobro uz nadu da ćemo odjedriti ostatak puta do neba. On će nas nositi cijelim putem.

Dakle, jedan način na koji možemo misliti o Kristovu posredovanju jednostavno je ovo: Isus se upravo sada moli za tebe. „Utješna je misao“, zapisao je teolog Louis Berkhof, „da se Krist moli za nas čak i kada mi zanemarujemo svoj molitveni život.“[4] Naš je molitveni život većinu vremena vrlo loš. No što kad biste mogli čuti da se Isus naglas moli za vas u susjednoj sobi? Malo što bi nas dublje umirilo.

Nauk o Kristovu sadašnjemu nebeskom posredovanju danas se zanemaruje. Velika je to šteta jer je ta istina izvor velike utjehe i proizlazi iz samoga Kristova srca. Dok nam nauk o pomirenju daje sigurnost kroz ono što je Krist učinio u prošlosti, nauk o njegovu

3 J. Calvin, *Institutes of the Christian Religion*, ur. John T. McNeill, preveo Ford L. Battles, 2 sveska, Westminster John Knox, Louisville, KY, 1960, 2.16.16.

4 L. Berkhof, *Systematic Theology*, Banner of Truth, Edinburgh, 1958, str. 400.

posredovanju nam daje sigurnost kroz ono što čini u sadašnjosti.

Ako ste u Kristu, imate posrednika, zagovornika koji upravo danas posreduje za vas i koji zajedno sa svojim Ocem radosno proslavlja preobilan razlog da vas obojica zagrle ispruženim rukama svoga najdubljega srca. Richard Sibbes je napisao:

> Tolika nam je utjeha sada u našemu svakodnevnom pristupanju Bogu, i daje nam odvažnost u svim našim parnicama, da dolazimo Bogu u ime onoga koga on voli, u kojemu mu je sva milina, da imamo prijatelja u sudnici, svoga prijatelja na nebu koji sjedi zdesna Bogu i u svim našim parnicama se umeće i čini nas prihvatljivima, koji miomirisom prekriva naše molitve i čini i njih prihvatljivima … Vodimo, stoga, računa da u svim svojim parnicama povedemo svojega starijega brata … Bog gleda na nas, ljupke u njemu, i uživa u nama, jer smo njegovi udovi.[5]

Naš grijeh ide do kraja, ali njegovo spašavanje ide do kraja. A njegovo spašavanje je uvijek brže i jače od našega grijeha zato što uvijek živi da posreduje za nas.

5 R. Sibbes, *A Description of Christ*, u *The Works…*, 1:13.

9

Zagovornik

Imamo zagovornika kod Oca:
Isusa Krista, pravednika.
Prva Ivanova 2,1

Uz pojam posredovanja je usko povezan zagovor. Te se dvije ideje preklapaju, ali grčke riječi iza njih ipak se na suptilan način razlikuju. Posredovanje sadrži ideju medijacije između dviju stranaka, pri čemu se one dogovaraju oko nečega. Zagovor je sličan, ali sadrži ideju pristajanja uz nečiju stranu. Posrednik stoji između dviju stranaka, a zagovornik ne stoji samo između njih, nego prilazi bliže i pristaje uz jednu stranku dok se približava drugoj. Isus nije samo posrednik, već i zagovornik. Poput posredovanja, zagovor je zanemareno učenje u današnjoj Crkvi i dolazi ravno iz dubine Kristova srca.

Bunyan je napisao knjigu o Hebrejima 7,25, ključnome tekstu za Kristovo nebesko posredovanje. No također je napisao knjigu o Prvoj Ivanovoj 2,1, ključnome tekstu za Kristovo nebesko zagovaranje, koji kaže:

> Dječice moja, ovo vam pišem da ne počinite grijeha. Ali ako tko i počini grijeh, imamo zagovornika kod Oca: Isusa Krista, pravednika.

Novozavjetna poruka milosti nije moralno ravnodušna. Evanđelje nas poziva da ostavimo grijeh. Ivan izrijekom kaže da je pismo napisao kako njegovi čitatelji ne bi počinili grijeha. Da je to jedina poruka ovoga pisma, bio bi to valjan i prikladan poziv. No to bi nas pokosilo. Ne treba nam samo opomena, nego i oslobođenje. Ne trebamo Krista samo kao kralja, nego i Krista kao prijatelja. Ne samo iznad nas, nego pored nas. Upravo nam to ostatak retka govori.

> Ali ako tko i počini grijeh, imamo zagovornika kod Oca: Isusa Krista, pravednika.

Grčka riječ u 1. Ivanovoj 2,1 prevedena kao „zagovornik" (*parakletos*) koristi se pet puta u Novomu zavjetu. Ostala četiri se nalaze u razgovoru u gornjoj sobi u Ivanu 14–16 i svaki put u odnosu na službu Duha Svetoga nakon što Isus uziđe na nebo (14,16.26; 15,26; 16,7). Teško je obuhvatiti značenje riječi *parakletos* samo jednom engleskom riječju.[1] Ta se poteškoća vidi u različitim prijevodima kao što su „Pomoćnik" (ESV, NKJV, GNB, NASB), „Zastupnik" (NIV, NET), „Savjetnik" (CSB, RSV), „Utješitelj" (KJV) i „Prijatelj" (CEB). Mnogi ovi prijevodi sadrže

1 Ovo je vidljivo i u hrvatskim prijevodima (D-F, VB i SHP), pa imamo prijevode kao što su Utješitelj, Branitelj i Zastupnik, nap. prev.

napomene u kojima se nude druge mogućnosti, što jasno pokazuje problem obuhvaćanja *parakletosa* jednom engleskom riječju. Radi se o nekome tko se pojavljuje umjesto nekoga drugoga. Možda je ipak riječ „zagovornik" najbliža izražavanju uloge *parakletosa*. (Ranokršćanski teolozi poput Tertulijana i Augustina pisali su na latinskom i često prevodili *parakletos* u Novomu zavjetu kao *advocatus*.[2])

Tekst Prve Ivanove potom kaže da je Isus također „žrtva pomirnica za naše grijehe" (1. Iv 2,2). Isus kao naša „žrtva pomirnica" znači da on umiruje ili odmiče Očevu pravednu srdžbu usmjerenu na naše grijehe. Riječ je o objektivnome pravnom izrazu. Krist kao naš zagovornik (ili zastupnik, nap. prev.) možda u sebi nosi dašak pravnih konotacija, ali u književnosti izvan Novoga zavjeta u to vrijeme mnogo je češće bio vezan uz nešto subjektivnije, nešto što izražava duboku empatiju. Isus sudjeluje s nama u našemu stvarnom iskustvu. On osjeća što mi osjećamo. On nam prilazi bliže i govori u naše ime.

Tko je osoba u čije ime govori ovaj zagovornik? Tekst nam kaže: „(bilo) tko". Jedina potrebna kvalifikacija je želja.

Kada ćemo primiti ovo zagovaranje? Tekst nam ne kaže da „ćemo imati zagovornika", nego da „imamo zagovornika". Svi oni koji su u Kristu, upravo sada imaju nekoga tko govori u njihovo ime.

Zašto nam ovaj zagovornik može pomoći? Tekst nam kaže: on je „pravednik". On i samo on. Mi smo nepravedni, ali on je pravedan. Čak i naše najbolje kajanje od grijeha prorešetano je grijehom koji zahtijeva daljnji oprost. Doći k Ocu bez zagovornika beznadan je

2 F. W. Danker, ur. *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, University of Chicago Press, Chicago, 2000, str. 766.

pothvat. Biti u savezništvu sa zagovornikom, koji je došao i pronašao nas umjesto da je čekao da mi dođemo k njemu, koji je pravedan na sve načine na koje mi nismo – to je mir i pouzdanje pred Ocem.

Podrobnije sagledajmo razliku između Kristova posredovanja i njegova zagovora, primjećujući razlike između Hebrejima 7,25 i Prve Ivanove 2,1. Hebrejima 7,25 kaže da Krist uvijek živi da posreduje za nas, dok Prva Ivanova 2,1 kaže: „Ako tko i počini grijeh, imamo zagovornika“.

Uočavate li razliku? Posredovanje je nešto što Krist uvijek čini, dok je zagovaranje nešto što čini kad okolnosti to traže. Čini se da on za nas posreduje na temelju naše općenite grešnosti, ali da nas zagovara u slučaju specifičnih grijeha. Bunyan to ovako objašnjava:

> Krist kao Svećenik ide ispred, a Krist kao zagovornik dolazi iza. Krist kao Svećenik stalno posreduje, a Krist kao Zagovornik, u slučaju velikih prekršaja, zagovara.
> Krist kao Svećenik mora stalno djelovati, ali Krist kao Zagovornik samo ponekad.
> Krist kao Svećenik djeluje u vrijeme mira. U vrijeme svađa, nemira i oštrih prepiranja, kada je Krist kao Zagovornik, kako ga znam nazvati, rezerva, tada on ustaje i zagovara; kada su oni koji mu pripadaju odjeveni u neki prljavi grijeh u koji su netom upali.[3]

3 J. Bunyan, *The Work of Jesus Christ as an Advocate*, u *The Works of John Bunyan*, ur. G. Offor, 3 sveska, reprint, Banner of Truth, Edinburgh, 1991, 1:169.

Primjećujete li *osobnu* narav Kristova zagovaranja? To nije statičan dio njegova djelovanja. Njegov se zagovor podiže kada to okolnosti traže. Biblija nigdje ne uči da ćemo nakon spasonosnoga sjedinjenja s Kristom shvatiti da su teški grijesi stvar prošlosti. Naprotiv, upravo nas je naše nanovo rođeno stanje učinilo još osjetljivijima na neumjesnost našega grijeha. Grešnost svojih grijeha mnogo više osjećamo nakon što postanemo vjernicima, nego što je to prije bio slučaj. Tu se ne radi samo o našemu subjektivnom doživljaju grešnosti, već uistinu nastavljamo griješiti nakon što postanemo vjernicima. Ponekad su naši grijesi veliki. Upravo je zato Kristov zagovor. Tako nam Bog kaže da ne odustanemo. Da, padamo kao Kristovi učenici, ali njegov zagovor za nas podiže se više od naših grijeha. Njegov zagovor govori glasnije od naših padova. On se skrbi za sve.

Kada sagriješite, sjetite se svoga pravnog položaja pred Bogom zbog Kristova djela, ali sjetite se također svoga zagovornika pred Bogom zbog Kristova srca. On ustaje i brani vaš slučaj, na temelju vlastite patnje i smrti. Vaše spasenje nije samo pitanje spasonosne formule, nego spasonosne osobe. Kada sagriješite, njegova je odluka još jača. Kada njegova braća i sestre padaju i posrću, on govori u njihovo ime *zato što je takav*. Ne može nas ostaviti da se brinemo sami za sebe.

Razmislite o svome životu. Kako razmišljate o Isusovu stavu prema onomu mračnom predjelu vašega života za koji samo vi znate? Ovisnost o alkoholu. Gubljenje živaca, iznova i iznova. Mutni poslovi vezani uz novac. Okorjelo udovoljavanje ljudima koje drugima izgleda kao dobrota, ali za koje vi znate da je zapravo

strah od čovjeka. Duboko usađena ogorčenost koja se raspaljuje kada nekoga optužujete iza njegovih leđa. Uobičajeno korištenje pornografije.

Tko je Isus u tim trenucima duhovne praznine? Ne tko je on kada pobijedite taj grijeh, nego tko je on usred njega? Apostol Ivan kaže: on ustaje i prkosi svim tužiocima. „Sotona ima prvu riječ, ali Krist zadnju“, napisao je Bunyan. „Sotona ostaje bez riječi nakon govora našega Zagovornika.“[4] Isus je naš Paraklet, naš tješitelj i branitelj, onaj koji nam je bliže nego što znamo i čije je srce takvo da ustaje i govori u našu obranu *kada* griješimo, a ne kada uspijemo pobijediti grijeh. U tome je smislu njegov zagovor naša pobjeda grijeha.

Uistinu smo pozvani da odbacimo svoje grijehe i nijedan zdrav kršćanin neće se tome suprotstaviti. Kad biramo grijeh, odbacujemo svoj pravi identitet Božjeg djeteta, pozivamo bijedu u život i ljutimo nebeskoga Oca. Pozvani smo na sazrijevanje na sve dubljim razinama osobne svetosti dok hodamo s Gospodinom, na veću posvećenost i nove vidike poslušnosti. No kada to ne činimo, odnosno kada biramo sagriješiti, iako sami napuštamo svoj identitet, naš nas Spasitelj ne napušta. Upravo u tim trenucima „izbija“ njegova ljubav prema nama i iznova nas zastupa na nebu, gradeći silnu obranu koja ušutkava sve optužbe, zadivljuje anđele i proslavlja Očev zagrljaj za nas grešnike usprkos svemu neredu u kojem se trenutno nalazimo.

Kakvog će kršćanina stvoriti ovaj nauk?

Pala ljudska bića prirodno sama sebe zagovaraju. To jednostavno izlazi iz nas. Sami sebe oslobađamo svake krivnje,

4 Isto, 1:194.

sami sebe branimo. Ne moramo učiti malu djecu da smišljaju izgovore kada ih ulovimo u nestašlucima. U njima se automatski uključi nekakav prirodno ugrađen mehanizam i objašnjavaju nam da nisu oni krivi. Naša pala srca intuitivno proizvode opravdanja da naš slučaj nije tako loš. Pad se ne očituje samo u našemu grijehu, nego i u našemu odgovoru na vlastiti grijeh. Umanjujemo ga, opravdavamo i racionaliziramo. Mi smo svoji zagovornici.

Što kada nikad ne bismo morali zastupati sami sebe zato što je netko drugi to učinio? Što kada bi taj zagovornik iscrpno dobro znao koliko smo pokvareni, a ipak mogao iznijeti daleko bolju obranu od one koju sami možemo smisliti? Ne na način prebacivanja krivnje ili izgovora, kao što mi obično funkcioniramo, nego savršeno pravedno, upućujući na svoju svedostatnu žrtvu i patnje na križu umjesto nas? Bili bismo slobodni. Slobodni od potrebe da se branimo, da hranimo osjećaj samopoštovanja putem svojih zasluga, da potiho drugima pokazujemo svoje vrline, bolno svjesni svoje inferiornosti i slabosti. Možemo prepustiti Kristu, pravedniku, da obrani naš slučaj.

Bunyan to najbolje izražava:

> Krist je za nas platio krvlju, ali to nije sve; Krist, kao Zapovjednik, za nas je pobijedio smrt i grob, ali to nije sve; Krist kao Svećenik posreduje za nas na nebu, ali to nije sve. Grijeh je još uvijek u nama i s nama i miješa se sa svime što činimo, bilo u području vjere ili građanskoga života. Jer, nisu samo naše molitve i propovijedi, naša slušanja i propovijedanja zagađena grijehom, nego i naše kuće, naše trgovine, naši zanati i kreveti.

> Također, đavao, onaj koji nam se protivi danju i noću, ne prestaje govoriti o našim zlim djelima našemu Ocu i zahtijevati da nas zauvijek zbog toga razbaštini.
> Što bismo mogli učiniti da nemamo Zagovornika? Da nemamo jednoga koji nas zastupa? Da nemamo jednoga koji može prevagnuti i koji će vjerno vršiti tu službu za nas? Što drugo nego umrijeti.
> No budući da nas je izbavio, što se tiče nas samih, stavimo ruku na usta i ne izustimo ni riječ.[5]

Nemojte umanjivati svoj grijeh ili mu nalaziti izlike. Ničim se ne branite. Jednostavno ga donesite onomu koji je već zdesna Ocu i koji govori u vaše ime na temelju svojih rana. Neka vas vaša nepravednost, u svoj vašoj tami i očaju, tjera k Isusu Kristu, pravedniku, u svemu njegovu sjaju i dostatnosti.

5 Isto, 1:197.

10

Ljepota Kristova srca

Tko više ljubi oca ili majku nego mene, nije me dostojan.
Matej 10,37

U LJETO 1740. GODINE Jonathan Edwards je jednom propovijedao isključivo djeci u svojoj zajednici, u dobi od jedne do četrnaest godina. Zamislite toga velikog teologa kako se priprema u radnoj sobi u Northhamptonu u Massachusettsu i razmišlja što će reći šestogodišnjacima, osmogodišnjacima i desetogodišnjacima u crkvi. Propovijed, koju je pripremio, sadržavala je dvanaest malih stranica njegova starinskoga krasopisa. Na vrhu prve stranice samo je pisalo: „Djeci, u rujnu 1740."

Što biste očekivali da će najveći teolog u američkoj povijesti reći djeci u svojoj zajednici? Ovo je Edwardsova glavna točka: „Djeca moraju voljeti Gospodina Isusa Krista više od svega na svijetu."[1]

1 J. Edwards, „Children ought to Love the Lord Jesus Christ Above All", u *The Works of Jonathan Edwards*, sv. 22, *Sermons and Discourses* 1739-1742, ur. Harry S. Stout i Nathan O. Hatch, Yale University Press, New Haven, CT, 2003, str. 171.

Za polazni je tekst uzeo Mateja 10,37. Propovijed je bila kratka – trajala je možda petnaest ili dvadeset minuta. U njoj Edwards iznosi šest razloga zašto bi djeca trebala voljeti Isusa više od svega u životu. Prvi je bio:

> Nema tako velike i tako divne ljubavi kao što je ljubav Kristova srca. On uživa u milosrđu; on se brzo sažali nad onima koji se nalaze u teškim i tužnim okolnostima; on uživa u sreći svojih stvorenja. Ljubav i milost, koje je Krist pokazao, daleko nadmašuju sve što je u ovome svijetu kao što je sunce sjajnije od voštane svijeće. Roditelji su često vrlo dobri prema svojoj djeci, ali nitko nije dobar kao Isus Krist.

Prve riječi iz usta Jonathana Edwardsa, u želji da potakne djecu u svojoj crkvi da vole Isusa više od svega drugoga, tiču se Kristova srca. U ovoj propovijedi i na mnogim mjestima u svojim zapisima, Edwards nas vodi u drukčijemu smjeru nego Goodwin ili ostali teolozi. Kada Edwards govori o Kristovu srcu, često naglašava ljepotu ili ljupkost njegova milostivog srca. To je misao kojoj vrijedi posvetiti poglavlje.

Pogledajte opet što Edwards kaže: „Nema tako velike i tako divne ljubavi kao što je ljubav Kristova srca.“

U ljudska je bića ugrađeno to da ih privlači ljepota. Ljepota nas oduševljava. Edwards je to duboko razumio i vidio da se ta magnetska privlačnost prema ljepoti zbiva i u duhovnim stvarnostima. Zapravo, Edwards bi rekao da su sve druge ljepote

samo sjene ili odjeci upravo duhovne ljepote. Tijekom svoje službe, Edwards je nastojao osvojiti ljude Kristovom ljepotom i to je upravo radio s djecom u crkvi toga kolovoza 1740. godine. Poslije je u toj propovijedi zapisao: „Sve što je ljupko u Bogu nalazi se u Kristu, i sve što je ljupko, ili može biti ljupko, u bilo kojemu čovjeku opet je u njemu: jer on je i čovjek i Bog, i on je najsvetiji, najkrotkiji, najponizniji i na svaki način najbolji čovjek koji je ikad postojao.“[2]

U Isusu je svaka moguća ljupkost zato što je on „najsvetiji, najkrotkiji, najponizniji i na svaki način najbolji čovjek koji je ikad postojao“. Upravo ovakvim riječima Krist opisuje svoje srce u Mateju 11,29. Drugim riječima, Kristovo nježno srce odijeva ga ljepotom ili, ono što nas najviše privlači Kristu njegovo je nježno, mekano i ponizno srce.

U crkvama danas često spominjemo Božju slavu i Kristovu slavu. No što to ima posebno vezano uz Božju slavu što nas privlači, pomaže nam da pobijedimo grijeh i čini da blistamo kao narod? Privlači li nas Božja golemost ili promišljanje o nepreglednosti svemira i njegova Stvoritelja ili osjećaj Božje transcendentne veličine? Edwards bi rekao da se ne radi o tome, nego o ljupkosti njegova srca. Kaže da je „pogled na Kristovu božansku ljepotu ono što pokorava ljudsku volju i privlači ljudsko srce. Pogled na Božju veličinu u svim njegovim atributima mogao bi shrvati čovjeka.“ No naša najveća potreba nije vidjeti Božju veličinu, nego njegovu dobrotu. Pred prizorom samo njegove veličine „neprijateljstvo i protivljenje srca mogu ostati u punoj snazi, a volja i dalje biti nepopustljiva. S druge strane, sjaj jednoga tračka

2 Isto, 22:172.

moralne i duhovne Božje slave, i krajnje ljubaznosti Isusa Krista u srcu nadvladava i poništava otpor te svemogućom silom takoreći naginje dušu Kristu."[3]

Bogu nas privlači ljepota Kristova srca. Kada grešnici i patnici dođu Kristu, Edwards kaže u jednoj drugoj propovijedi: „osoba koju nalaze krajnje je izvrsna i ljupka". Jer dolaze onomu koji nije samo „izvrsna veličanstva i savršene čistoće i sjaja", već također onomu u kojem je to veličanstvo „udruženo s najdivnijom milošću, onomu koji je zaodjenut blagošću, krotkošću i ljubavlju".[4] Isus je „više nego spreman primiti ih". Budući da su grešni, šokirani su kada shvate da ga njihovi grijesi čine još spremnijim da ih primi u svoje srce. „Neočekivano ga nađu ruku raširenih u zagrljaj, spremnog da zauvijek zaboravi sve njihove grijehe, kao da nikad nisu postojali."[5]

Drugim riječima, kada dođemo Kristu, ostajemo zapanjeni pred ljepotom njegova otvorenog srca. Upravo nas to iznenađenje privlači.

Jesmo li ikad razmišljali o ljupkosti Kristova srca?

Možda ljepota nije kategorija koja nam prva pada na pamet kada razmišljamo o Kristu. Možda mislimo o Bogu i Kristu u okvirima

3 J. Edwards, „True Grace, Distinguished from the Experience of Devils", u *The Works of Jonathan Edwards*, sv. 25, *Sermons and Discourses*, 1743-1758, ur. Wilson H. Kimnach, Yale University Press, New Haven, CT, 2006, str. 635.

4 J. Edwards, „Seeking After Christ", u *The Works of Jonathan Edwards*, sv. 22, *Sermons and Discourses 1739-1742*, ur. Harry S. Stout i Nathan O. Hatch, Yale University Press, New Haven, CT, 2003, str. 289.

5 Isto, 22:290.

istine, a ne ljepote. No o zdravom nauku vodimo računa baš kako bismo sačuvali Božju ljepotu, kao što vodimo računa da imamo dobre žarišne leće da bismo precizno uhvatili ljepotu fotografije.

Dopustite da vas Isus privuče ljupkošću svoga srca. To je srce koje kori one koji se ne žele pokajati svom prikladnom strogošću, ali pokajnike prihvaća mnogo otvorenije nego što to možemo osjetiti. To je srce koje nas vodi na proplanak obasjan Božjom ljubavlju. To je srce koje je privuklo prezrene i odbačene do njegovih nogu i potaknulo ih da se odreknu sami sebe i svoju nadu stave u njega. To je srce savršene ravnoteže i omjera koje nikad ne nagli, nikad ne optužuje i nikad se ne iskaljuje. To je srce koje kuca ljubavlju prema siromasima. To je srce koje patnike preplavljuje dubokom utjehom duboke empatije u toj patnji. To je srce koje je krotko i ponizno.

Zato dopustite da vam Isusovo srce ne bude samo nešto što je nježno prema vama, nego također nešto što vam je lijepo. Ako to smijem ovako reći: maštajte o Isusovu srcu. Pod tim mislim, razmišljajte o njemu kroz njegovo srce. Dopustite da vas privuče. Zašto ne biste u svoj život ugradili tiho mjesto bez žurbe gdje biste, među ostalim duhovnim disciplinama, razmišljali o sjaju Isusove osobe, o tome što ga pokreće i u čemu najviše uživa? Zašto ne biste dali mjesta svojoj duši da se iznova i iznova očara Kristom?

Kad vidite slavne starije svete u svojoj crkvi, što mislite kako su stigli dotle? Zdravim naukom, da. Odlučnom poslušnošću, bez sumnje. Prihvaćanjem trpljenja, a da pritom nisu postali cinični, svakako. Ali možda je jedan drugi razlog, možda najvažniji od svih, taj što je njihove najdublje osjećaje s vremenom osvojio nježni Spasitelj. Možda ih je mnogo puta u životu Krist iznenadio time

što su ga njihovi grijesi privukli umjesto da ga odbiju. Možda nisu samo znali da ih Isus voli, nego su to osjećali.

Ne možemo završiti ovo poglavlje, a da se ne vratimo na djecu u svojim životima. Jonathan Edwards rekao je djeci koju je poznavao: „Nema tako velike i tako divne ljubavi kao što je ljubav Kristova srca.“ Kako bismo mogli na svoj način i u svoje vrijeme učiniti nešto takvo?

Što najviše treba djeci koju susrećemo po hodnicima crkve? Svakako da im trebaju i prijatelji, i ohrabrenje, i akademska podrška i zdravi obroci. No je li moguće da je njihova najdublja potreba, ono što će ih održati i opskrbiti kisikom kad sve ove druge potrebe ne budu ispunjene, upravo osjećaj privlačnosti njihove slike o Kristu? O tome što on zapravo osjeća prema njima?

Ako ste roditelji, što je vaš posao? Na to se pitanje može odgovoriti sa stotinu valjanih odgovora. No naš je posao prvenstveno pokazati svojoj djeci da je čak i naša najbolja ljubav samo sjena veće ljubavi. Reći ću to jasnije: naš je posao predstaviti Kristovo srce kao neodoljivo i nezaboravno. Cilj nam je da nam djeca odu od kuće s osamnaest godina i ne žive ostatak svog života vjerujući da su njihovi grijesi i patnje Kristu odbojni.

Ovo je možda najveći dar koji je moj otac dao svojoj djeci. Dok smo odrastali, on nas je učio zdravome nauku, što je samo po sebi bolno zanemaren dio evanđeoskoga obiteljskog života. No pokazao mi je i nešto što teče još dublje od istine o Bogu, a to je Božje srce, dokazano u Kristu, prijatelju grešnika. Tata mi je predstavio to srce kao nešto prelijepo. Nije me mlatio tim idejama, nego me nježno

privukao. Nama je također dana povlastica da smislimo kreativne načine kako bismo djecu oko sebe privukli Isusovu srcu. Njegova želja da priđe grešnicima i patnicima nije samo doktrinarno istinita, nego estetski privlačna.

11

Kristov emocionalni život

Kad je dakle vidje Isus da plače
i da plaču Židovi koji dođoše s njom,
u duhu se potrese i uzbudi.
Ivan 11,33

Kristologija sadrži jedan nauk koji je nekim kršćanima teško potpuno shvatiti, a to je Kristovo trajno čovještvo. Ljudi često misle da je Sin Božji sišao s neba u utjelovljenome obliku, proveo neka tri desetljeća kao čovjek, a potom se vratio na nebo kako bi se opet pretvorio u svoje predutjelovljeno stanje.

Međutim, to je kristološka pogreška, ako ne i jasno krivovjerje. Božji se Sin odjenuo čovještvom i nikad to čovještvo neće skinuti sa sebe. Postao je čovjekom i zauvijek će biti čovjek. Ovo je važnost nauka o Kristovu uzašašću: otišao je na nebo upravo u tijelu koje je ustalo iz groba, što odražava njegovo puno čovještvo. Naravno, on jest i oduvijek je bio Bog, također. No njegovo čovještvo nikad neće prestati. Heidelberški nam katekizam kaže da u Kristu „imamo naša tjelesa na nebu" (49).

Među ostalim, ova istina o Kristovu trajnom čovještvu potiče nas da u osjećajima, gorljivosti i privrženosti utjelovljenoga Krista prema grešnicima i patnicima u evanđeljima *vidimo tko je Isus za nas danas*. Sin se nije povukao natrag u bestjelesno božansko stanje, u kojemu je postojao prije nego što je na sebe uzeo ljudsko tijelo.

To tijelo, koje je Sin uzeo na sebe, bilo je istinito, puno i potpuno čovječno. Zbilja, Isus je bio više čovjekom od ikoga tko je ikad živio. Stara krivovjerja poput eutihijanizma (također zvanog monofizitizam) Isusa su smatrala vrstom mješavine ljudskoga i božanskoga, jedinstvene treće vrste bića koja je negdje između Boga i čovjeka. Takva su krivovjerja osuđena na četvrtomu ekumenskom saboru u Kalcedonu (u današnjoj Turskoj) 451. g. Kalcedonsko vjerovanje, koje je nastalo na tome saboru, govori o Isusu kao „istinski Bogu i istinski čovjeku", a ne reduciranoj mješavini oboje. Što god da znači biti čovjekom (i biti čovjekom bez grijeha), Isus je bio i ostao. Emocije su suštinski dio čovjekova bića. Naravno, naše je emocije pad zarazio grijehom, baš kao što je svaki dio paloga čovječanstva pod utjecajem pada. No emocije nisu same po sebi rezultat pada. Isus je iskusio cijelu paletu nama poznatih emocija (Heb 2,17; 4,15).[1] Kao što je Calvin rekao: „Sin Božji, odjenuvši se našim tijelom, svojom se voljom također odjenuo ljudskim osjećajima, kako se ne bi razlikovao od svoje braće, uz iznimku grijeha."[2]

Veliki princetonski teolog B. B. Warfield (1851. - 1921.) napisao je poznati esej iz 1912. pod naslovom „On the Emotional

1 B. B. Warfield, *The Person…, str. 137–38.*

2 J. Calvin, *Commentary on the Gospel according to John*, sv. 1, prev. William Pringle, Baker, Grand Rapids, MI, 2003, str. 440.

Life of Our Lord". U njemu je proučavao što evanđelja otkrivaju o Kristovu unutarnjem životu, koji je Warfield nazvao njegovim „emocionalnim" životom. Warfield nije mislio na ono što mi često podrazumijevamo pod riječju *emocionalan* – neuravnotežen, impulzivan, vođen osjećajima na nezdrav način. On je jednostavno bilježio što je Isus *osjećao*. Razmišljajući o Isusovim emocijama, Warfield opetovano primjećuje da one proistječu iz najdubljega dijela njegova srca.

Što nam, dakle, evanđelja pokazuju o Kristovu emocionalnom životu? Kako izgleda pobožni emocionalni život? To je unutarnji život savršene ravnoteže, omjera i kontrole, s jedne strane, ali također neizmjerne dubine osjećaja s druge strane.

Warfield piše o raznim emocijama odraženima u Isusu kroz evanđelja. Istraživanje dvije od njih, naime suosjećanja i srdžbe, dobro nadopunjuje naše proučavanje Kristova srca.

Warfield ovako započinje proučavanje specifičnih emocija u Kristovu životu:

> Emocije koje bismo prirodno očekivali najčešće vidjeti u tome Isusu, čiji je cijeli život bio poslanje milosrđa i čija je služba bila tako obilježena djelima dobrostivosti da je u sjećanju njegovih sljedbenika ostala kao prolaženje Zemljom „čineći dobro" (Dj 10,38), nesumnjivo je „suosjećanje". Uistinu, upravo je to emocija koja mu se najčešće pripisuje.[3]

3 B. B. Warfield, *The Person…,* str. 96.

Warfield dalje citira specifične primjere Kristova suosjećanja i pritom nam pokušava pomoći da vidimo kako Isus nije samo činio djela suosjećanja, nego je osjećao unutarnja previranja i uzburkane emocije sažaljenja prema nesretnicima. Kada su hromi, slijepi i bolesni preklinjali Isusa, „njegovo se srce odazivalo dubokim osjećajem sažaljenja prema njima. Njegovo se suosjećanje ostvarivalo u vanjskome činu, ali ono što se naglašava nazivom koji se koristi da bi izrazio odgovor našega Gospodina je… duboka ganutost njegove emocionalne prirode.“[4] Na primjer, čuvši preklinjanja dvojice slijepaca da progledaju (Mt 20,30-31) ili gubavca da se očisti (Mk 1,40) ili vidjevši (a da nije čuo nikakvu molbu) potresenu udovicu (Lk 7,12), „naš se Gospodin silno sažalio“[5].

U svakoj ovoj prigodi Isusu se pripisuje izražavanje istoga unutarnjega stanja (Mt 20,34; Mk 1,41; Lk 7,13). Grčka je riječ *splanhnizo,* koja se često prevodi kao „suosjećati“. Međutim, ta riječ označava više od prolaznog sažaljenja. Odnosi se na dubinu osjećanja u kojima čežnje i osjećaji previru u vama. Imenički oblik ovoga glagola u potpuno doslovnom smislu označava utrobu ili crijeva.

Međutim, Warfield nam posebice pomaže razumjeti implikacije ovoga suosjećanja u odnosu na naše razumijevanje Isusove osobe i njegova unutarnjeg emocionalnog života. Na mnogim mjestima u svom eseju Warfield razmišlja o činjenici da je Isus jedini savršeni čovjek koji je ikad hodao Zemljom. Kako da onda uopće razumijemo njegov emocionalni život i emociju kakvo je suosjećanje? On nam uspijeva pokazati da dubina Kristovih emocija daleko nadmašuje

4 Isto, str. 97–98.
5 Isto, str. 98.

naše vlastite zato što je on bio istinski čovjek (a ne božansko ljudska mješavina) i zato što je bio savršen čovjek.

Možda bi nam primjer mogao pomoći. Sjećam se kad sam prije nekoliko godina hodao ulicom indijskoga grada Bangalorea. Upravo sam završio s propovijedanjem u gradskoj crkvi i čekao da mi dođe prijevoz. Baš pred crkvom se nalazio stariji čovjek, po svemu sudeći beskućnik, koji je sjedio u velikoj kartonskoj kutiji. Odjeća mu je bila poderana i prljava. Nije imao nekoliko zuba. No ono što je odmah i najviše privlačilo pažnju bile su njegove ruke. Velik dio njegovih prstiju je otpao. Bilo je jasno da do ozljede nije došlo zbog nekakve nesreće, nego su prsti s vremenom otpali. Taj je čovjek bio gubavac.

Što se dogodilo u mom srcu u tomu trenutku? Mom palome srcu koje voli lutati? Suosjećanje. Barem donekle. No bilo je to mlako suosjećanje. Pad je pokvario cijelu moju osobu, uključujući emocije. Pale emocije u svome grijehu neće samo pretjerano reagirati, nego i premalo. Zašto mi je srce bilo tako hladno prema ovome jadnom gospodinu? Zato što sam grešnik.

Kako bi se onda osjećao bezgrešan čovjek sa sasvim funkcionalnim emocijama kada bi mu se pogled zaustavio na gubavcu? Grijeh je obuzdao moje emocije suosjećanja, ali što bi se dogodilo kad emocije suosjećanja ne bi naišle na prepreke?

To je Isus osjećao. Savršeno, nefiltrirano suosjećanje. Kako li je bilo osjećati buđenje takvih emocija u sebi? Kako bi izgledalo savršeno sažaljenje, ne posredovano proročkim govorima kao u Starome zavjetu, nego putem stvarnoga, pravog čovjeka? I što ako je taj čovjek i dalje čovjek, iako je sada u nebu, i gleda na nas duhovne gubavce s nefiltriranim suosjećanjem i silnom ljubavlju

koja nije omeđena grešnom egocentričnošću koja ograničava naše suosjećanje?

Ne samo suosjećanje. Kako bi izgledala savršena srdžba?

Ovo je možda najvažniji doprinos Warfieldova važnog eseja i moguće je da će se poklopiti s pitanjem koje sebi sve češće postavljate u našemu proučavanju Kristova srca. Naime, kako se ovaj naglasak na Kristovu srcu, njegovu krotkome i poniznom srcu, njegovom dubokom suosjećanju, slaže s epizodama srdžbe koje nalazimo u Evanđeljima? Jesmo li u svome proučavanju nekorisno pristrani ako se fokusiramo na njegovu nježnost? Nije li on također gnjevan?

Razmislite što Warfield kaže na početku svog istraživanja Isusove srdžbe. Primjećujući da je moralno savršenstvo ne samo razlikovati dobro i zlo nego i biti pozitivno privučen jednome, a osjećati odbojnost prema drugome, on kaže:

> Stoga bi moralnome biću, koje je u prisutnosti zla, bilo nemoguće ostati ravnodušnim i neganutim. Ono što točno mislimo pod izrazom moralno biće je biće koje opaža razliku između dobra i zla te primjereno reagira na dobro i zlo koje opaža. Emocije gnušanja i srdžbe stoga pripadaju upravo samoizražavanju moralnoga bića kao takvoga i ne mogu mu nedostajati u prisutnosti zla.[6]

Warfield kaže da bi moralno savršen čovjek, kakav je Krist, bio proturječje kad se *ne bi* rasrdio. Možda nam se čini da u mjeri

6 Isto, str. 107.

u kojoj naglašavamo Kristovu srdžbu zanemarujemo njegovo suosjećanje. No moramo uvidjeti da to dvoje raste i pada zajedno. Krist bez suosjećanja nikad se ne bi rasrdio na nepravdu oko sebe i na ozbiljnost ljudskoga barbarstva, čak i među pripadnicima vjerske elite. Ne, „suosjećanje i srdžba rastu zajedno u njegovoj duši“[7]. Upravo će se otac, koji najviše voli svoju kćer, najžešće rasrditi ako je netko maltretira.

Promislite o Isusovoj srdžbi kroz sljedeći logički silogizam:

Premisa br. 1: Moralna dobrota buni se srdžbom na zlo.
Premisa br. 2: Isus je bio oličenje moralne dobrote – bio je moralno savršen.
Zaključak: Isus se srdžbom bunio na zlo dublje od bilo koga drugoga.

Da, Isus je žestoko osudio one koji napastuju djecu na grijeh, rekavši im da bi im bilo bolje da se utope (Mt 18,6), ne zato što se razdragano veseli mučenju opakih, nego najviše zato što voli malu djecu. Ljubav je, a ne zlurada odmazda, ono što ga u dubini bića potiče na tako strašnu izjavu prokletstva.

Isto je tako s višestrukim izricanjem osude književnicima i farizejima u Mateju 23. Što pokreće tako zastrašujuće opomene? Njegova briga za one koje obmanjuju i zlostavljaju poštovani vjerski znalci. Oni koji slušaju te učitelje dobivaju „teška bremena koja se jedva mogu nositi“ (Mt 23,4). Ove ljude književnici i farizeji čine „sinom paklenim dvaput gorim od sebe“(23,15). Ukratko, na

7 Isto, str. 141.

književnicima je i farizejima krv cijeloga niza pravednih proroka (23,34-35). Stav prema ljudima u njihovim srcima bila je suprotna stavu u Kristovu srcu. Oni su htjeli iskoristiti ljude i izgraditi sami sebe. Isus je htio služiti ljudima i izgraditi njih. Isus je htio okupiti ljude pod svoja krila, kao što kvočka majčinski sakuplja svoje piliće, i zaštititi ih (23,37).

Što je s protjerivanjem mjenjača novca iz Hrama? To nije bilo baš nježno ponašanje. Kako se njegovo srce poklapa s tim? Tekst nam kaže da je Isus sâm napravio bič (Iv 2,15). Zamislite ga ondje kako sjedi sâm i prepliće niti biča, smireno praveći oružje kojim će bijesno istjerati mjenjače novca, prevrćući im stolove. Zašto je to učinio? Zato što su izopačili upotrebu Hrama. To je bila Božja kuća, ono mjesto na koje su grešnici mogli doći, prinijeti žrtve i uživati u zajedništvu s Bogom, mjesto koje im je pružalo sigurnost da njegova milost i naklonost nisu nestale. To je trebalo biti mjesto molitve, blagoslovljene razmjene između Boga i njegova naroda. Zapravo, mjenjači novca su radili pravo prevrtanje, pretvarajući Hram iz mjesta na kojemu se može spoznati i vidjeti Boga u mjesto na kojem se zarađivao novac.

Dakle, da, Krist se srdio i još uvijek se srdi jer je savršeni čovjek koji previše voli da bi ostao ravnodušnim. Ta pravedna ljutnja odražava njegovo srce, njegovo nježno suosjećanje. No upravo zato što je njegovo iskonsko srce puno nježnog suosjećanja, prvi će se rasrditi i najžešće osjećati srdžbu, a sve to bez ikakva traga grijeha.

Najjasniji primjer Kristove pravedne srdžbe u evanđeljima nalazimo u Ivanu 11, kad je umro Lazar. Glagol koji se koristi u 33. i 38. retku za Isusovo unutarnje stanje opisuje silan bijes. „Isus nije prišao Lazarovu grobu u stanju neobuzdane žalosti,

nego neobuzdane srdžbe … Emocija koja mu je ispunjavala grudi i vrištala da iziđe bio je jednostavno bijes.“[8] Warfield nadalje razmatra ulogu koju epizoda s Lazarom igra u Ivanovu evanđelju kao cjelini. Obratite pozornost na to kako to povezuje s Kristovim srcem:

> Obuzima ga neugasiva jarost … Objekt njegove srdžbe je smrt, a iza smrti onaj koji ima moć nad smrću i kojeg je došao na ovaj svijet uništiti. Možda su mu oči bile pune suza suosjećanja, ali to je usputno. Duša mu je bila ispunjena bijesom … Podizanje Lazara iz mrtvih tako postaje, ne izoliranim čudom, nego… prijelomnim slučajem i otvorenim simbolom Isusove pobjede nad smrću i paklom.
>
> Ivan nam ovdje… otkriva Isusovo srce, dok on za nas osvaja naše spasenje. Isus se bori za nas, ne hladno i nezainteresirano, nego plamteći gnjevom na našega neprijatelja. On nas nije samo spasio od zla, koje nas ugnjetava; suosjećao je s nama u našem ugnjetavanju i pobuđen tim osjećajima je postigao naše otkupljenje.[9]

Dok je Krist lav onima koji se ne kaju, on je janje pokajnicima – poniženima, otvorenima, gladnima, potrebitima, skromnima i onima koji priznaju grijeh. On pravednom mržnjom mrzi sve što vas muči. Sjetite se da Izaija 53 govori o Kristu koji je ponio naše

8 Isto, str. 115.

9 Isto, str. 117. Vidi, također, Calvinove komentare u kojima se nedvosmisleno ne slaže s Augustinom, a unaprijed se slaže s Warfieldom po pitanju potpune ljudskosti Kristovih emocija u Ivanu 11 (Calvin, *Commentary on the Gospel according to John*, 1:439-43).

boli i bolesti (s. 4). Nije samo bio kažnjen umjesto nas, iskusivši tako nešto što mi nikad nećemo (osudu), on je također patio s nama i iskusio što mi doživljavamo (maltretiranje). U vašoj žalosti i on je žalostan. U vašoj uznemirenosti i on je uznemiren.

Jeste li srditi danas? Nemojmo prebrzo zaključiti da je naša srdžba grešna. Na kraju krajeva, Biblija nam zapovijeda da budemo srditi kada je to potrebno u okolnostima (Ps 4,4; Ef 4,26). Možda imate razloga biti srditi. Možda je netko protiv vas sagriješio i jedini primjeren odgovor je ljutnja. Neka vas ovo utješi: *Isus je srdit zajedno s vama*. On vam se pridružuje u vašoj srdžbi. On je zaista srditiji nego što biste vi ikad mogli biti zbog zla koje vam je učinjeno. Vaša je pravedna srdžba samo sjena njegove. Za razliku od vaše, njegova srdžba u sebi nema ni trunku grijeha. Kad razmišljate o ljudima koji su vam nanijeli zlo, dopustite Isusu da se srdi umjesto vas. U njegovu se srdžbu možete pouzdati jer je to srdžba koju raspiruje njegovo suosjećanje prema vama. Gnušanje koje je osjećao kad bi vidio kako druge maltretiraju u evanđeljima isto je gnušanje koje osjeća sad na nebu kad prema vama netko tako postupa.

Znajući to, otpustite onoga tko vam duguje i udahnite. Neka vas Kristovo srce opere suosjećanjem i neka duboko u vama potvrdi da je on s vama srdit na sve što vas uznemiruje, a najviše na smrt i pakao.

12

Nježan prijatelj

… gle prijatelja carinika i grešnika!
Matej 11,19

JEDNA OD KATEGORIJA U KOJIMA možemo razmišljati o Kristovu srcu kategorija je prijateljstva. Njegovo srce poprima oblik uvijek vjernoga prijatelja.

U prošlim su generacijama ljudi više ovako gledali na Krista nego mi danas. U ovome ćemo poglavlju razmatrati temu božanskoga prijateljstva kako su o njemu pisali puritanci, ali zapravo nema potrebe da se vraćamo na povijesne ili pak kršćanske autore kako bismo vidjeli da je kategorija prijateljstva među ljudima danas, a muškarcima posebice, žalosno osiromašena. Richard Godbeer, profesor Povijesti na Sveučilištu Virginia Commonwealth, iscrpnim je proučavanjem pisane korespondencije pokazao da se prijateljstvo među muškarcima u današnje vrijeme razvodnilo u usporedbi s bogatstvom zdrave, neerotične privrženosti između muškaraca u kolonijalnoj Americi.[1]

1 R. Godbeer, *The Overflowing of Friendship: Love Between Men and the Creation of the American Republic*, John Hopkins University Press, Baltimore, MD, 2009.

Međutim, dopustimo li svijetu oko sebe u sadašnjemu kulturnom trenutku da nam određuje vrijednost prijateljstva, nećemo samo izgubiti važan dio stvarnosti vitalne za ljudsko napredovanje na horizontalnoj razini, nego ćemo još više izgubiti na prijateljstvu s Kristom na vertikalnoj razini.

Jednu od najsnažnijih referencija na Kristovo prijateljstvo nalazimo neposredno prije teksta našega proučavanja u Mateju 11,28-30. U Mateju 11,19 Isus citira svoje tužitelje kada ga s prijezirom nazivaju „prijateljem carinika i grešnika" (odnosno prijateljem najogavnije vrste grešnika koju je ta kultura poznavala). Kao što više puta vidimo u evanđeljima – kao kada demoni kažu: „Znam tko si: Svetac Božji!" (Mk 1,24) ili kada sâm Sotona priznaje da je Krist „sin Božji" (Lk 4,9) – njegovi protivnici, a ne njegovi učenici, najbolje razumiju tko je on. Iako ga mnoštvo želi osuditi, nazivajući ga prijateljem grešnika, ta je oznaka neizreciva utjeha onima koji znaju da su grešnici. Isusovo prijateljstvo s grešnicima prijezira je vrijedno samo onima koji se ne ubrajaju u tu kategoriju.

Što znači da je Krist prijatelj grešnika? U najmanju ruku znači da se voli družiti s njima. Također, znači da se oni osjećaju ugodno i dobrodošlo blizu njega. Primjećujete li usputni redak kojim započinje niz prispodoba u Luki: „Svi se carinici i grešnici približavali k Isusu da ga čuju" (Lk 15,1)? Upravo one dvije skupine ljudi za koje Isusa optužuju u Mateju 11, sada se u Luki 15 ne žele maknuti od njega. Ugodno im je blizu njega. Osjećaju da je nešto drukčije u vezi njega. Drugi ih drže na sigurnoj udaljenosti, ali Isus im nudi

primamljiv plan nove nade. U osnovi ih zapravo privlači u svoje srce.

Razmislite na trenutak o svome krugu odnosā. Zacijelo bi se crta prijateljstava mogla povući na različitim mjestima, poput koncentričnih krugova koji završavaju u sredini. U životima imamo neke ljude čija imena znamo, ali su zapravo na periferiji naše privrženosti. Neki pak drugi su bliži sredini, ali možda nisu bliski prijatelji. Krećući se prema središtu, neki su od nas blagoslovljeni jednim ili dvama vrlo bliskim prijateljima. To su ljudi koji nas poznaju i razumiju i koji uživaju u našem društvu koliko i mi u njihovu. Mnogima od nas Bog je dao suprugu ili supruga kao najbliskijega zemaljskog prijatelja.

Naravno, nekima je bolan čak i ovaj kratak eksperiment. Neki od nas primorani su priznati da nemaju nijednoga pravog prijatelja, nekoga s kim bi mogli podijeliti bilo kakav problem i ne doživjeti odbijanje. S kim se u životu osjećamo sigurnima – stvarno sigurnima, dovoljno sigurnima da se otvorimo u vezi *svega*?

Evo obećanja evanđelja i poruke cijele Biblije: *U Isusu Kristu imamo prijatelja koji će uvijek uživati u našemu prisustvu*. To je prijatelj čiji zagrljaj nije čvršći ili labaviji, ovisno o tome koliko smo čisti ili nečisti, koliko privlačni ili odvratni, koliko vjerni ili nestalni. Prijateljstvo njegova srca prema nama subjektivno čvrsto je i stabilno kao i njegova objava opravdanja u odnosu na nas objektivno.

Ne bi li većina nas priznala da čak ni svojim najboljim prijateljima ne bismo rado otkrili sve o sebi? Dragi su nam, volimo ih, idemo

na izlete s njima i hvalimo ih na sva zvona pred drugima, ali im se, u najdubljemu dijelu svoga srca, ne *predajemo*. U mnogim svojim brakovima mi jesmo prijatelji određene vrste, ali duše nismo ogolili onako kao što smo tijela.

Što kada bi u središtu vašega kruga odnosa bio prijatelj s kojim biste mogli podijeliti sve što vam je u srcu, pa čak i ono najgore, a da se on pritom ne užasne? Sva naša ljudska prijateljstva imaju svoje granice. No što kada bi postojao prijatelj bez granica? Kada ne bi bilo plafona onome što može podnijeti i želji da bude s vama? „Sve razine prijateljstva susreću se u Kristu“, napisao je Sibbes.[2]

Pogledajte opis uskrsnuloga Krista u Otkrivenju 3. Tamo on kaže (skupini kršćana koji su „nesretni, bijedni, siromašni i slijepi“, s. 17): „Evo stojim na vratima i kucam. Ako tko čuje moj glas i otvori vrata“ – što će Krist učiniti? – „ući ću k njemu i večerati s njim, i on sa mnom“ (s. 19-20). Isus želi ući u vas – nesretnoga, bijednoga, siromašnoga i slijepoga – jesti s vama. Provesti vrijeme s vama. Produbiti vaše prijateljstvo. S dobrim prijateljem ne morate stalno ispunjavati trenutke tišine riječima. Možete jednostavno biti zajedno i tiho uživati u međusobnom društvu. „Zajedništvo je duša svakog istinskog prijateljstva“, napisao je Goodwin, „a ugodan razgovor donosi najveći slad.“[3]

Ne smijemo previše pripitomiti Isusa. On nije bilo koji prijatelj. Nekoliko poglavlja prije u Otkrivenju vidimo opis Krista koji

2 R. Sibbes, *Bowels Opened…*, 2:36.
3 T. Goodwin, *Of Gospel Holiness…*, 7:197.

je Ivana toliko zapanjio da je pao i nije se mogao pomaknuti (1,12-16). No ne smijemo ni razvodniti čovječnost, ovu čistu prijateljsku želju, jasno prisutnu u riječima uskrsnuloga Krista. On ne čeka da mu vi pokrenete srce – on već stoji na vratima i kuca jer želi ući. Koji je naš posao? „Naša je dužnost“, veli Sibbes, „prihvatiti Kristov poziv. Što ćemo učiniti za njega, nećemo li se gostiti s njim?“[4]

Međutim, pravi vas prijatelj neće samo tražiti, nego će vam dati i da vi njega tražite te vam se otvoriti, ništa ne zadržavajući za sebe. Jeste li ikad primijetili što točno Isus želi reći kada u Ivanu 15 svoje učenike naziva „prijateljima“? Malo prije odlaska na križ, Isus im kaže: „Više vas ne nazivam slugama, jer sluga ne zna što namjerava činiti gospodar. Nazvao sam vas prijateljima, jer vam saopćih sve što sam čuo od Oca“ (Iv 15,15).

Isusovi su prijatelji oni kojima je kazao svoje najdublje namjere. Isus kaže da učenicima nije samo predao dio onoga što mu je rekao Otac, nego sve. Ništa nije zadržao za sebe. Potpuno ih je pustio unutra. Isusovi prijatelji slobodno mu mogu prići. Jonathan Edwards propovijedao je:

> Bog u Kristu dopušta takvim malim, jadnim stvorenjima kakvi ste vi da dođu u zajedništvo ljubavi i da ostanu u komunikaciji te ljubavi s njim. Možete doći k Bogu i reći mu koliko ga volite i otvoriti svoje srce, a on će ga primiti … On je sišao s neba i

4 R. Sibbes, *Bowels Opened…*, 2:34.

na sebe uzeo ljudsku narav s namjerom da vam bude blizu i da bude, takoreći, vašim pratiocem.[5]

Pratilac je još jedna riječ za prijatelja, ali se specifično odnosi na ideju nekoga tko s vama ide na putovanje. Dok hodočastimo nepreglednom pustinjom ovoga svijeta, imamo postojanoga i stalnoga prijatelja.

U ovome poglavlju pokušavam reći da Kristovo srce neće samo zacijeliti naše osjećaje odbačenosti i neće samo ispraviti naše viđenje njegove strogosti pogledom na njegovu krotkost, i neće samo zamijeniti našu pretpostavku o njegovoj udaljenosti sviješću o njegovu suosjećanju, nego će svojim prijateljstvom i iscijeliti našu usamljenost.

U drugome dijelu svojih sabranih djela Richard Sibbes promišlja o tome što znači da nam je Isus Krist prijatelj. Posebice je uočljiva zajednička tema koja se provlači različitim stranama Kristova prijateljstva prema njegovu narodu. Ta je zajednička tema obostranost – drugim riječima, prijateljstvo je dvosmjeran odnos radosti, utjehe i otvorenosti dvoje ravnopravnih ljudi, za razliku od jednosmjernog odnosa, kao što je odnos kralja prema

5 J. Edwards, "The Spirit of the True Saints Is a Spirit of Divine Love", u *The Glory and Honor of God: Volume 2 of the Previously Unpublished Sermons of Jonathan Edwards*, ur. Michael McMullen, Broadman, Nashville, 2004, str. 339. Edwards: „Na svijetu ne postoji osoba koja je u tako ljubavnom odnosu s kršćanima kao što je to Krist; on je naš prijatelj i naš najbliži prijatelj." *The Works of Jonathan Edwards*, sv. 10, *Sermons and Discourses 1720-1723*, ur. Wilson H. Kimnach, Yale University Press, New Haven, CT, 1992, str. 158. U jednoj od svojih poznatijih propovijedi pod nazivom „The Excellency of Christ", Edwards spominje Krista kao našega prijatelja više od trideset puta. *The Works of Jonathan Edwards*, sv. 19, *Sermons and Discourses 1734-1738*, ur. M. X. Lesser, Yale University Press, New Haven, CT, 2001, str. 21.

podaniku ili roditelja prema djetetu. Svakako, Krist je zaista naš vladar, naš autoritet, onaj kojemu smo dužni sa strahopoštovanjem biti odani i poslušni. Sibbes nas podsjeća na to dok razmišlja o Kristovu prijateljstvu („Kao što nam je prijatelj, tako nam je i kralj.“[6]). No, jednako tako, iako nama možda manje očigledno ili intuitivno, spuštanje Boga u osobi njegova Sina znači da nam prilazi na našoj razini i sklapa prijateljstvo s nama i na njegovu i na našu radost.

Pogledajte kako Sibbes govori o Kristovu prijateljstvu s nama:

> U prijateljstvu postoji zajednički pristanak, jedinstvo osude i osjećaja. Postoji obostrano suosjećanje u dobru i u zlu. …
> Postoji sloboda koja je život prijateljstva – slobodan razgovor među prijateljima, slobodno otvaranje tajni. Tako ovdje Krist otvara svoju tajnu nama i mi njemu…
> U prijateljstvu nalazimo obostranu utjehu jedni u drugima. Krist uživa u svojoj ljubavi prema Crkvi, a njegova Crkva uživa u svojoj ljubavi prema Kristu…
> U prijateljstvu dajemo čast i poštovanje jedni drugima.[7]

Vidite li zajedničku nit? Obratite pozornost na riječ „obostrano“ ili izraz „jedni drugima“ u ovim različitim stranama Kristova prijateljstva. Radi se o tome da je on s nama kao jedan od nas, kao netko tko s nama dijeli život i iskustva, a ljubav i utjeha u kojima prijatelji uživaju također postoje između nas i Krista. Ukratko,

6 Sibbes, *Bowels Opened…*, 2:37.
7 Isto.

on se prema nama odnosi kao osoba. Isus nije ideja prijateljstva u apstraktnom smislu – on je stvaran prijatelj.

Bilo bi okrutno predložiti da je ljudsko prijateljstvo nevažno nakon što Krist s vama sklopi prijateljstvo. Bog nas je stvorio za zajedništvo, za jedinstvo srca s drugim ljudima. Svi smo ponekad usamljeni, uključujući introverte.

No Kristovo srce za nas znači da će nam biti zauvijek vjeran prijatelj, bez obzira na to koliko prijatelja imamo ili nemamo na Zemlji. On nam nudi prijateljstvo koje ulazi ispod boli usamljenosti. Iako bol neće otići, njezin žalac će otupjet i postati izdrživ zbog mnogo dubljega Isusova prijateljstva. On s nama hoda u svakome trenutku. On zna kako je to kad te prijatelj izda, ali nas nikad neće izdati. On nas neće niti *hladno* pozdraviti. On nije takav. To nije njegovo srce.

> Kao što je njegovo prijateljstvo slatko, tako je i stalno u svim okolnostima … Ako nas drugi prijatelji iznevjere, a to se s prijateljima zna dogoditi, ovaj nas prijatelj nikada neće iznevjeriti. Ako ga se ne budemo sramili, on se nas nikada neće sramiti. Koliko bi naš život bio ugodan kad bismo primali utjehu koju nam pruža njegov naziv *prijatelj!* To je ugodno, plodno i vječno prijateljstvo.[8]

8 Isto. Goodwin također izvrsno obrađuje temu božanskog prijateljstva, ali ostaje na razini prijateljstva s Bogom, a ne specifično s Kristom, tako da o tome nisam govorio u ovome poglavlju. *Gospel Holiness*, u *The Works…*, 7:186-213, posebno 7:190-97; usp. 7:240.

13

Zašto Duh?

Ja ću moliti Oca, i dat će vam drugog Branitelja.
Ivan 14,16

Ovo je knjiga o Kristu, Sinu, drugoj osobi Trojstva. No moramo biti pažljivi kako ne bismo ostavili dojam da je ono što vidimo u Kristu nekako izvan karaktera Duha i Oca. Ne, Sin, „očitovan u tijelu, izražava i govori upravo ono što je u srcu sve trojice“[1].

Zbog toga ćemo svakome dati jedno poglavlje i pitati što nas Biblija uči o odnosu Kristova srca prema Duhu, a potom prema Ocu. U ovome ćemo poglavlju govoriti o Duhu, a u sljedećem o Ocu.

Koja je uloga Duha Svetoga? Što on zapravo radi? Mnogo je valjanih biblijskih odgovora na to pitanje. Duh nas:

- Nanovo rađa (Iv 3,6-7)
- Osvjedočuje (Iv 16,8)
- Daruje (1. Kor 12,4-7)

1 T. Goodwin, *A Discourse of Election*, u *The Works…*, 9:148.

- Svjedoči našemu srcu da smo djeca Božja (Gal 4,6)
- Vodi (Gal 5,18. 25)
- Čini plodnima (Gal 5,22-23)
- Oživljava i njeguje u nama život uskrsnuća (Rim 8,11)
- Osposobljava da ubijemo grijeh (Rim 8,13)
- Posreduje za nas kad ne znamo što bismo molili (Rim 8,26-27)
- Vodi nas u istinu (Iv 16,13)
- Preobražava nas u Kristovu sliku (2. Kor 3,18)

Sve je ovo istinito. U ovome poglavlju htio bih dodati samo jedno ovome popisu: Duh nam omogućuje da stvarno osjećamo ljubav Kristova srca prema sebi.

Ovo se donekle preklapa s nekoliko navedenih djelovanja Duha. No bilo bi korisno objasniti točno kako je Sveti Duh povezan s ovim proučavanjem Isusova srca. U ovome poglavlju objašnjavam, još jednom uz pomoć Thomasa Goodwina, kako nam Duh čini to srce stvarnim: ne samo što ga znamo po čuvenju, nego po viđenju; ne samo po viđenju, nego po osjećaju; ne samo po osjećaju, nego po uživanju. Duh uzima ono što čitamo u Bibliji i vjerujemo na papiru o Isusovu srcu i premješta to iz teorije u praksu, iz nauka u iskustvo.

Jedno je kad dijete čuje da ga otac voli. Ono mu vjeruje. Uzima ga za riječ. No nešto je drugo, neizrecivo stvarnije, kad ga podigne u zagrljaj i ono osjeti njegovu toplinu, čuje kako mu srce kuca u grudima, kad poznaje zaštitnički stisak njegovih ruku. Jedno je čuti da vas netko voli, a nešto je drugo osjetiti ljubav. Ovo je slavno djelo Duha.

U Ivanu 14-16 Isus objašnjava djelo Duha kao nastavak njegova vlastitog djela i kaže da će vrijeme kada on ode, a Duh dođe, biti još veći blagoslov njegovu narodu. Pozorno uočite tijek misli u Ivanu 16 dok Isus upravo to razlaže:

> Ali sad ja idem k onomu koji me poslao. I nitko me od vas više ne pita: 'Kamo ideš?' Nego jer vam ovo rekoh, vaše se srce napuni žalošću. Ipak vam istinu velim: vama je bolje da ja odem, jer ako ne odem, Branitelj neće doći k vama. Odem li, poslat ću ga k vama. (Iv 16,5-7)

Koja je prednost dolaska Duha? Prirodno bismo razumjeli da će on popraviti nešto što je krivo. Što je to krivo? „Vaše se srce napuni žalošću“ (Iv 16,6). Izgleda da će dolazak Duha učiniti nešto suprotno – ispuniti njihova srca radošću. Duh zamjenjuje žalost radošću.

Učenici su bili žalosni zato što ih je Isus ostavljao. Sprijateljio se s njima i prigrlio ih u svoje srce tako da su mislili da ih njegovim odlaskom to srce ostavlja. Međutim, Duh je odgovor na to kako ih Isus može tjelesno ostaviti, a ipak iza sebe ostaviti svoje srce. Duh je nastavak ljubavi Kristova srca prema njegovu narodu nakon njegova odlaska na nebo.

Razmišljajući o odlomku u Ivanu 16, Goodwin zadire u samu srž onoga što Isus govori svojim učenicima: „Moj otac i ja imamo samo jednog prijatelja, njega koji je u grudima obojice i koji proizlazi iz obojice, Svetoga Duha, a u međuvremenu ću vam ga poslati … On će vam biti bolji Tješitelj od mene … On će vas utješiti bolje nego što bih ja mogao svojom tjelesnom prisutnošću.“ Na koji je način

Duh bolji tješitelj Božjemu narodu? „On će vam kazivati, ako ga budete slušali i ako ga ne budete žalostili, ništa doli priču o mojoj ljubavi … Sav njegov govor u vašim srcima bit će meni na hvalu. On će veličati moju vrijednost i ljubav prema vama i u tome će uživati.“[2] Goodwin potom jasno pokazuje vezu s Kristovim srcem:

> Tako da ćete imati moje srce sigurno i brzo kao da sam s vama; a on će vam stalno slamati srca, bilo mojom ljubavlju prema vama ili vašom prema meni, ili oboje … On će vam reći, kad ja budem na nebu, da između mene i vas postoji duboka spona, dragost ljubavi u meni prema vama, kao što je između moga Oca i mene, te da je nemoguće razbiti taj čvor ili oduzeti vam moje srce, kao što je nemoguće oduzeti Očevo srce od mene.[3]

Jeste li ikad razmišljali o ovomu specifičnom djelovanju Duha Svetoga?

Sjetite se, Duh je osoba. Na primjer, može se žalostiti (Iz 63,10; Ef 4,30). Kako bi izgledalo kad bismo se prema njemu tako odnosili u svojim životima? Kako bi izgledalo kad bismo otvorili ventile svoga srca i primili Kristovu ljubav koju Sveti Duh raspiruje u topli plamen? Ovdje moramo imati na umu da Duh nikada neće raspirivati plamen Kristove ljubavi dalje od stupnja do kojega nas Krist uistinu voli – to je nemoguće. Duh nam jednostavno pomaže da se naše shvaćanje ljubavi Kristova srca vine bliže visinama na

2 T. Goodwin, *The Heart…*, str. 18–19.
3 Isto, str. 19–20.

kojima stvarno postoji. Čovjek se ne brine da će mu dalekozor previše povećati utakmicu dok sjedi na udaljenim sjedalima na stadionu; dalekozor samo čini da se igrači čine bližima njihovoj stvarnoj veličini.

Isus je rekao da je „krotka i ponizna srca" (Mt 11,29). To je predivna izjava kojoj bismo se mogli diviti i na nju gledati s poštovanjem, čak i bez Duha. No Duh uzima te Kristove riječi i čini ih dijelom našega bića na osobnoj razini. Duh recept pretvara u stvarni okus. To Goodwin želi reći. Sve što vidimo i čujemo od Isusova milostivoga srca u ovome zemaljskom životu će, tijekom njegova uzašloga stanja, ući u svijest njegova naroda kao iskustvena stvarnost. Kad Pavao govori iz osobnog iskustva u Galaćanima o Sinu Božjemu „koji *mi* je iskazao ljubav i samoga sebe za *mene* predao" (Gal 2,20), on govori nešto što nitko ne može reći odvojeno od Duha.

Zbog toga Pavao drugdje kaže da „mi nismo primili duha ovoga svijeta, nego Duha koji dolazi od Boga, da upoznamo darove koje nam Bog dobrostivo darova" (1 Kor 2,12). Kako bismo pojmili ulogu Svetoga Duha, prema ovome tekstu, imajmo na umu da se grčka riječ za „upoznamo" (*oida*) ne smije ograničiti na puko intelektualno shvaćanje. Ovaj glagol jednostavno znači „znati", a kao što je inače slučaj s biblijskim jezikom epistemologije, *znati* je ovdje nešto holističko – ne manje od intelektualnoga razumijevanja, nego više od toga. Riječ je o iskustvenom znanju, kao što znate da je sunce toplo kad se licem okrenete prema vedrome nebu tijekom lipanjskog dana. Pavao kaže da nam je Duh dan kako bismo mogli znati, duboko unutra, beskonačnu milost Božjega srca. „Dobrostivo darova" u ovome tekstu samo je glagolski oblik

(*harizomai*) uobičajene grčke riječi za „milost" (*haris*). Duh najviše voli probuditi, umiriti i utješiti nas iskustvenim znanjem milosnih darova koje smo primili.

Ukratko, uloga je Duha pretvoriti naše promatračko razumijevanje velikoga Kristova srca ljubavi i čežnje prema nama u iskustvo sjedenja na ugodnoj stolici na plaži, s pićem u ruci, uživajući u stvarnom iskustvu. Duh to čini odlučno, jednom zauvijek, pri novome rođenju. No čini to još tisuće puta nakon toga kada nas grijeh, ludost ili dosada odvraćaju od iskustva njegova srca.

14

Otac milosrđa

Otac milosrđa i Bog svakovrsne utjehe.
2. Korinćanima 1,3

„ONO ŠTO NAM PADA NA PAMET kada razmišljamo o Bogu najvažnija je naša osobina." Tako počinje knjiga A. W. Tozera *The Knowledge of the Holy*[1]. Namjeru ovoga proučavanja Kristova srca možete razumjeti i kao nastojanje da točnije oblikujemo svoju mentalnu sliku Božje osobe. Pokušavam vam pomoći da ostavite iza sebe svoje prirodne, pale intuicije po kojima nam je Bog udaljen i škrt, i uđete u oslobađajuću spoznaju da je krotka i ponizna srca.

No naše se proučavanje bavi Sinom Božjim. Što je s Ocem? Nadovezujući se na Tozerovu izjavu, trebamo li zamisliti Sina kao krotka i ponizna, ali Oca kao drukčijeg? Ovo će poglavlje odgovoriti na to pitanje.

1 A. W. Tozer, *The Knowledge of the Holy*, HarperCollins, New York, 1961, str. 1.

Konvencionalna, klasična protestantska teologija pomirenja uvijek je razumjela da je Božja pravda osvećena, a Božji gnjev zadovoljen u onome što je učinio Sin. Krist nije živio, umro i uskrsnuo od mrtvih kako bi u najvećoj mjeri pružio moralni primjer ili u najvećoj mjeri pobijedio nad Sotonom ili u najvećoj mjeri pokazao svoju ljubav. U najvećoj je mjeri djelo Sina, a posebice njegova smrt i uskrsnuće, zadovoljilo Očevu pravednu srdžbu prema užasnoj ljudskoj pobuni protiv njega. Njegov je gnjev pomiren – odvraćen, umiren.

Ovime ne želim reći da je Očeva dispozicija prema njegovu narodu drukčija od Sinove. Kršćani su obično mišljenja da je Otac ipak u određenoj mjeri manje sklon voljeti i oprostiti nego njegov Sin.

To nije ono što uči Biblija.

Kako onda trebamo razumjeti činjenicu da je u Ocu bio gnjev koji se morao zadovoljiti, a Sin je bio onaj koji je učinio što se moralo učiniti kako bi se to postiglo? Nije li očito da to navodi na zaključak da je Očev stav prema nama drukčiji od Sinova?

Ključno je razumjeti da se na razini pravnog oslobođenja morala umiriti Očeva srdžba kako bi se grešnici mogli vratiti u njegovu naklonost, ali na razini njegove unutarnje želje i osjećaja, on je jednako kao i Sin želio da dođe do pomirenja. Objektivno, Oca je trebalo umiriti; subjektivno, njegovo je srce jedno sa Sinom. Griješimo kada izvlačimo zaključke o tome tko je on *subjektivno* na temelju toga što se moralo dogoditi *objektivno*. Puritanci su često govorili o slaganju Oca i Sina u vječnoj prošlosti da sebi otkupe grešan narod. Teolozi to nazivaju *pactum salutis*, „savezom otkupljenja“, govoreći o onome oko čega se trojedini Bog složio

prije stvaranja svijeta. Oca nije trebalo više uvjeravati nego Sina. Naprotiv, njegovo određivanje tijeka otkupljenja odražava isto srce ljubavi kao i Sinovljevo postignuće otkupljenja.[2]

U sljedećim ćemo poglavljima vidjeti kako Stari zavjet govori o Bogu sukladno Isusovim izjavama u Novome zavjetu da je „krotka i ponizna srca“. Za sada ćemo vidjeti što Novi zavjet kaže o Ocu. Kao glavni tekst, uzet ćemo Drugu Korinćanima 1,3, gdje apostol Pavao započinje pismo sljedećim riječima štovanja:

> Neka je hvaljen Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista, Otac milosrđa i Bog svakovrsne utjehe.

„Otac milosrđa.“ U prvim recima Druge Korinćanima Pavao nam govori o onome što je *njemu* padalo na pamet kada je mislio o Bogu.

Da, Otac je pravičan i pravedan. Nepokolebljivo, beskonačno. Bez takvoga nauka, takve sigurnosti, ne bismo imali nikakve nade da će se sve krivo jednoga dana ispraviti. No kakvo mu je srce? Što teče iz njegova najdubljega bića? Čime rađa? Milosrđem.

On je Otac milosrđa. Kao što otac rađa djecu koja ga odražavaju, tako i božanski otac rađa milosrđem koje ga odražava. Postoji

2 Vidi, na primjer, Flavelovo dirljivo nagađanje o „razgovoru“ između Oca i Sina da spase grešnike u *The Works of John Flavel*, 6 svezaka, Banner of Truth, Edinburgh, 1968, 1:61. Zahvalan sam svome ocu Rayu Ortlundu što mi je obratio pozornost na ovaj Flavelov odlomak. Vidi, također, Goodwinovo djelo *Man's Restoration by Grace*, kratku knjigu o različitim ulogama, ali međusobnom slaganju unutar Trojstva po pitanju djela otkupljenja. T. Goodwin, *The Works…*, 7:519-41.

obiteljska sličnost između Oca i milosrđa. On je „više Otac milosrđa nego što se za Sotonu kaže da je otac grijeha“[3].

Riječ „milosrđe“ (*oikteirmon*) pojavljuje se pet puta u Novome zavjetu. Jednom u Jakovu 5,11 (D-F): „Za postojanost Jobovu čuste i nakanu Gospodnju vidjeste jer milostiv (*polusplanhnos*) je Gospodin i milosrdan (*oikteirmon*).“ U jedanaestom smo poglavlju uočili da je riječ za Isusovo najdublje suosjećanje *splanhnizo*, a ovdje možete vidjeti da ima isti korijen kao i riječ koja je u Jakovu 5,11 prevedena kao „milostiv“. Ovdje je ta riječ još bogatija jer ima prefiks (polu-) u značenju „veoma“ ili „vrlo“. Gospodin je, prema Jakovu 5,11, „vrlo milostiv“. Reći da je Gospodin vrlo milostiv ili veoma milostiv isto je što i reći da je milosrdan.

Govoriti o Bogu Ocu kao o „Ocu milosrđa“, znači reći da umnožava milostiva milosrđa svome potrebitom, svojeglavom, neurednom, palom, lutajućem narodu. Govoreći o Kristovoj ljubavi prema njegovu narodu, Goodwin neprimjetno prelazi sa Sinovljeva srca na Očevo.

> Njegova ljubav nije nešto na što je primoran, što nastoji tek podnijeti u odnosu prema nama zato što mu je Otac zapovjedio da nas vjenča, nego je dio njegove naravi, njegove dispozicije … Ta mu je dispozicija slobodna i prirodna – drukčije ne bi bio Božji Sin niti bi bio nalik svome nebeskom Ocu kojemu je prirodno iskazivati milosrđe, a ne kazniti, što je njegovo čudnovato djelo, ali milosrđe mu godi; on je „Otac milosrđa“, on ga prirodno rađa.

3 Goodwin, *The Works…*, 2:179.

U sljedećem ćemo se poglavlju vratiti na to što znači da je milosrđe Božje „prirodno“ djelo, a kazna njegovo „čudnovato“ djelo. Za sada, samo obratite pozornost na to kako nam Goodwin pomaže vidjeti da je naziv „Otac milosrđa“ način na koji nas Biblija vodi u najveće dubine osobe Boga Oca. Ako ispravno razumijete trojedinoga Boga, ne vidite pred sobom Boga, čija je središnja dispozicija sud, i Sina, čija je središnja dispozicija ljubav. Njihovo je srce isto – na kraju krajeva, radi se o jednom Bogu, a ne dvojici. Oni imaju srce otkupljujuće ljubavi koje neće kompromitirati pravdu i srdžbu, nego će je divno zadovoljiti.

Na drugomu mjestu Goodwin razmišlja o milosrđu Boga Oca. To je zapravo dobra meditacija o retku u Drugoj Korinćanima 1,3.

> Bog ima mnoštvo svakojakog milosrđa. Kao što su naša srca i đavao otac raznih grijeha, tako je Bog otac raznih milosrđa. Nema grijeha ili bijede za koje Bog nema milosrđa. On ima mnoštvo milosrđa svake vrste.
>
> Kao što postoje razne nesreće, kojima je stvorenje podložno, tako on u sebi ima trgovinu, riznicu svake vrste milosrđa podijeljenih u nekoliko obećanja u Svetome pismu, koji su kao mnoštvo kutija toga blaga, kovčezi raznolikih milosrđa.
>
> Ako je vaše srce tvrdo, njegova su milosrđa mekana.
>
> Ako je vaše srce mrtvo, on ima milosrđe kojim ga može oživjeti.
>
> Ako ste bolesni, on ima milosrđe da vas iscijeli.
>
> Ako ste grešni, on ima milosrđe da vas posveti i očisti.
>
> Koliko su god velike naše želje, velika su i raznolika njegova milosrđa. Stoga, možemo odvažno doći i pronaći milost i milosrđe u pravo vrijeme, milosrđe za svaku svoju potrebu. Sva

milosrđa, koja su u njegovu srcu, on je presadio u gredice u vrtu obećanja, gdje rastu u izobilju i raznolikosti, prikladne svim raznim bolestima duše.[4]

Što bi nam trebalo pasti na pamet kad mislimo o Bogu? Trojedini je Bog tri osobe u jednoj; izvor beskrajnih milosrđa koja idu prema nama, susreću nas i obilno nam pomažu u svim našim mnogobrojnim potrebama, padovima i lutanjima. To je on – Otac ništa manje nego Sin, Sin ništa manje nego Otac.

Onkraj onoga čega smo u svakome trenutku svjesni, Očeva nježna briga obuhvaća nas i dobroćudno i milo vodi svaku pojedinost u našemu životu. On suvereno određuje točan kut lepršanja lista koji pada sa stabla i povjetarac koji ga je pomaknuo (Mt 10,29-31) i suvereno određuje bombu koju detonira zao um (Am 3,6; Lk 13,1-5). No Očevo se srce nalazi u svemu i iza svega što se pojavljuje u našim životima.

Tko je Bog Otac? Upravo to: naš Otac. Neki od nas odrastali su uz divne očeve. Neke pak druge ljude očevi su strašno zanemarivali ili čak zlostavljali. Što god da je slučaj, dobro u našim zemaljskim očevima blag je pokazatelj o pravoj dobroti našega nebeskog Oca, a ono loše u našim zemaljskim očevima samo je foto-negativ onoga što je naš nebeski Otac. On je Otac kojeg su zemaljski očevi samo sjene (Ef 3,15).

4 Goodwin, *The Works…*, 2:187-88. Usp. Goodwin, *The Works…*, 2:180, gdje također citira Drugu Korinćanima 1,3: „On je izvor svakoga milosrđa, tako da mu je ono prirodno, kao što je ocu prirodno dobiti djecu."

U Ivanu 14, Filip pita Isusa da učenicima pokaže Oca (Iv 14,8). U Ivanu 14,9-10 vidimo Isusov odgovor: „Toliko sam vremena s vama – odgovori mu Isus – i ti me, Filipe, nisi upoznao? Tko je vidio mene, vidio je i Oca. Pa kako veliš: ‘Pokaži nam Oca!’? Zar ne vjeruješ da sam ja u Ocu i da je Otac u meni?“

„Tko je vidio mene, vidio je i Oca.“

Drugdje Novi zavjet za Krista kaže da je „odsjev njegova sjaja i otisak njegove biti“ (Heb 1,3). Isus je Božje utjelovljenje. On je opipljiva Božja epitoma. Isus Krist je bio vidljiva manifestacija nevidljivoga Boga (2. Kor 4,4.6). U njemu vidimo vječno srce neba kako hoda oko nas na dvije noge u vremenu i prostoru. Kada vidimo Kristovo srce, tada u sva četiri evanđelja vidimo suosjećanje i nježnost Božjega najdubljeg bića.

Dok razmišljate o ljubavi Očeva srca prema vama, sjetite se da je on Otac milosrđa. On nije oprezan u nježnosti prema vama. On umnožava milosrđe koje odgovara svakoj vašoj potrebi i ne postoji ništa što bi radije činio. „Sjetite se“, rekao je puritanac John Flavel, „da je ovaj Bog, u čijoj su ruci sva stvorenja, vaš Otac i mnogo je nježniji prema vama nego što ste vi sami i nego što biste uopće mogli biti.“[5] Vaše najblaže postupanje prema sebi manje je blago nego što vaš nebeski Otac postupa prema vama. Njegova nježnost prema vama nadmašuje bilo kakvu nježnost koju ste sposobni sami sebi iskazati.

Kristovo je srce krotko i ponizno. Upravo je to savršena slika Oca. „Vas sâm Otac ljubi“ (Iv 16,27).

5 J. Flavel, *Keeping the Heart: How to Maintain Your Love for God*, Christian Heritage, Fearn, Scotland, 2012, str. 57.

15

Njegovo „prirodno“ djelo i njegovo „čudnovato“ djelo

Ta on ne mori iz srca svojega.

Tužaljke 3,33 VB

U OVOM ĆEMO SE TRENUTKU okrenuti Starome zavjetu. Do sada smo razmišljali o Kristovu, pa i o Očevu srcu, sa stajališta Novoga zavjeta. Kako se to uklapa u Stari zavjet?

Provest ćemo nekoliko poglavlja u Starome zavjetu, a onda ćemo zaključiti proučavanje vraćajući se u Novi zavjet u posljednjih nekoliko poglavlja.

U ovom i sljedeća tri poglavlja želim pokazati da Krist, otkrivajući svoje srce kao krotko i ponizno, nastavlja ići prirodnom putanjom onoga što je Bog već bio otkrivao o sebi u Starome zavjetu. Isus nam izoštrava sliku Božje osobe, ali ne kroz potpuno novi sadržaj. Evanđelja pokazuju da shvaćaju kako nas Stari zavjet priprema za „poniznoga“ Spasitelja (Mt 21,5).[1] Utjelovljeni Sin ne preusmjerava

1 Grčka riječ za „ponizan“ u Mateju 21,5, citirajući proroštvo iz Zaharije 9,9 da kralj tvoj dolazi k tebi, *ponizan* i jaše na magarici”, ista je kao riječ (*praus*) u Mateju 11,29, kada Isus sebe naziva „poniznim“.

naše razumijevanje Boga, nego nam jednostavno pruža nikad prije viđenu stvarnost od krvi i mesa, u koju već stoljećima pokušava uvjeriti svoj narod. Kao što je Calvin rekao, Stari je zavjet sjenovita objava Boga – istinita, ali nejasna. Novi je zavjet zbiljnost.[2]

Dobra polazna točka za razmišljanje o Božjemu srcu u Starom zavjetu treće je poglavlje Tužaljki.

Nijedna knjiga u Bibliji ne povezuje duboke emocije s književnom preciznošću tako moćno kao Tužaljke. Autor (možda Jeremija) izlijeva vam srce tugujući nad uništenjem Jeruzalema, koji su 587. prije Krista razorili Babilonci, kao i nad užasima gladovanja, smrti i beznađa koje je uslijedilo. No iznosi nam svoje jade nizom bogato strukturiranih pjesama u kojima se odražava velika briga o književnim formama. To lako možete vidjeti ako pogledate podjelu redaka u svojim Biblijama. Iako su brojevi poglavlja i redaka dodani tek stoljećima poslije pisanja Tužaljki, ove podjele u suvremenim Biblijama ipak odražavaju jasne podjele u knjizi. Primijetit ćete da od ukupno pet poglavlja, prva dva i zadnja dva sadrže točno dvadeset i dva retka. Srednje poglavlje, poglavlje 3, ima tri puta toliko – šezdeset i šest. Svako je poglavlje pažljivo konstruirana tužaljka.

Imajući na umu strukturu knjige, shvaćamo da se njen književni vrhunac nalazi u trideset i trećemu retku trećega poglavlja. Tužaljke 3,33 predstavlja sažetak Knjige Tužaljki.

Što vidimo? Vidimo kako su okolna uvjerenja o budućem

2 J. Calvin, *Institutes…*, 2.11.1-12.

Božjemu milosrđu i obnovi uzemljena sljedećom teologijom:

> Ta on ne mori iz srca svojega
> niti ucvili sinove čovjekove.

U ovome je retku eksplicitna izjava i implicitna premisa. Implicitna premisa je da je Bog uistinu onaj koji „mori“. Eksplicitna je izjava da to ne čini „iz srca svojega“.

Implicitna se premisa mora u punini prigrliti prije negoli se prijeđe na eksplicitnu izjavu. Kada govorimo o tome što Bog čini ili ne čini iz svojega srca, ne ograničavamo njegovu suverenu vlast u širem smislu; zbilja, moći ćemo primiti utjehu da nas ne mori iz srca svojega do one mjere do koje vjerujemo da je Bog suveren u svim problemima koji nas more.

Dakle, prvo se sjećamo ljepote krajnjega božanskog suvereniteta nad svim stvarima, dobrim i lošim. Nad bolnim udarcem u nožni prst, otrovnim bršljanom, izdajom prijatelja, kroničnom boli u vratu, šefom koji se samo želi dodvoriti onima iznad sebe, a ne želi se založiti za nas, svojeglavim djetetom, povraćanjem u 2 ujutro, bespoštednom tamom depresije. Belgijska vjeroispovijest prelijepo izražava Božje upravljanje nad svime u učenju o božanskoj providnosti, u dijelu koji kaže:

> Ovaj nam nauk pruža neizrecivu utjehu budući da nas uči kako nam se ništa ne može dogoditi slučajno, nego samo po promisli našega milostivog nebeskog Oca koji očinskom brigom bdije nad nama, dajući život svim stvorenjima pod njegovim gospodstvom, tako da nijedna dlaka s naše glave (jer sve su

> izbrojene) i nijedna ptica s neba ne može pasti na zemlju, a da to nije bila Očeva volja. (Čl. 13)

Ovo nefiltrirano gledište božanskog suvereniteta na djelu je posvuda u Tužaljkama. Uzmemo li za primjer treće poglavlje, vidimo da redak za retkom počinje riječju „On“ dok autor nabraja sve strahote koje je sam Bog donio na Izrael (3,2-16).

No u teološkome epicentru cijele knjige čitamo da Bog takvu bol ne nanosi „iz srca svojega“.

U Tužaljkama nas Biblija vodi dublje u samoga Boga. Onaj koji vlada i određuje sve stvari donosi probleme u naše živote s određenom božanskom nevoljkošću. Ta nevoljkost nije vezana uz konačno dobro koje će se iskristalizirati kroz bol: upravo zato to i čini. Međutim, nešto u njemu ustukne kada nanosi bol. Sama bol ne odražava njegovo srce. On nije platonska sila koja povlači nebeske poluge i remenice na način odvojen od prave boli i muke koju nam nanosi. On je, ako mogu to tako reći ne dovodeći u pitanje njegova božanska savršenstva, u sukobu sa samim sobom kada šalje bol u naše živote. Bog zaista kažnjava Izrael zbog njihove svojeglavosti dok Babilonci haraju gradom. On im šalje ono što zaslužuju. No u njegovu je najdubljem srcu njihova milosrdna obnova.

Goodwin objašnjava:

> Braćo moja, iako je Bog pravedan, ipak se može reći da mu je njegovo milosrđe prirodnije nego djela pravde koja Bog pokazuje, mislim, osvetoljubive pravde. U ovim djelima pravde dolazi do

> zadovoljenja atributa jer podmiruje račune s grešnicima. No u tome se njemu čini neka vrsta nasilja, Sveto pismo tomu svjedoči; u tome ima nešto što mu je suprotno. „Zar je meni do toga da umre bezbožnik?“, odnosno ja u tome ne uživam eto tako, da bih uživao … Kad on izvršava djela pravde, to je radi višega cilja, a ne samo radi samoga čina. U njegovu je srcu uvijek nešto protivno tome.
>
> No kada dolazi iskazati milosrđe, očitovati da je to njegova narav i dispozicija, kaže se da to čini svim svojim srcem. Ništa u njemu nije protiv toga. Taj mu je čin sam po sebi mio. U njemu nema nevoljkosti.
>
> Stoga, kada u Tužaljkama 3,33 govori o kažnjavanju, kaže: „Ta on ne mori iz srca svojega niti ucvili sinove čovjekove.“ Ali kada dolazi govoriti o iskazivanju milosrđa, kaže da to čini „svim srcem svojim, svom dušom svojom“, kako stoji u Jeremiji 32,41. Prema tomu, djela pravde se zovu „djelo čudnovato“ i „naum tajnoviti“ u Izaiji 28,21. No kada dolazi pokazati milosrđe, raduje se nad njima, da im čini dobro, svim svojim srcem i svom dušom svojom.[3]

Goodwin ovdje isprepliće nekoliko drugih tekstova – Jeremiju 32,41, gdje Bog kaže za svoje djelo obnove: „I radovat ću se čineći im dobro; i čvrsto ću ih zasaditi u ovoj zemlji, svim srcem svojim, svom dušom svojom” i Izaiju 28,21, gdje se Božje djelo suda naziva njegovim „čudnovatim“ ili „tajnovitim“ djelom. Povezujući ove tekstove s Tužaljkama 3,33, Goodwin rasvjetljava biblijsku objavu

3 T. Goodwin, *The Works…*, 2:179-80.

o najdubljemu Božjem srcu, odnosno govori u čemu on uživa i što mu je najprirodnije. Milosrđe mu je prirodno. Kazna mu je neprirodna.

Neki misle da je Božje srce lomljivo i da ga je lako uvrijediti. Neki pak misle da je hladno i da ga je teško ganuti. Stari zavjet opisuje Boga čije srce prkosi ovim urođenim ljudskim očekivanjima u odnosu na njega.

Ovdje trebamo pažljivo kročiti. Svi su Božji atributi nepromjenjivi. Kada bi Bog, recimo, prestao biti pravedan, ne bi više bio Bog, isto kao što više ne bi bio Bog kada ne bi bio dobar. Teolozi govore o Božjoj jednostavnosti, pod čime misle da Bog nije ukupan zbir nekog broja atributa, kao što dijelovi torte čine cijelu tortu. Umjesto toga, Bog je svaki atribut savršeno. Bog nema dijelova. On je pravedan. On je gnjevan. On je dobar. I tako dalje, svaki atribut u beskonačnom savršenstvu.

Čak i kada se radi o Božjemu srcu, vidimo veliku složenost već na prvim stranicama Svetoga pisma. Prve dvije velike odluke, koje Bog donosi nakon stvaranja, obje su pitanja njegova srca: uništenje svih ljudi osim Noe (6,6) i prihvaćanje Noine žrtve uz odluku da nikad više neće potopiti Zemlju (8,21). Izgleda da je Bog također dovoljno kompleksan da iz svoga srca donese i odluke osude i odluke milosrđa.

Međutim, u isto vrijeme, ako ćemo pozorno slijediti i slušati svjedočanstvo Svetoga pisma, doći ćemo do zapanjujuće tvrdnje da iz jednoga dubljeg kuta gledano neke stvari dolaze od Boga prirodnije od drugih. Bog je nepokolebljivo pravedan. No što je s njegovom dispozicijom? Što on od sveg srca želi učiniti? Ako me uhvatite nespremnog, ono što će poletjeti iz mene prije nego što

se uspijem sabrati vjerojatno će biti mrzovolja. Ako Boga uhvatite na prepad, ono što najslobodnije dolazi iz njega je blagoslov. Impuls činiti dobro. Želja da nas obuhvati svojom radošću.[4] Zato Goodwin može reći o Bogu da „svi njegovi atributi samo ističu njegovu ljubav“[5].

Još jedan ključni starozavjetni tekst je Hošea 11, gdje poslije Izraelova duhovnog bluda i napuštanja svoga božanskog ljubavnika, Bog dirljivim izrazima ljubavi opisuje osjećaje prema Izraelu: „Dok Izrael bijaše dijete, ja ga ljubljah“ (Hoš 11,1) i uistinu „ja sam Efrajima hodati učio, držeći ga za ruke njegove… Užima za ljude privlačio sam ih, konopcima ljubavi… nad njega se saginjah i davah mu jesti“ (11,3-4). Ipak, unatoč njegovoj nježnoj brizi: „Narod je moj sklon otpadu; i premda ga k Višnjem dozivlju, nitko da ga podigne“ (11,7) i ustraju u idolopoklonstvu (11,2).

Kako Bog onda na to odgovara?

Kako da te dadem, Efrajime,
kako da te predam, Izraele!
Kako da te dadem kao Adamu,
da učinim s tobom kao Sebojimu?
Srce mi je uznemireno,
uzavrela mi sva utroba:
neću više gnjevu dati maha,

4 Posebice korisno objašnjenje božanske jednostavnosti, vidi u: Herman Bavinck, *Reformed Dogmatics*, ur. John Bolt, prev. John Vriend, 4 sveska, Baker, Grand Rapids, MI, 2003–2008, 2:173-177, koji vidi da Božja jednostavnost nužno uključuje da je on „najviša ljubav“ (2:176).

5 T. Goodwin, *Of Gospel Holiness…*, 7:211.

neću opet zatirati Efrajima,
jer ja sam Bog, a ne čovjek:
Svetac posred tebe –
neću više gnjevan dolaziti! (Hoš 11,8-9)

Ove smo retke razmatrali u sedmome poglavlju. Ovdje nam ih dozivam u pamet zato što, slično Tužaljkama 3, jedinstveno i duboko ulaze u Božje srce, ali i zato što Jonathan Edwards, komentirajući Hošeu 11,8, kaže nešto upečatljivo slično onome što Goodwin prethodno kaže o Tužaljkama 3. „Bog ne uživa u uništenju ili nevoljama osoba ili naroda“, piše Edwards. „On bi radije da se okrenu i nastave hodati u miru. On je presretan kad napuste svoje zle putove tako da ih ne mora izložiti svome gnjevu. On je Bog koji uživa u milosrđu, a sud je njegovo čudnovato djelo.“[6]

Slijedeći Sveto pismo, i Edwards i Goodwin nazivaju milosrđe onim u čemu Bog najviše uživa, a sud njegovim „čudnovatim djelom“.

Dok čitamo i razmišljamo o ovome učenju velikih teologa iz prošlosti, kao što su Jonathan Edwards ili Thomas Goodwin, moramo razumjeti da oni Božji sud ne nazivaju „čudnovatim“

6 J. Edwards, „Impending Judgments Averted Only by Reformation“, u *The Works of Jonathan Edwards*, sv. 14, *Sermons and Discourses, 1723 – 1729*, ur. Kenneth P. Minkema, Yale University Press, New Haven, CT, 1997, str. 221. Slično tomu, bilješka br. 1081 u *The Works of Jonathan Edwards*, sv. 20, *The „Miscellanies“ 833–1152*, ur. Amy Plantinga Pauw, Yale University Press, New Haven, CT, 2002, str. 464–65.

djelom zato što im je viđenje Božjega gnjeva i pravde nekako razvodnjeno.

Edwards je najpoznatiji po svojoj propovijedi „Grešnici u rukama gnjevnoga Boga“, strahovitom opisu neizvjesnoga stanja onih koji se ne kaju pod srdžbom Božjom – iako ta propovijed nije strašna kao neke druge njegove propovijedi, na primjer „Pravda Božja u prokletstvu grešnika“. Ovo je bio čovjek koji je potvrdio da Bog „uživa u milosrđu, a sud je njegovo čudnovato djelo“.

Što se tiče Goodwina, on je ustao i govorio više puta (357!) nego ijedan drugi sudionik stvaranja *Westminsterskog vjeroispovijedanja* u Engleskoj oko 1640. godine – te velike i precizne vjeroispovijesti koja je itekako vjerovala u pakao i potvrđivala Božju srdžbu, a koja uči da će oni koji umru izvan Krista biti „bačeni… u pakao gdje ostaju u mukama i krajnjoj tami, sačuvani za sud velikoga Dana“ (*Westminstersko vjeroispovijedanje* 32.1), a na posljednjem sudu „nepravednici, oni koji ne poznaju Boga, i ne pokoravaju se evanđelju Isusa Krista, bit će bačeni u vječne muke i kažnjeni vječnom propašću, daleko od Božje prisutnosti“ (33.2). To je bila Goodwinova teologija – sudjelovao je u njenom sastavljanju jednako kao i ostali. Što se tiče Goodwinovih spisa, nimalo se nije ustručavao pisati o „najistančanijim bolima“ pakla, gdje „Božja srdžba i njegova riječ zauvijek muče ljude“ jer „on zna kako istančano mučiti“ one koji ustraju u grijehu i ne žele se pokajati.[7]

Edwards, Goodwin i teološka rijeka u kojoj su stajali nije bila blatnjava. Oni su potvrđivali i poučavali o božanskoj srdžbi i vječnomu paklu, o naukama koje su vidjeli u Bibliji (2. Sol 1,5-12,

7 T. Goodwin, *The Works…*, 7:304, 305.

da citiramo samo jedan tekst). No budući da su poznavali Bibliju kao svoj džep i savjesno je slijedili, razumjeli su i nit svetopisamskog učenja o Božjemu najdubljem biću – o njegovu srcu.

Možda je upravo to tajna njihova dugovječnog utjecaja. Postoji vrsta propovijedanja i biblijskog poučavanja koje nije osjetilo Božje srce prema njegovu nestalnom narodu, nije okusilo što prirodno teče iz njega, a koje uz svu svoju preciznost u konačnici umrtvljuje slušatelje. Puritanci ili propovjednici Velikog probuđenja nisu bili takvi. Oni su znali da kad Bog želi darežljivo izliti dobrotu na svoj narod, on to čini određenom prirodnošću koja odražava najveće dubine njegova bića. Baš kada je milosrdan, Bog je Bog.

Ako vjerujemo svojim prirodnim intuicijama o Bogu, zaključit ćemo da je milosrđe njegovo čudnovato djelo, a sud njegovo prirodno djelo. Mijenjajući svoje viđenje Boga dok proučavamo Sveto pismo, vidimo, uz pomoć velikih učitelja iz prošlosti, da je sud njegovo čudnovato djelo, a milosrđe njegovo prirodno djelo.

On uistinu mori i ucvili sinove ljudske. Ali ne iz srca.

16

Jahve, Jahve

„Bog milosrdan i milostiv, spor na srdžbu…“
Izlazak 34,6

tko je Bog?

Uzmemo li samo jedan odlomak iz Staroga zavjeta kako bismo odgovorili na to pitanje, teško bismo izabrali bolji od onoga u Izlasku 34. Bog se objavljuje Mojsiju, koji je skriven u pukotini stijene, a njegova slava prolazi pored njega (33,22). U ključnom trenutku čitamo:

> Jahve prođe ispred njega te se javi: „Jahve! Jahve! Bog milosrdan i milostiv, spor na srdžbu, bogat ljubavlju i vjernošću, iskazuje milost tisućama, podnosi opačinu, grijeh i prijestup, ali krivca nekažnjena ne ostavlja, nego kažnjava opačinu otaca na djeci – čak na unučadi do trećega i četvrtog koljena.“ (Izl 34,6-7)

Uz iznimku utjelovljenja, ovo je možda najviša točka božanske objave u Bibliji. To i objektivno možemo dokazati pogledamo li

koliko se puta ovaj tekst ponavlja na drugim mjestima u Starome zavjetu. Proroci, koji su došli poslije Mojsija, iznova i iznova spominju ova dva retka iz Izlaska kako bi potvrdili tko je Bog. Jedan od njih pojavljuje se u neposrednom kontekstu retka koji smo upravo proučavali u Tužaljkama 3,33. U prethodnom retku tog odlomka, Bog je opisan kao onaj „koji se smiluje po svojoj velikoj ljubavi" (3,32), a autor koristi nekoliko ključnih hebrejskih riječi sadržanih u objavi Izlaska 34,6-7. Mnogi drugi tekstovi također odjekuju riječima Izlaska 34, uključujući Brojeve 14,18, Nehemiju 9,17; 13,22; Psalme 5,9; 69,15; 86,5.15; 103,8; 145,8; Izaiju 63,7; Joela 2,13; Jonu 4,2 i Nahuma 1,3.

Izlazak 34,6-7 nije jednokratan opis, sporedan ili usputan komentar. U ovome se tekstu penjemo u samo središte Božje osobe. Starozavjetni stručnjak Walter Brueggemann ovome tekstu posvećuje posebnu pažnju u svojoj *Theology of the Old Testament*, nazivajući ga „izvanredno važnom, stiliziranom, prilično samosvjesnom karakterizacijom Jahve; formulacijom toliko proučavanom da bi se mogla smatrati nečim poput klasične normativne izjave na koju se Izrael redovno vraćao, opravdavajući naziv 'credo'."[1]

Što je onda Izraelov „credo" o Bogu?

Ne ono što bismo očekivali.

Na što pomislite kada čujete izraz „slava Božja"? Zamislite li beskrajnu veličinu svemira? Gromovit i strašan glas iz oblaka?

1 W. Brueggemann, *Theology of the Old Testament: Testimony, Dispute, Advocacy*, Fortress, Minneapolis, 1997, str. 216.

U Izlasku 33 Mojsije pita Boga: „Pokaži mi svoju slavu“ (33,18). Kako mu Bog odgovara? „Ja ću učiniti da sva moja dobrota prođe ispred tebe” (33,19 VB). Dobrota? Nije li slava Božja stvar njegove veličine, a ne dobrote? Izgleda da nije. Bog potom govori o tome da će iskazati milosrđe i milost kome god to bude želio (33,19). Potom kaže Mojsiju da će ga staviti u raspuklinu stijene i da će (još jednom) pored njega proći njegova *slava* (33,22). Gospodin uistinu prolazi i (još jednom) definira svoju slavu u 34,6-7, kao stvar milosrđa i milosti:

> … Bog milosrdan i milostiv, spor na srdžbu, bogat ljubavlju i vjernošću, iskazuje milost tisućama, podnosi opačinu, grijeh i prijestup, ali krivca nekažnjena ne ostavlja, nego kažnjava opačinu otaca na djeci – čak na unučadi do trećega i četvrtog koljena.

Kada govorimo o Božjoj slavi, govorimo o tome tko je Bog i kakav je, o njegovoj osebujnoj savršenosti, onime što ga čini *Bogom*. Kada sâm Bog određuje što je njegova slava, on nas iznenađuje i začuđuje. Naš najdublji instinkt nam govori da on grmi, zamahuje čekićem i uživa u osudi. Očekujemo da je prava želja njegova srca odmazda zbog naše svojeglavosti. A onda nas Izlazak 34 potapša po ramenu i ukopa u mjestu. Prava je želja Božjega srca milosrđe. Njegova je slava njegova dobrota. Njegova je slava njegova poniznost. „‘Zaista, velika je slava Jahvina!’ Zaista, uzvišen je Jahve, ali gleda na ponizna“ (Ps 138,5-6).

Pogledajte riječi u Izlasku 34,6-7.

„Milosrdan i milostiv“. Ovo su prve dvije riječi koje izlaze iz Božjih usta nakon što je objavio svoje ime („Gospod“, „Jahve“ ili

„Ja jesam“). *Prve riječi*. Jedine dvije riječi koje će Isus upotrijebiti ne bi li opisao svoje srce su *krotak* i *ponizan* (Mt 11,29), a prve dvije riječi kojima se Bog opisuje su *milostiv* i *milosrdan*. Bog ne objavljuje svoju slavu riječima: „Jahve! Jahve! Bog strog i precizan“ ili „Jahve! Jahve! Bog koji sve tolerira i prelazi preko opačine“ ili „Jahve! Jahve! Bog razočaran i frustriran“. Njegov najviši prioritet, najveće uživanje i prva reakcija – njegovo srce – milosrdno je i milostivo. On se nježno prilagođava našemu stanju umjesto da nas preplavi svojim.

„Spor na srdžbu“. Hebrejski izraz doslovno znači „dugih nosnica“. Zamislite razjarenoga bika kako kopitima grebe po zemlji i glasno diše raširenih nosnica. To bi bila slika nekoga tko je, da tako kažem, „kratkonos“. No Gospodin je dugonos. Ne drži prst na okidaču. Potrebno je mnogo nakupljenih provokacija kako bi ga se razljutilo. Za razliku od nas, čije emocionalne brane lako i često pucaju, Bog može mnogo toga podnijeti. Zbog ovoga Stari zavjet govori o tome da Božji narod na desetke puta Boga „izaziva na srdžbu“ ili „razjaruje“ (posebno u Pnz; 1. – 2. Kr i Jer). No nijednom ne čitamo da ga „izazivaju na ljubav“ ili „na milost“. Njegova srdžba zahtijeva provokaciju, dok je njegovo milosrđe nakupljeno, spremno da se izlije. Imamo običaj misliti da je božanska srdžba nakupljena, a okidač već povučen, dok se božansko milosrđe polako gradi. Upravo suprotno. Božansko je milosrđe spremno prsnuti na najmanji dodir.[2] (Za pala ljudska bića, kako učimo u Novome zavjetu, ovo je obrnuto. Mi trebamo izazivati, odnosno poticati jedni druge na ljubav, prema Heb 10,24. Jahvu nema

2 Zahvalan sam Wadeu Urigu za ovaj uvid.

potrebe izazivati na ljubav, nego samo na srdžbu. Opet vidimo da je Biblija jedan dugi pokušaj dekonstruiranja našega prirodnog viđenja Božje osobe.)

„Bogat ljubavlju i vjernošću". Ovo je jezik saveza. Iza izraza „ljubavlju" nalazi se hebrejska riječ *hesed,* koja se odnosi na posebnu Božju privrženost narodu s kojim se rado povezao neslomljivom vezom saveza. Riječ „vjernost" isto o tome govori – on nikada neće odustati od svoga naroda, bez obzira na to koliko mu razloga dali. On odbija uopće razmišljati o tome da nas napusti iako smo to zaslužili, ili da zatvori svoje srce onako kako mi to činimo kad nas netko povrijedi. Prema tomu, ne možemo reći da se on samo *nalazi* u tome velikodušnom savezu, nego u njemu *obiluje*. Njegova odlučna privrženost prema nama nikada ne presušuje.

„Iskazuje milost tisućama". Ovo bi se jednako moglo prevesti „iskazuje ljubav tisućama", kao što piše u Ponovljenom zakonu 7,9 (SHP): „Zato, znaj da je tvoj BOG pravi Bog. On je vjeran Bog, koji drži svoj savez ljubavi s tisućama naraštaja onih koji ga vole i drže njegove zapovijedi." Ovo ne znači da njegova dobrota prestaje na broju 1001. On na taj način kaže: *Ne postoji datum prestanka moje privrženosti. Ne možete se riješiti moje milosti prema sebi. Ne možete pobjeći momu milosrđu. Ne možete izbjeći moju dobrotu. Vi ste u mome srcu.*

„Kažnjava opačinu otaca na djeci – čak na unučadi do trećega i četvrtog koljena". Ovaj završni dio, iako ga je isprva teško čuti, vitalno je važan i, kad dobro promislite, nudi još veću utjehu. Bez ovoga dijela sve ono što je prethodno rečeno se može krivo razumjeti kao puka popustljivost. Međutim, Bog nije mekušac. On je jedina savršeno pravedna osoba u svemiru. Boga se ne može ismijavati jer

ćemo žeti ono što smo posijali (Gal 6,7). Grijeh i krivnja silaze s naraštaja na naraštaj. To vidimo posvuda oko sebe. No uočite što kaže Bog. Njegova saveznička ljubav se izlijeva na tisuće naraštaja, ali kažnjava grijehe otaca do trećega i četvrtoga koljena. Vidite li razliku? Da, naši će grijesi prijeći s nas na našu djecu i unuke, ali Božja će dobrota prijeći na način koji će neumoljivo progutati sve naše grijehe. Njegovo milosrđe putuje preko tisuća naraštaja, neizmjerno dalje od trećega ili četvrtoga koljena.

To je Bog. To je, prema njegovu svjedočanstvu, njegovo srce.

Asimetrija Izlaska 34,6-7 nas ostavlja bez riječi. Obrisi milosrđa i ljubavi su ogromni, dok se osvetoljubiva pravda potvrđuje, ali gotovo kao nužna naknadna misao. John Owen je ovako komentirao navedeni odlomak:

> Kada [Bog] svečano objavljuje svoju narav imenom u punini, kako bismo ga znali i bojali ga se, on to čini nabrajanjem onih svojstava koja će nas uvjeriti u njegovu samilost i strpljivost, a tek na samome kraju spominje svoju strogost, kao onu koju neće izvršiti ni na kome osim na onima koji preziru njegovu samilost.[3]

Puritanci su razumjeli da nam je Bog, u ovoj objavi Mojsiju, otvorio srce. U vrhovnoj objavi sebe u cijelome Starom

3 J. Owen, *An Exposition of the Epistle to the Hebrews*, u W. H. Goold, ur. *The Works of John Owen*, sv. 25, reprint, Banner of Truth, Edinburgh, 1965, str. 483.

zavjetu, Bog ne osjeća potrebu balansirati poruku milosrđa s neposrednom i jednakom porukom svoje srdžbe. Umjesto toga, opisuje se, kako veli Richard Sibbes, „posvema odjevenim u slatke atribute“. Sibbes nadalje kaže: „Ako želimo znati ime Božje i vidjeti Boga onako kako ga veseli i raduje otkriti nam se, znajmo ga onda po onim imenima koja nam ovdje daje, pokazujući da Gospodinova slava u evanđelju posebno sjaji u milosrđu.“[4]

Ono što vidimo u Izlasku 34, a što Owen i Sibbes potvrđuju, odjekuje ostatkom Biblije, kao na primjer u Izaiji 54,7-8, gdje Gospodin kaže:

> Za kratak trenutak ostavih tebe,
> al\` u sućuti velikoj opet ću te prigrliti.
> U provali srdžbe sakrih načas
> od tebe lice svoje,
> al\` u ljubavi vječnoj smilovah se tebi,
> govori Jahve, tvoj Otkupitelj.

Iz određenoga je kuta gledanja kršćanski život zapravo dugo putovanje otpuštanja naših prirodnih pretpostavki o Bogu, koje potom zamjenjujemo Božjim inzistiranjem na njegovu identitetu. To je težak posao. Treba poslušati mnogo propovijedi i proći mnoge patnje kako bismo povjerovali da je i u svomu najdubljem dijelu srca Bog „milosrdan i milostiv, spor na srdžbu“. Pad u Postanku 3 nije nas samo poslao u osudu i

4 R. Sibbes, *The Excellency of the Gospel Above the Law*, u *The Works…*, 4:245.

izgnanstvo. Pad je također u nama ukorijenio mračne misli o Bogu, misli koje uspijevamo iskopati tek nakon što smo dugi niz godina bili izloženi evanđelju. Možda Sotonina najveća pobjeda u vašemu životu danas nije grijeh u koji redovno upadate, nego mračne misli o Božjem srcu zbog kojih se i upuštate u grijeh, a onda, kada dođete k sebi, ostajete hladni prema Bogu.

Naravno, konačan dokaz Božjeg identiteta ne može se naći u Izlasku, nego u Mateju, Marku, Luki i Ivanu. U Izlasku 33-34 Mojsije ne može vidjeti Božje lice i ostati na životu, zato što bi sagorio. No što ako jednoga dana ljudi vide Božje lice i ostanu živi? Kada Ivan govori o Riječi koja je postala tijelom, on kaže: „I mi smo promatrali slavu njegovu“ – mi smo vidjeli ono što je Mojsije želio vidjeti ali nije mogao – „pun[u] milosti i istine“ (Iv 1,14, gdje piše da Krist posjeduje iste osobine kao Bog u Izl 34,6, i to u punini).

Ivan nije jedini pisac Evanđelja koji je napravio poveznicu s Izlaskom 33-34. Razmislite o ovome: objava u Izlasku 34 slijedi čudesno hranjenje (Izl 16,1-36) i raspravu o šabatu (31,12-18); uključuje Božjega izabranog predstavnika koji s Bogom razgovara na planini (32,1.15.19; 34,2.3.29); završava tako što su ljudi prestravljeni Božjim predstavnikom, a zatim se smiruju, prilaze mu i govore s njim dok silazi s planine (34,30-31); odmah nakon toga slijedi izvještaj o čuđenju i divljenju naroda kada predmet njihova štovanja hoda među njima (34,9-19), a zatim dolazi daljnji sastanak između Božjega predstavnika i Boga, nakon čega predstavnikovo lice odsijeva velikim sjajem (34,29-33).

Doslovno, svaki ovaj narativni detalj odigrava se u Marku 6,45-52 i njegovu kontekstu, dok Isus hoda po vodi.[5]

Polako vidimo zašto je Isus namjeravao „mimoići" svoje učenike koji su se mučili veslajući na Galilejskome moru. Tekst kaže da „kad ih vidje gdje se muče veslajući – bijaše naime protivan vjetar – dođe k njima oko četvrte noćne straže, hodeći po moru. Htjede ih mimoići" (Mk 6,48). Zašto bi ih htio mimoići? Zato što ih Isus nije samo namjeravao „mimoići" onako kako jedan automobil na cesti obilazi drugi. Njegovo prolaženje daleko je važnije i može se razumjeti samo u pozadini Staroga zavjeta. U Izlasku 33-34 Gospodin četiri puta kaže da će proći pored Mojsija, a Septuaginta (grčki Stari zavjet) koristi istu riječ (*parerhomai*) koju koristi Marko.

Gospodin je prošao pored Mojsija i otkrio da se njegova najdublja slava vidi u njegovu milosrđu i milosti. Isus je došao da bi u tijelu i krvi učinio ono što je Bog učinio vjetrom i glasom u Staromu zavjetu.

Kada vidimo da Gospodin objavljuje Mojsiju suštinu svoga karaktera u Izlasku 34, gledamo sjenu koja će se jednog dana pokoriti onomu koji je baca – Isusu Kristu u Evanđeljima. Daje nam se dvodimenzionalna slika koja će eksplodirati u našemu

5 Odnosno: čudesno hranjenje (Mk 6,30-44); rasprava o šabatu (6,2); Božji izabrani predstavnik razgovara s Bogom na planini (6,46); završava tako što su ljudi prestravljeni Božjim predstavnikom, a zatim se smiruju, prilaze mu i govore s njim dok silazi s planine (6,49-50); odmah nakon toga slijedi izvještaj o čuđenju i divljenju naroda kada predmet njihova štovanja hoda među njima (6,53-56), a zatim dolazi daljnji sastanak između Božjega predstavnika i Boga, nakon čega predstavnikovo lice odsijeva velikim sjajem (9,2-13). Čitatelji koje zanimaju ove poveznice naći će njihov detaljan pregled u članku Danea Ortlunda „The Old Testament Background and Eschatological Significance of Jesus Walking on the Sea (Mark 6,45-52)", *Neotestamentica* 46, 2012, 319:37.

vremensko-prostornom kontinuumu u trodimenzionalnoj slici stoljećima poslije, na vrhuncu ljudske povijesti.

U Izlasku 34 čujemo o dubini Božjega srca, a to srce vidimo u galilejskom tesaru koji je svojim životom svjedočio da je to srce njegovo, a onda nam to pokazao otišavši na rimski križ i sišavši u pakao Božje odbačenosti umjesto nas.

17

Njegovi putovi nisu naši putovi

Misli vaše nisu moje misli.
Izaija 55,8

ovom knjigom želim poručiti da smo skloni projicirati svoja prirodna očekivanja o Božjoj osobi na njega umjesto da se trudimo dopustiti Bibliji da nas iznenadi onim što sam Bog kaže. To možda nigdje nije jasnije nego u Izaiji 55. „Ne postoji ništa što nam više mori savjest", rekao je John Calvin „od mišljenja da je Bog poput nas."[1]

Kad život naglo krene nizbrdo, kršćani često slegnu ramenima i podsjete jedni druge: „Njegovi putovi nisu naši putovi", pod čime misle na tajnu božanske providnosti kojom on orkestrira nama iznenađujuće događaje. Naravno, tajanstvena dubina Božje providnosti dragocjena je biblijska istina. No odlomak u kojem nalazimo redak „njegovi puti nisu naši puti" dolazi iz Izaije 55, a

1 J. Calvin, *Commentary on the Prophet Isaiah*, sv. 4, prev. William Pringle, reprint, Baker, Grand Rapids, MI, 2003, str. 169.

u tom kontekstu znači nešto dosta drukčije. Tamo to nije izjava o zatečenosti pred Božjom providnošću, nego o zatečenosti pred Božjim samilosnim srcem. Cijeli odlomak ide ovako:

> Tražite Jahvu dok se može naći,
> zovite ga dok je blizu!
> Nek' bezbožnik put svoj ostavi,
> a zlikovac naume svoje.
> Nek' se vrati Gospodu, koji će mu se smilovati,
> k Bogu našem jer je velikodušan u praštanju.
> Jer misli vaše nisu moje misli
> i puti moji nisu vaši puti, riječ je Jahvina.
> Visoko je iznad zemlje nebo,
> tako su puti moji iznad vaših putova,
> i misli moje iznad vaših misli. (Iz 55,6-9)

Prvi dio ovoga odlomka nam kaže što da činimo. Drugi nam dio kaže zašto. Prijelaz se događa u sedmome retku (koji zaključuje: „jer je velikodušan u praštanju"). No obratite pozornost na točan slijed rasuđivanja.

Bog nas poziva da ga tražimo, da ga zovemo, a poziva čak i bezbožnike da se vrate Gospodinu. Što će se dogoditi učinimo li to? Bog „će [nam] se smilovati" (s. 7). Paralelizam hebrejskoga pjesništva potom nam na još jedan način kaže da će nam Bog iskazati samilost „jer je velikodušan u praštanju" (s. 7). Ovo nas nadnaravno tješi budući da često odlutamo od Oca tražeći mir svojoj duši na svim mjestima osim u njegovu zagrljaju i pouci. Kad se nakon pada skrušeno vratimo Bogu, bez obzira na to koliko se

sramimo ili gadimo samima sebi, on nam neće mlako oprostiti. On će nam velikodušno oprostiti. Neće nas samo primiti, nego će nas opet podići u zagrljaj.

No što se u tekstu dalje objašnjava? Redci 8 i 9 nas vode dublje u ovu samilost i velikodušno praštanje. Sedmi nam redak kaže što Bog čini, a osmi i deveti kažu tko je on. Recimo to drukčije: Bog zna *da se mi, čak i kada čujemo za njegovo samilosno praštanje, hvatamo za to obećanje tek blijedo shvaćajući srce iz kojega to praštanje dolazi*. Zbog toga Gospodin nastavlja:

> Jer misli vaše nisu moje misli
> i puti moji nisu vaši puti, riječ je Jahvina.
> Visoko je iznad zemlje nebo,
> tako su puti moji iznad vaših putova,
> i misli moje iznad vaših misli.

Što govori Bog? Kaže nam da ne možemo gledati na njegove izraze milosrđa svojim starim očima. Mora se promijeniti način na koji vidimo Boga. Što bismo rekli sedmogodišnjaku koji je, primivši rođendanski poklon od oca, odmah poletio do kasice-prasice da mu vrati svaku kunu? Oca bi to pogodilo. Dijete mora promijeniti svoj pogled na oca i na ono u čemu otac uživa.

Palo ljudsko srce prirodno teži recipročnosti, ponašanju prema načelu „ja tebi – ti meni“, jednakosti i poravnavanju računa. Zakon nas privlači neumoljivije nego što to shvaćamo. U tome je impulsu zakopano nešto zdravo i slavno, naravno. Stvoreni na Božju sliku, čeznemo za redom i pravednošću, a ne za kaosom. No taj impuls, kao i svaki drugi dio nas, obolio je nakon pogubnog pada u

grijeh. Naš kapacitet da spoznamo Božje srce krajnje se razvodnio. Preostalo nam je osiromašeno shvaćanje njegove ljubavi prema svome narodu, osiromašeno gledište koje misli (još jednom, zbog grijeha) da zapravo prilično široko i točno razumije Boga – poput unuka kojemu djed pokloni novčanicu od sto dolara, a on potom misli da je djed zacijelo bogataš, ne znajući za djedove milijarde u nekretninama, čiji je ta novčanica samo majušan odraz.

Dakle, Bog nam vrlo jasno kaže koliko su majušna naša prirodna viđenja njegova srca. Njegove misli nisu naše misli. Njegovi putovi nisu naši putovi. Ne zato što naš put malkice vijuga, nego koliko je „visoko… iznad zemlje nebo“ – što je hebrejski način izražavanja prostorne beskonačnosti – „tako su puti moji iznad vaših putova, i misli moje iznad vaših misli“ (s. 9). U osmome retku Bog kaže da su njegovi i naši putovi različiti; u devetom retku govori malo konkretnije i kaže da su njegove misli više. Kao da Bog u osmome retku kaže da on i mi razmišljamo vrlo različito, dok u devetome govori konkretno kako su njegove „misli“ (hebrejska riječ ne znači samo „prolazno razmišljanje, nego „planovi“, „sheme“, „namjere“, „ciljevi“) više, veličanstvenije, obavijene samilošću za koju mi pali grešnici nemamo nikakve prirodne kategorije.

Samo na još jednome mjestu u Bibliji nalazimo točan izraz „kako je nebo visoko nad zemljom“. U Psalmu 103 David se moli: „Jer kako je nebo visoko nad zemljom, dobrota je njegova s onima koji ga se boje“ (s. 11). Dva odlomka – Psalam 103,11 i Izaija 55,9 –rasvjetljuju jedan drugoga.[2] Božji putovi i misli nisu naši

2 Hebrejski je tekst u oba retka gotovo identičan, uz samo jednu razliku u prijedlogu, koja ne narušava osnovno značenje.

putovi i misli u smislu da su njegove misli – misli ljubavi, a njegovi putovi – putovi suosjećanja koji se protežu do točke izvan našega mentalnog obzora.

Calvin, teolog najpoznatiji po svom učenju o božanskoj providnosti, vidio je da Izaija 55 zapravo ne govori o misteriju providnosti. Primijetio je da neki tumače frazu „moje misli nisu vaše misli“ kao puko distanciranje između Boga i nas kojim se izražava nepregledan jaz između svetoga božanstva i profanoga čovječanstva. No Calvin je vidio da, ustvari, odlomak ide u sasvim suprotnom smjeru. Uistinu je ogromna udaljenost između Boga i nas; mi mislimo male misli o Božjemu srcu, ali on neprikosnoveno, nepobjedivo i u potpunosti zna da je njegovo srce okrenuto nama.

„Budući da je teško lišiti se drhtava srca straha i trepeta“, komentira Calvin, „Izaija svoj argument izvodi iz Božje prirode, a to je da će biti spreman oprostiti i pomiriti se.“[3] Calvin potom zaranja duboko u srž onoga što nam Bog govori u ovome tekstu. Identificiravši pogrešna tumačenja, kaže:

> Ali ono što Prorok želi reći je, po mom mišljenju, nešto drugo, a to bolje objašnjavaju, po mome sudu, drugi komentatori koji misle da izvodi razliku između Božje dispozicije i čovjekove dispozicije. Ljudi su skloni suditi i mjeriti Boga po sebi jer njihova srca pokreću ljutite strasti i vrlo ih je teško umiriti pa misle da se ne mogu pomiriti s Bogom nakon što su ga jednom

3 J. Calvin, *Commentary on the Prophet Isaiah*, str. 168.

uvrijedili. Ali Gospodin pokazuje da je on daleko od sličnosti s čovjekom.[4]

Vrsta jezika kojim Calvin ovdje opisuje Božju dispoziciju jezik je ljubavi. Sjetite se, kada govorimo o Božjemu srcu, govorimo o nagibu njegove ljubavi, njegovoj prirodnoj sklonosti, njegovu uobičajenom ponašanju. Prema Calvinu, božanska je dispozicija, prema Izaiji 55, foto-negativ naše prirodne pale dispozicije.

Naša letargična bojazan pred kliktavom radošću božanskog praštanja umanjuje naše razumijevanje Boga, ali ga ne ograničava. „Bog je beskrajno suosjećajan i beskonačno spreman oprostiti tako da možemo zahvaliti jedino svojoj nevjeri ako od njega ne dobivamo oproštenje.“[5]

Božje samilosno srce zbunjuje naše intuitivne sklonosti. Naime, kad bi mu Božji narod samo bacio u krilo jad i bijedu svoga života, on bi s uživanjem odgovorio.

On nije poput vas. Čak i najintenzivnija ljudska ljubav samo je blijeda jeka prelijevajućega nebeskog obilja. Njegove srdačne misli o vama nadmašuju sva vaša maštanja. On vas namjerava obnoviti u sjajnu blistavost za koju ste stvoreni. To ne ovisi o vašem nastojanju da ostanete čisti, nego o vašem predavanju svoga nereda njemu. On neće raditi samo na vašim nepokvarenim dijelovima koji vam

4 Isto. Calvin kaže nešto slično komentirajući Psalam 89,1: „Čovjek nikad neće slobodno otvoriti usta da slavi Boga osim ako nije sasvim uvjeren da Bog, čak i kada se ljuti na svoj narod, nikad neće odložiti očinsku privrženost prema njemu.“

5 Isto, 169. Goodwin također razmišlja o Izaiji 55,8-9 u *The Works…*, 2:194.

preostanu nakon života griješenja. Njegova moć djeluje toliko duboko da je sposoban otkupiti najgore dijelove vaše prošlosti i pretvoriti ih u najsjajnije dijelove vaše budućnosti – ali morate mu donijeti tu mračnu bijedu.

Znamo da je on budući obnovitelj onih koji to ne zaslužuju zato što odlomak dalje kaže:

> Da, s radošću ćete otići
> i u miru ćete biti vođeni.
> Gore će i brda klicati od radosti pred vama
> i sva će stabla u polju pljeskati.
> Umjesto trnja rast će čempresi,
> umjesto koprive mirta će nicati.
> I bit će to Jahvi na slavu,
> kao znak vječan, neprolazan. (Iz 55,12-13)

Božje su misli toliko više od naših da on neće samo velikodušno oprostiti onomu koji se kaje, nego je odlučio povesti svoj narod u toliko slavnu budućnost da se jedva možemo natjerati da joj se usudimo nadati. Poezija ovog odlomka prelijepo komunicira da ljubav Božjeg srca prema njegovu narodu iz generacije u generaciju raste u krešendo, spremna eksplodirati u ljudsku povijest na kraju svih stvari. Naše radosno obnovljeno čovječanstvo krenut će naprijed takvom duhovnom nuklearnom energijom da će sve stvorenje zakliktati neobuzdanim pjesmama slavljenja. To je zabava koju sve stvorenje željno i napeto iščekuje (Rim 8,19) jer je njegova slava povezana i ovisna o našoj slavi (Rim 8,21). Svemir će biti ispran i obnovljen u svjetlucavu bistrinu i dostojanstvo, a sinovi

i kćeri Božje će zakoračit u budućnost jednako sigurnu kao što je nezaslužena.

Kako možemo biti tako sigurni?

Evo kako: iako su njegovi putovi viši od naših, razlika između njegovih misli i naših u tome je što mi ne shvaćamo koliko se nisko on uživa spustiti. Kao što čitamo nekoliko poglavlja dalje u Izaiji:

> Jer ovako govori Višnji i Uzvišeni,
> koji vječno stoluje
> i ime mu je Sveti:
> U prebivalištu visokom i svetom stolujem,
> ali ja sam i s potlačenim i poniženim,
> da oživim duh smjernih,
> da oživim srca skrušenih. (57,15)

Komu je prirodno privučeno srce neizrecivo uzvišenoga Boga, prema Izaiji 57,15? Poniznima. Kad se Isus pojavio, sedamsto godina nakon Izaijina proročanstva, i otkrio nutrinu svoga srca kao „krotku i poniznu“, dokazao nam je jednom zauvijek da je krotka poniznost zaista mjesto na kojemu Bog voli boraviti. To je ono što on čini. To je on. Njegovi putovi nisu naši putovi.

18

Dršćuća utroba

Srce mi aršće za njega.

JEREMIJA 31,20

NAJVAŽNIJI DIO JEREMIJINA proročanstva se nalazi u poglavljima 30-33. Stručnjaci ta poglavlja nazivaju „Knjigom utjehe“ zato što Bog u njima narodu otkriva konačni odgovor na njihovu grešnost, a taj odgovor nije ono što zaslužuju. Oni očekuju osudu, a on ih iznenađuje utjehom. Zašto? Zato što su mu prirasli srcu i ne mogu se grijehom iskobeljati iz njega. „Ljubavlju vječnom uzljubih tebe”, uvjerava ih (Jer 31,3).

Što je prethodilo Knjizi utjehe? Dvadeset i devet poglavlja gnusnog prepričavanja Izraelove grešnosti. Uzmimo za primjer neke reprezentativne izjave iz prvih poglavlja:

- „I sudit ću im za sve opačine njihove” (1,16).
- „Jer dva zla narod moj učini: ostavi mene…“ (2,13).
- „Ti si oskvrnula zemlju bludom i opačinom svojom“ (3,2).
- „Jeruzaleme… Dokle će se u grudima tvojim misli zločinačke gnijezditi?“ (4,14).

- „U naroda ovog srce je prkosno, nepokorno“ (5,23).
- „Kao što iz studenca izvire voda, tako iz njega opačina izvire“ (6,7).

I tako dalje sljedećih dvadeset i devet poglavlja. Nakon poglavlja 30-33, ostatak knjige predstavlja osudu protiv narodā.

No ovdje, u samome središtu knjige, vrhuncu s kojega se mogu promatrati sva ostala poglavlja, nalazi se Knjiga utjehe. Unutar ta četiri poglavlja, tekst koji najbolje sažima poruku vjerojatno je 31,20 (VB):

> Zar mi je Efraim najdraži sin,
> je li on dijete najmilije?
> Jer koliko god govorim protiv njega,
> opet ga se jednako spominjem.
> Zato mi utroba dršće za njim,
> svakako ću mu se smilovati –
> riječ je gospodnja.

„Efraim“ je samo još jedan naziv za Izrael, Božji narod, iako se čini da je to neka vrsta božanskog izraza od dragosti za Izrael na mnogim mjestima u Starome zavjetu. Bog pita: „Zar mi je Efraim najdraži sin?“ Bog ovdje nije u dilemi. To je izjavna rečenica odjevena u nježnost pitanja. Njegov je narod njegov „najdraži sin“, pa čak i „dijete najmilije“. Ima li u vašem biblijskom nauku mjesta za Boga koji tako govori?

„Jer koliko god govorim protiv njega“ – već dvadeset i devet poglavlja upravo se to događalo – „opet ga se jednako spominjem.“ „Spominjem” ovdje nije sposobnost dozivanja u pamet. Radi se o

Bogu – on sve zna. On drži svu istinu o svim stvarima u svakome trenutku u svome umu jednakim, savršenim znanjem. „Spominjem" je ovdje jezik saveza. To je jezik koji govori o odnosu. Ovo je sjećanje koje nije alternativa zaboravljanju, nego napuštanju.

Nakon toga dolazi vrhunac ključnoga retka središta Knjige proroka Jeremije (KS): „Srce mi ršće za njega“.

„Moje srce.“ Postoji još jedna hebrejska riječ za „srce“, a to je *lev*, što je tipičan hebrejski korijen za „srce“ u Starome zavjetu (kao u Tuž 3,33: „on ne mori iz srca svojega"). Međutim, u Jeremiji 31 je riječ *meah*. Doslovno, odnosi se na nutrinu osobe, utrobu. Zbog toga stariji prijevodi Biblije, kao što je Biblija kralja Jakova, koriste riječ „crijeva“. To je riječ koja se, na primjer, koristi u Drugoj Samuelovoj 20,10, kada Joab probode Amasu „u trbuh i prosu mu utrobu na zemlju“.

Naravno, Bog nema utrobu. To je jezična figura o njegovu unutarnjem refleksu, njegovoj uznemirenoj unutrašnjosti, njegovim najdubljim osjećajima, čija se slika vidi u našim emocijama – jednom riječju, kao što tekst prevodi, o njegovu srcu. Calvin nas podsjeća da govoriti o Božjim crijevima ili srcu „ne dolikuje Bogu“, ali to nipošto ne razvodnjuje istinu da on doista komunicira „veličinu svoje ljubavi prema nama“.[1]

Primjećujete li što tekst kaže da njegovo srce čini? „Srce mi dršće za njega“. Što to znači drhtati? To je drukčije nego blagosloviti

1 J. Calvin, *Commentaries on the Prophet Jeremiah and the Lamentations*, sv. 4, prev. J. Owen, reprint, Baker, Grand Rapids, MI, 2003, str. 109.

ili spasiti ili čak voljeti. Hebrejska riječ (*hamah*) u svom korijenu sadrži ideju nespokoja ili uzrujanosti, ili čak režanja, ili rikanja, ili žestine, ili uskomešanosti. Vidite li što nam Bog otkriva o sebi, na čemu ustraje? Širinu njegovih osjećaja prema onima koji mu pripadaju neće ugroziti njihova nestalnost, zato što se iz njegova srca izlijeva Božja čežnja. A ono što Bog želi, Bog i dobiva.

Stoga: „Svakako ću mu se smilovati“. Ako biste ovo doslovno preveli, bilo bi to nešto nezgrapno poput: „Imajući milosrđe, iskazat ću mu milosrđe.“ Ponekad hebrejski jezik udvostruči glagol u svrhu naglaska (ista se konstrukcija pojavljuje u prethodnom retku sa „ga se spominjem“, odnosno „na njega mislim“). Božje dršćuće srce izbavlja i ponovno izbavlja grešnike koji se utapaju u dvadeset i devet poglavlja dubokoj kanalizaciji svoga života i treba im operacija spašavanja koju sami ne mogu ni započeti, a kamoli dovršiti.

Kako ga vi vidite u svome grijehu i svojoj patnji? Što mislite tko je Bog – ne samo na papiru, nego u vrsti osobe kojoj vjerujete da vas sluša dok se molite? Što osjeća prema vama? Njegovo spašavanje grešnika nije hladno i proračunato. To je pitanje drhtanja i čežnje – ne čežnje za umjetnim ljudima, kakvima se predstavljamo drugima na Facebooku. Ne za vama kakvi biste voljeli biti. Čežnje za pravim vama. Vama koji se nalazite iza svega što pokazujete drugima.

Moramo razumjeti da bez obzira na to koliko dugo hodamo s Gospodinom, bez obzira na to ako nikad nismo pročitali cijelu Bibliju ili imamo doktorat iz nje, mi se ovome bolesno opiremo. Iz njegova se srca izlijeva milosrđe, a iz našega oklijevanje da ga primimo. Mi smo hladni i proračunati, a ne on. Njegove su ruke raširene. Mi ga svojima odgurujemo. Naši prirodni pogledi na

Božje srce možda nam se čine ispravnima jer smo strogi sa sobom i ne popuštamo si olako. Takva nam se strogoća čini prikladnom i moralno ozbiljnom. Međutim, preusmjeravanje Božjega dršćućeg srca ne odražava svjedočanstvo Svetoga pisma o Božjim osjećajima prema onima koji mu pripadaju. Naravno, Bog je moralno ozbiljan, daleko više nego mi. No Biblija nas uzima za ruku i odvodi od osjećaja da se njegovo srce prema nama mijenja u skladu s našom ljupkošću. Božje srce zbunjuje našu intuiciju o njemu.

Thomas Goodwin citira Jeremiju 31,20 i onda zaključuje da ova istina o Bogu znači da isto vrijedi i za Krista. On objašnjava da će nam takav tekst „pružiti najveću utjehu i ohrabrenje" usred mnogih grijeha u našim životima:

> Nalazimo utjehu u takvim slabostima, jer vaši grijesi bude u njemu samilost, a ne ljutnju … Krist sudjeluje s vama. Ne samo što nije protiv vas, nego je sva njegova ljutnja okrenuta prema vašem grijehu ne bi li ga uništila. Zapravo, još vas više žali, kao što bi očevo srce žalilo dijete koje ima neku ogavnu bolest ili kao što bi čovjek osjećao prema gubom zahvaćenom dijelu svoga tijela – on ne mrzi taj dio svoga tijela, nego bolest, i zbog toga ima još više sažaljenja za taj zaraženi dio. Što neće biti okrenuto u naše dobro kad će se čak naši grijesi, koji su protiv Krista i nas, okrenuti u motive da još više suosjeća s nama?

Goodwin objašnjava da intenzitet našega sažaljenja i suosjećanja ovisi o mjeri u kojoj volimo onoga koga gledamo. „Što je veći jad, veće je suosjećanje prema nekome koga volimo. E sad, od svih je jada grijeh najveći", i „takvim će ga i Krist vidjeti". Kako on reagira

na takvu ružnoću u našim životima? „Budući da vas voli i mrzi samo grijeh, sva će njegova mržnja pasti samo na grijeh, da vas oslobodi njegovom propašću i uništenjem, ali njegova će privrženost prema vama porasti, i to jednako onda kad ležite pod grijehom kao pod bilo kojom bolešću. Stoga, ne bojte se."[2]

Neki ljudi dijele grijehe od patnji. Na kraju krajeva, za grijehe smo krivi, dok su patnje (barem većinom) jednostavno ono što nas zapadne u ovome padom razorenom svijetu. Stoga, teže nam je očekivati da Bog nježno suosjeća s nama u našim grijesima na isti način kako to čini u našim patnjama. Zacijelo mislite da vas njegovo srce slobodnije voli kad netko sagriješi protiv vas, nego kad vi sagriješite?

No pogledajte kako razmišlja Goodwin. Ako jačina ljubavi prema nekome koga volimo odgovara jačini njegova jada i ako je grešnost naš najveći jad, onda nas Bog najjače voli u našoj grešnosti. Da, Bog mrzi, kaže Goodwin – grijeh. Kombinacija ljubavi prema nama plus mržnja prema grijehu jednaka je svemogućoj sigurnosti da će nas jednog dana uspješno dovesti do oslobođenja od grijeha i ničim filtriranog uživanja u svome radosnom srcu prema nama.

Svijet gladuje za dršćućom ljubavi, ljubavi koja se sjeća umjesto da napušta. Ljubavi koja nije vezana uz našu ljupkost. Ljubavi koja obuhvaća naš nered. Ljubavi koja je veća od paralizirajuće tame kroz koju možda upravo danas hodamo. Ljubavi u usporedbi s kojom najbolja ljudska ljubavna veza izgleda kao najtiši šapat.

2 T. Goodwin, *The Heart…*, str. 156.

Ipak, sve se ovo može činiti previše apstraktnim dok Jeremija govori o Božjemu srcu – subjektivnim, sladunjavim, eteričnim. No sjetite se zašto Goodwin tako lako može prijeći s Božjega srca u Jeremiji na Kristovo srce. Što kad bi apstraktno postalo konkretnim? Što kad Božje srce ne bi bilo samo nešto što silazi na nas s neba, nego nešto što bi se pojavilo među nama na Zemlji? Što kad ne bismo Božje srce vidjeli u riječima proroka, nego u proroku koji nam kaže da on *jest* Božja Riječ – utjelovljenje svega što nam je Bog htio reći?

U Jeremiji 31,20 – „srce mi dršće za njega" – kad bi se te riječi odjenule u tijelo, kako bi izgledale?

Ne trebamo se pitati. Izgledale bi kao jedan tesar s Bliskog istoka koji muškarcima i ženama obnavlja dostojanstvo, ljudskost, zdravlje i savjest kroz iscjeljenje, istjerivanje demona, poučavanje, grljenje i opraštanje.

Sada polako vidimo rješenje napetosti ugrađene u Jeremiju 31,20, napetosti koja tutnji cijelim Starim zavjetom, hvatajući zamah, zaoštravajući se – napetosti između božanske pravde i božanskog milosrđa. Bog kaže „govorim protiv njega", ali također kaže „opet ga se jednako spominjem". Optužnica *i* ljubav, pravda *i* milosrđe – njišu se ovdje naprijed i natrag, što vidimo u cijelome Starom zavjetu.

Međutim, na vrhuncu je ljudske povijesti pravda bila potpuno zadovoljena i milosrđe je bilo potpuno izliveno u isto vrijeme, kad je Otac poslao svoga vječno „dragoga Sina" i „dijete najmilije" na rimski križ, gdje je Bog stvarno „govorio protiv njega", gdje je Isus Krist prolio svoju krv, nevin za krive, kako bi Bog za nas mogao reći „opet ga se jednako spominjem". I to onda kad je napustio Isusa.

Na križu vidimo što je Bog učinio kako bi zadovoljio svoju čežnju prema nama. Otišao je toliko daleko. Otišao je do kraja. Zajapureni izljev nebeske utrobe se izlio u Kristovu raspeću.

Pokajte se od svojih malenih misli o Božjem srcu. Pokajte se i dopustite mu da vas voli.

19

Bogat milosrđem

Ali Bog koji je bogat milosrđem…
Efežanima 2,4

djela thomasa goodwina su došla do nas u dvanaest svezaka. Svaki svezak sadrži više od petsto stranica maloga, gusto ispisanoga fonta. Drugi je svezak u potpunosti posvećen drugome poglavlju Efežanima. Taj je svezak zapravo serija propovijedi, a Goodwin na četvrtom retku provodi mnogo vremena, posvećujući mu nekoliko propovijedi.

> Ali Bog koji je bogat milosrđem – iz svoje velike ljubavi kojom nas je ljubio…

Redci 1-3 nam kažu zašto nas se moralo spasiti: bili smo duhovno mrtvi. Redci 5-6 nam kažu kako je išlo to spašavanje: Bog nas je oživio. No četvrti nam redak, točno na sredini, kaže zašto nas je Bog spasio. Redci 1-3 su problem, redci 5-6 su rješenje, a redak 4 je razlog zašto je Bog riješio taj problem umjesto da nas ostavi gdje smo bili.

Koji je to razlog? Bog nije siromašan milosrđem, nego je bogat milosrđem.

Nigdje drugdje u Bibliji Bog se ne opisuje kao bogat nečim. Jedino u čemu ga se naziva bogatim je njegovo milosrđe. Što to znači? To znači da je Bog drukčiji nego što mi prirodno vjerujemo. To znači da je kršćanski život cjeloživotno otpuštanje mlakih misli o Božjoj dobroti. U svojoj je pravdi Bog strog; u svome je milosrđu Bog preobilan. „On je bogat prema svima, odnosno on je beskonačan, preobilan u dobroti, dobar je do točke izobilja, dobar je u izlijevanju bogatstava, izdašno je dobar.“[1] Baš kao što Stari zavjet udvostručuje glagol „imati milosrđa“ u Jeremiji 31,20, Novi zavjet Boga naziva „bogatim milosrđem“.

U prethodnih smo nekoliko poglavlja istraživali starozavjetne prethodnike onoga što eksplodira na scenu ljudske povijesti u Mateju 11,29, i posvuda u četiri Evanđelja, a u sljedećim ćemo se poglavljima vratiti Novome zavjetu.

Efežanima 2,4 kaže: „Ali Bog koji *je* bogat milosrđem…“ Koji *je*, a ne koji *će postati* bogat. Ovakva nas izjava vodi u unutarnje kutke Stvoritelja, u nebesku Svetinju nad svetinjama, iza unutarnje zavjese, i pokazuje nam životvorno središte samoga Božjeg bića i naravi. „On je izvor svakoga milosrđa… ono mu je prirodno… kada dolazi iskazati milosrđe, očitovati da je to njegova narav i

1 T. Goodwin, *The Works…*, 2:182.

dispozicija, kaže se da to čini svim svojim srcem."[2] Zbog toga *uživa* u milosrđu (Mih 7,18).

Zato je kralj David u molitvi priznao da je milosrđe, koje mu je Bog iskazao, „po [njegovu] srcu" (1. Ljet 17,19). On je izvor milosrđa. On je milijarder u valuti milosrđa, a naše podizanje toga novca, dok griješimo kroz život, ne smanjuje njegovo bogatstvo, nego ga uvećava.

Kako to može biti? Zato što je on milosrđe. Kad bi milosrđe bilo neka njegova imovina, a najdublja narav nešto drugo, količina milosti koju bi mogao iskazati bila bi ograničena. No ako je esencijalno milosrdan, onda mu je iskazivanje milosrđa ustvari djelovanje u skladu sa samim sobom. Njemu je to biti Bog – biti svoj. Kada Bog iskazuje milosrđe, vjeran je sebi. Da ponovim, to ne znači da je *samo* milosrdan. Također, savršeno je pravedan i svet. Ispravno je gnjevan na grijeh i grešnike. Međutim, slijedimo li način na koji Sveto pismo govori o Bogu, atributi moralnih standarda ne odražavaju narav njegova srca.

U ostatku našega teksta spajaju se njegova milosrđem bogata narav i njegova velika ljubav: „Ali Bog, koji je bogat milosrđem – iz svoje velike ljubavi kojom nas je ljubio…" Pogledajte što Goodwin kaže:

> Kad negdje naiđete na natruhu pitanja, u obliku kakve pretpostavke ili zanimanja, hoće li se Bog rastati od ili odbaciti nekoga pripadnika svoga naroda ili ne, saznat ćete da on to veoma srdito niječe, toliko je velika njegova ljubav … Njemu

2 Isto, 2:179.

> se krajnje gadi bilo kakva pomisao da bi takvo što moglo biti u Bogu … On je toliko opsjednut ljubavlju prema svome narodu da ne želi čuti ništa što bi bilo tomu protivno … Zaista, njegova je ljubav tako snažna da u slučaju neke optužbe – ako u bilo koje doba grijeh ili đavao dođu optuživati, Bog želi blagosloviti. Njegova je ljubav tako nasilna, tako čvrsta, da koristi priliku da još više blagoslovi.[3]

Kada Sveto pismo govori o „velikoj ljubavi kojom nas je ljubio", pogledajmo što nam Goodwin pomaže razumjeti. Božanska ljubav nije podnošenje ili strpljenje. Iako nas Bog uistinu podnosi, njegova je ljubav nešto dublje, nešto aktivnije. Njegova je ljubav velika zato što još snažnije nadire kada je voljena osoba u opasnosti, čak i ako je opasnost rezultat njezine vlastite ludosti. Na ljudskoj nam je razini to shvatljivo – ljubav zemaljskoga oca budi se kada vidi da netko optužuje njegovo dijete ili mu nanosi bol, čak i ako je dijete pravedno optuženo ili je zaslužilo bol koju podnosi. U njemu silno rastu novi osjećaji ljubavi.

Upravo tu nastupa milosrđe. On nas voli – kao što Goodwin neprestano ponavlja u jednoj od propovijedi na Efežanima 2,4 – „nepobjedivom" ljubavlju.[4] Kad se ljubav podiže, spušta se milosrđe. Srce mu je puno velike ljubavi; iz srca mu se izlijeva bogato milosrđe.

Možda se sve ovo čini pomalo apstraktnim. Na kraju krajeva, milosrđe i ljubav isprazni su koncepti. Dobro zvuče, ali što zapravo

3 Isto, 2:176.
4 Isto, 2:170-80.

znače u vašim mračnim ponedjeljcima, potištenim srijedama, petku punom samoće i dosadi nedjeljnog jutra?

Dvije misli mogu pomoći. Jedna je vezana uz potrebu za ovim bogatim milosrđem, a druga uz utjelovljenje ovoga bogatog milosrđa.

Prvo, potreba za bogatim milosrđem. Efežanima 2,4 nije iznimka. To je jedan zavoj u silnoj rijeci koja teče kroz šest poglavlja Poslanice Efežanima. Uznemirujući tok rijeke malo uzvodno od 2,4 ide ovako:

> I vi bijaste mrtvi zbog prijestupa i grijeha u kojima ste nekoć živjeli po Eonu ovoga svijeta, po Knezu vlasti zraka, po tomu duhu koji sada djeluje u sinovima neposlušnima. Među njima smo i mi nekoć živjeli u požudama tijela svoga, udovoljavajući prohtjevima tijela i ćudi, te po naravi bijasmo djeca gnjeva kao i drugi. (2,1-3 D-F)

Krist nije bio poslan kako bi izliječio ranjenike, ili probudio pospane, ili savjetovao zbunjene, ili nadahnuo bezvoljne, ili potaknuo na rad lijenčine, ili obrazovao neznalice, nego kako bi podigao mrtvace.

Razmislite o širem utjecaju ova tri retka. Pavao ne govori o grijehu kako mi to često činimo: „Zeznuo sam stvar“, „Pogriješio sam“, „Borim se s…“. Pavao identificira grijeh kao sveobuhvatan, neumoljiv tijek našega života. Naši su grijesi manje nalik prilično zdravom čovjeku koji ponekad posrće, a više nalik čovjeku kojega

je bolest zahvatila od glave do pete, ili, shvatimo li ozbiljno jezik Efežanima 2 – mrtvacu.

Slijedili smo Sotonu (kneza vlasti zraka) iako to uopće nismo znali. Sila pakla nije bila samo nešto čemu smo se pokoravali, nego je bila nešto u nama – duh „koji sada djeluje *u* sinovima neposlušnima". Po naravi smo bili „djeca gnjeva". Božanski je gnjev bio nešto toliko zasluženo, toliko uz nas, da smo mu bili djeca. Ne bismo samo ponekad upali u tjelesne strasti, nego smo „živjeli" u njima. Disali smo u njima. Što je voda ribi, to je nama bila neuredna ružnoća strasti. Udisali smo odbacivanje Boga, a izdisali samouništenje i zasluženu osudu. Ispod svojih osmijeha u trgovini i veselih pozdrava poštaru tiho smo radili na ustoličenju samih sebe i pražnjenju svojih duša od sve ljepote i dostojanstva i štovanja za koje su bile stvorene. Grijeh nije bio nešto u što bismo slučajno upali, nego je definirao naše postojanje na razini djela, riječi, misli, pa čak i prohtjeva – „udovoljavajući prohtjevima tijela i ćudi". Nismo samo živjeli u grijehu, nego smo uživali živjeti u grijehu. Željeli smo živjeti u grijehu. On je bio naše dragocjeno blago, naš Golumov prsten, naše uživanje i radost. Ukratko, bili smo mrtvi. Krajnje bespomoćni. To je ono što je njegovo milosrđe iscijelilo.

Možda ćete reći da ovo baš i ne opisuje vaš slučaj. Vi ste odrasli u domu u kojemu se poštovao zakon. Išli ste u crkvu. Niste radili probleme. Nikada niste bili uhićeni. Bili ste pristojni prema bližnjima. No pogledajte što Pavao kaže: „… među ovima smo nekoć i mi *svi* živjeli u svojim tjelesnim požudama" (KS).

Nije moguće. Ovo je Pavao, bivši farizej, čovjek koji je držao zakon bolje od bilo koga drugoga, „Hebrej od Hebreja; po Zakonu

farizej; po revnosti, progonitelj Crkve; po pravednosti koja dolazi od Zakona, besprijekoran" (Fil 3,5-6). Kako se mogao svrstati među one koji su udovoljavali tjelesnim požudama? Štoviše, ništa od ovoga što je naveo nije rekao samo jednom. Isto kao u Filipljanima 3, Pavao nekoliko puta u Djelima opisuje svoj prethodni život kao „točno poučen u otačkom Zakonu" (Dj 22,3), ili „po najstrožoj sljedbi naše vjere" (Dj 26,5), i to od rane mladosti (Dj 26,4). Ipak, kao u Efežanima 2, u Titu 3 iznova govori o svome bivšem životu, ubrajajući se u nerazumne, buntovnike, lutalice, robove mnogovrsnih požuda i osjetilnih užitaka (Tit 3,3). Što od to dvoje onda vrijedi za njega?

Ova ćemo dva odlomka razumjeti samo ako shvatimo da tjelesne požude mogu naći oduška u kršenju svih pravila kao što mogu naći oduška u držanju svih pravila, ali u oba ta slučaja potrebno nam je uskrsnuće. Možemo biti nemoralni mrtvaci ili možemo biti moralni mrtvaci. U svakom smo slučaju mrtvaci.

Božje milosrđe doseže i pere ne samo očigledno loše ljude nego i prijevarno dobre ljude, jer je i jednima i drugima potrebno uskrsnuće.

Bog je bogat milosrđem. On neće nekim grešnicima uskratiti milosrđe, a nekima ga iskazati. To je zato što on jest milosrđe – „koji je bogat milosrđem" – iz njegova srca se izlijeva bujica milosrđa prema svim grešnicima. Njegovo milosrđe pobjeđuje čak i mrtvilo ljudske duše i iznutra izdubljeno, zombijima nalik postojanje u koje se prirodno rađamo.

Milosrđe iz Efežanima 2,4 ne čini se dalekim i apstraktnim kad osjećamo težinu svoga grijeha.

Drugo, utjelovljenje bogatog milosrđa.

Bogatstvo božanskoga milosrđa nam postaje stvarnim, ne samo kad vidimo koliko smo prirodno pokvareni, nego i kada vidimo da je ta rijeka milosrđa, koja teče iz Božjega srca, uzela oblik čovjeka. Možda se pojam nebeskog milosrđa čini apstraktnim, ali što ako je to milosrđe postalo nešto što smo mogli vidjeti, čuti i dotaknuti?

Upravo se to dogodilo pri utjelovljenju. Kada Pavao govori o Kristovoj spasonosnoj pojavi, kaže: „Baš se tim očitova milost…" (Tit 2,11). Božja milost i milosrđe su toliko sjedinjeni i očitovani u Isusu da je reći kako se Krist očitovao isto što i reći da se očitovala milost. „Krist je ništa doli čista milost odjevena našom naravi", napisao je Sibbes.[5]

Stoga, kada promatramo Kristovu službu u četiri Evanđelja, vidimo kako „bogat milosrđem" izgleda – kako „bogat milosrđem" govori, kako se ponaša prema grešnicima, kako postupa prema onima koji pate. Isus nije samo dokazao da je Bog bogat milosrđem otišavši na križ i umrijevši za nas kako bi osigurao to milosrđe. Isus nam također pokazuje kako Božje bogatstvo milosrđem ustvari izgleda i govori.

Recimo to drukčije, Božja je ljubav „nepobjediva", da upotrijebimo Goodwinovu riječ, zbog Kristova dolaska. Nadalje, u Efežanima 2, retku 6, Pavao kaže da mi upravo sad sjedimo s Kristom na nebu. To znači: ako ste u Kristu, vječno ste nepobjedivi poput njega. Sibbes je rekao: „Od čega je Krist oslobođen, od toga sam i ja oslobođen. To mi ne može nanijeti bol, isto kao što i njemu ne može nanijeti bol sad u nebu."[6] Da bi vas Bog vratio u neuskrslo

5 R. Sibbes, *The Church's Riches…*, 4:518.
6 Isto, 4:504.

stanje, da bi okončao svoje bogato milosrđe, sâm Isus Krist morao bi se spustiti s neba i vratiti u grob Josipa iz Arimateje. Toliko ste sigurni.

Razmislite o Božjem bogatstvu milosrđem u svome životu.

On se ne susreće s vama na pola puta. Njegova je narav boriti se sa smrću i donijeti život. To je učinio jednom zauvijek kada ste se obratili, ali to nastavlja činiti u vašem grijehu i bezumnosti. „Nakon našega poziva, kako li samo izazivamo Boga!" propovijedao je Goodwin. „To vrijedi za sve kršćane … Ipak, spašeni (smo); budući da je Božja ljubav nepobjediva, ona nadvladava sve teškoće."[7]

Možda gledajući na dokaze u svome životu, ne znate što drugo zaključiti osim da vas je mimoišlo ovo Božje milosrđe u Kristu. Možda ste bili duboko povrijeđeni. Neshvaćeni. Možda vas je izdala baš ona osoba koja je morala biti izvor pouzdanja. Bili ste napušteni. Iskorišteni. Možda u sebi nosite bol koja neće zacijeliti dok ne umrete. Ako trebam na svoj život gledati kao na dokaz Božjeg milosrđa u Kristu, možda mislite, nisam oduševljen onim što vidim.

Vama kažem da dokaz Božjega milosrđa prema vama nije vaš život. Dokaz njegova milosrđa prema vama je njegov život – povrijeđen, neshvaćen, izdan, napušten. Vječno. Umjesto vas.

Ako je Bog poslao svoga Sina da hoda dolinom osude, odbačenosti i pakla, možete mu vjerovati dok hodate svojim dolinama na putu prema nebu.

7 T. Goodwin, *The Works…*, 2:175.

Možda vam je teško primiti bogato Božje milosrđe u Kristu ne zbog onoga što su vam drugi učinili, nego zbog onoga što ste sami učinili da sabotirate svoj život, možda jednom velikom, glupom odlukom ili možda s deset tisuća malenih. Svjesni ste da ste protratili njegovo milosrđe.

Vas pitam, znate li što Isus čini s onima koji protrate njegovo milosrđe? Izlijeva još milosrđa. Bog je bogat milosrđem. O tome se radi.

Bilo da su drugi sagriješili protiv nas ili ste se sami grijehom doveli do dna, Biblija kaže da Bog nije škrte ruke kad se radi o milosrđu, nego je široke ruke; nije štedljiv, nego raskošno darežljiv; nije siromašan, nego je bogat.

To što je Bog bogat milosrđem znači da vaša područja najdubljeg srama i žaljenja nisu hoteli u kojima božansko milosrđe ponekad odsjeda, nego domovi u kojima prebiva božansko milosrđe.

To znači da je ono zbog čega vam je najviše neugodno upravo ono zbog čega će vas najčvršće zagrliti.

To znači da njegovo milosrđe nije proračunato i oprezno, kao naše. Ono je neobuzdano, nalik bujici, sveobuhvatno, velikodušno.

To znači da njemu sram koji nas proganja nije problem, nego upravo ono čime se najviše voli baviti.

To znači da njegova ljubav ne posustaje zbog naših grijeha, nego upravo zbog tih grijeha još više navire prema nama.

To znači da ćemo u onaj dan, kad budemo stali pred njega, tiho i lagano plakati od olakšanja, šokirani spoznajom koliko je siromašno bilo naše viđenje njegova milosrđem bogatoga srca.

20

Naša zakonom zaokupljena srca, njegovo velikodušno srce

Sina Božjega, koji mi je iskazao ljubav…
Galaćanima 2,20

kršćanski se život može živjeti na dva načina. Možete ga živjeti *za* Kristovo srce ili *iz* Kristova srca. Možete živjeti za Božji osmijeh ili iz njega. Za novu osobnost kao Božjega sina ili kćeri, ili iz nje. Za svoje jedinstvo s Kristom ili iz njega.

Glavna je bitka kršćaninova života prilagođavanje svojega srca Kristovu. Drugim riječima, kršćanin nastoji ustati svakoga jutra i zamijeniti svoje prirodno razmišljanje djeteta, koje su napustili roditelji, razmišljanjem djeteta koje je sasvim i besplatno usvojeno u Božju obitelj kroz djelo Isusa Krista, svoga starijega brata, koji ga je volio i predao se za njega iz punine svoga milostivog srca.

Zamislite dvanaestogodišnjeg dječaka koji odrasta u zdravoj i privrženoj obitelji. Međutim, u nekome trenutku svoga odrastanja, bez krivnje roditelja, počne razmišljati kako da sebi uistinu osigura mjesto u obitelji. Jednoga tjedna pokuša napraviti novi rodni list.

Sljedećega tjedna odluči provesti slobodno vrijeme ribajući kuhinjski pod. Tjedan nakon toga pak odredi učiniti sve što može kako bi oponašao tatu. Jednoga ga dana roditelji upitaju zašto se tako čudno ponaša. „Samo radim sve što je u mojoj moći da osiguram mjesto u obitelji!" Kako bi otac odgovorio? „Smiri se, dragi sine. Ne postoji ništa što bi mogao učiniti kako bi zaslužio svoje mjesto među nama. Ti si naš sin i točka. Nisi ništa učinio na početku kako bi ušao u našu obitelj i sada ne možeš učiniti ništa kako bi iz nje izišao. Živi svoj život, znajući da je tvoje sinovstvo riješeno i nepovratno."

Svrha je ovoga poglavlja, na temelju promišljanja o Poslanici Galaćanima, primijeniti Kristovo srce na našu kroničnu sklonost da djelujemo iz suptilnog uvjerenja kako naša poslušnost pojačava Božju ljubav. Ponašamo se kao ovaj dvanaestogodišnjak, a naš Otac nam odvraća ispravljajući nas u ljubavi.

Poslanica Galaćanima nas uči da smo pomireni s Bogom na temelju onoga što je učinio Krist, a ne onoga što mi činimo. Stoga, pomoći evanđelju zapravo znači izgubiti evanđelje. No središnja misao Poslanice ne tiče se učenja te istine prvi put u obraćenju, nego govori o tome kako lako skliznemo od nje kao vjernici. Pavlovo izbezumljeno pitanje glasi: „Započevši u Duhu, zar sada u tijelu dovršujete?" (Gal 3,3). Središnja je poruka Poslanice Galaćanima da besplatnost Božje milosti i ljubavi nije samo ulaz, nego i staza kršćanskoga života.[1]

1 Luther je ovdje posebno jasan u svome opravdano poznatom komentaru na Galaćane. M. Luther, *Galatians*, *Crossway Classic Commentaries*, ur. A. McGrath i J. I. Packer, Crossway, Wheaton, IL, 1998.

U poslanici Pavao objašnjava nauk o opravdanju vjerom kako bi pomogao Galaćanima da žive zdravim kršćanskim životima. Opravdanje predstavlja objektivnu stranu našega spasenja. No Pavao također govori o subjektivnoj strani spasenja, Kristovoj ljubavi, kao kada spominje „Sina Božjega, koji mi je iskazao ljubav i samoga sebe za mene predao" (2,20). Zdrav je kršćanski život izgrađen na objektivnoj i subjektivnoj strani evanđelja – opravdanju koje proizlazi iz Kristova djela i ljubavi koja proizlazi iz Kristova srca.

No to je dvoje povezano. U ožujku 1767. pastor i pisac kršćanskih pjesama John Newton je napisao pismo prijatelju:

> Ne čudiš li se ponekad što imaš ikakve nade da Gospodin misli na tebe, tako jadnog i potrebitog kakav jesi? Ali ne daj da te svi ti osjećaji obeshrabre. Jer, ako je naš Liječnik svemoguć, naša bolest ne može biti očajna i ako ne odbacuje nijednoga koji mu dođe, zašto bi se bojao? Mnogobrojni su naši grijesi, ali su njegova milosrđa mnogobrojnija: naši su grijesi veliki, ali je njegova pravednost veća: mi smo slabi, ali on je sila. Većina naših prigovora vezana je uz nevjeru i preostali zakonski duh u nama.[2]

Primjećujete li kako Newton govori „da Gospodin misli na tebe, tako jadnog i potrebitog kakav jesi" i spominje činjenicu da (aludirajući na Iv 6,37, redak koji smo istraživali u šestome

2 J. Newton, *Cardiphonia*, u *The Works of John Newton*, 2 sveska, Robert Carter, New York, 1847, 1:343.

poglavlju) „ne odbacuje nijednoga koji mu dođe“. Newton nam ovdje priča o Kristovu srcu. Pogledajte što vidi kao temeljnu dijagnozu našega otpora prema tim sigurnostima: „zakonski duh“. Tako se u osamnaestom stoljeću govorilo o pravednosti po djelima ili legalizmu, okorjelom, ali suptilnom nastojanju da poravnamo Kristovu milost sa svojim ponašanjem.

Iz Newtonovih riječi vidimo da jedan razlog našega površnog viđenja Kristova srca leži u tome što slijepo funkcioniramo na temelju zakonskoga duha. Ne vidimo koliko nam je prirodno funkcionirati na temelju pravednosti po djelima. Međutim, to ubija naš osjećaj za Kristovo srce, zato što nam ovaj zakonski duh filtrira osjećaj za njegovo srce u skladu s našom trenutnom duhovnom izvedbom. Upotrijebimo kao ilustraciju radijator u spavaćoj sobi, koji je povezan na centralno grijanje u podrumu. Ako za hladnoga vremena zatvorite radijator, toplina će cirkulirati po cijevima, ali vama neće biti toplo jer ste zatvorili radijator. Otvorite li ga, soba će vam se ispuniti toplinom. Toplina je već bila tu i čekala da joj se pristupi, ali vi od toga niste imali nikakve koristi.

Poslanica Galaćanima postoji kako biste otvorili radijatore svoga srca milosti Božjoj.

No nije li ta priča o ljubavi i milosti prilično početnička? Zar mi kršćani za to već otprije ne znamo?

Da i ne. U Galaćanima 3,10 Pavao kaže nešto upečatljivo, ali ipak nam može promaknuti. Tekst kaže da „svi, naime, koji se pouzdavahu samo u vršenje Zakona nalaze se pod prokletstvom“. Odlomak dalje objašnjava zašto. Naime, ako se pokušamo opravdati

na temelju svoje izvedbe, ta će izvedba morati biti savršena. Kada se priklonimo zakonskom pristupu spasenju, i najmanji neuspjeh uništit će cijeli pothvat.

Pogledajmo što Pavao misli kada kaže da „svi, naime, koji se pouzdavahu samo u vršenje Zakona nalaze se pod prokletstvom" (3,10). Tekst doslovno kaže: „Koliko god ih je *od* djela zakona nalaze se pod prokletstvom." „Pouzdavati se" u djela dobar je prijevod, ali razmislite što to znači biti *od* djela (Pavao koristi isti izraz u Rim 9,32, kada govori o tome da Izrael drži zakon „kao od djela"). Pavao ne kaže da su oni koji *čine* djela pod prokletstvom, nego oni koji su *od* djela. Nesumnjivo da između ovo dvoje postoji preklapanje, odnosno činjenje je uključeno u određenoj mjeri. Međutim, ipak govori o onima koji su *od djela*.

Pavao razotkriva nešto duboko u nama. Ne ono uz što pristajemo doktrinarno, nego ono od čega smo. Biti od djela nema značenje podbacivanja. To je marširanje u krivome smjeru. To je određeni duh – zakonski duh.

Dok Evanđelje s vremenom postaje sastavan dio našega bića i plivamo sve bliže Kristovu srcu, jedna od prvih vanjskih ljuštura koje razbija bit će činjenje djela radi odobravanja. No postoji još jedna, dublja razina, instinktivna ili „od" razina koja se mora dekonstruirati i odbaciti. Možemo po cijele dane trubiti o uzaludnosti činjenja djela kako bismo ugodili Bogu, a cijelo vrijeme govoriti prave stvari iz srca koje je „od djela". Naša prirodna „od-djela-tnost" ne odražava samo otpor prema nauku o opravdanju po vjeri, nego, također, zapravo još dublje, otpor prema Kristovu srcu.

Postoji cijela psihološka podstruktura koja, zbog pada, gotovo neprekidno proizvodi poravnavanje računa u odnosima, strah, nervozu, zbrajanje i oduzimanje, neurotično kontroliranje i gomilanje anksioznosti, a sve to nije toliko nešto što kažemo ili čak mislimo, koliko nešto što izdišemo. To možete namirisati na ljudima iako neki od nas to dobro skrivaju. Istražite li gdje započinje ovo vrelo užurbane jurnjave, u svim njegovim očitovanjima, dolje do samoga korijena stvari, nećete pronaći probleme u djetinjstvu ili dijagnozu Myers-Briggsa ili frojdovske impulse. Naći ćete manjak evanđelja. Naći ćete nedostatak svijesti o Kristovu srcu. Sve brige, disfunkcije i gorčine su prirodan plod življenja u mentalnom svemiru zakona. Doživljena Kristova ljubav je uistinu to što donosi odmor, cjelovitost, napredak, šalom – taj egzistencijalni mir koji vas u kratkim, evanđelja svjesnim trenucima obuzme i pruži vam zaklon od oluje „od-djela-tnosti". Na trenutak, vidite da ste u Kristu uistinu nepobjedivi. Presuda je stvarno donešena – ništa vas ne može dotaknuti. On vas je učinio svojima i nikada vas neće odbaciti.

Život iz zakonom pokretanog podsvjesnoga otpora prema Kristovu srcu duboko je, suptilno, i posvuda prisutan. Skloni smo misliti da mi, osobno, uspješno izbjegavamo takvo što (oni blesavi Galaćani!). To je prisutnije nego što nam povremeni trenuci svijesti o samopravednosti daju naslutiti. Ti trenuci spoznaje o sebi uistinu su darovi milosti i ne smijemo ih zanemariti. No oni su samo vidljivi vrh nevidljivog ledenjaka. Oni su površinski simptomi. Zakon-ost, od-djela-tnost, po svojoj se naravi ne može detektirati zato što nam je prirodna, a ne neprirodna. Imamo osjećaj da je to normalno. Palim je ljudima to da su „od djela" isto što i ribi to da je „od vode".

Što kaže evanđelje? Evanđelje nam pak u usta stavlja sljedeće riječi: „Sina Božjega, koji mi je iskazao ljubav i samoga sebe za mene predao“. Ljubav njegova srca prema meni nije mogla mirovati na nebu. Naši nam grijesi znaju pomračiti poimanje njegova milostivog srca, ali se ljubav njegova srca prema njegovu narodu ne može umanjiti zbog njihovih grijeha isto kao što sunčevo postojanje ne mogu ugroziti prolazni magličasti oblaci ili čak dugotrajno nevrijeme s grmljavinom. Sunce sja. Ne može prestati. S oblacima ili bez njih, s grijehom ili bez njega – nježno srce Sina Božjega sja na vas. To je uvijek spokojna ljubav.

Novi zavjet uči da sunce Kristova srca, a ne oblaci vaših grijeha, sada definira vašu osobnost. Kada smo sjedinjeni s Kristom, Kristova kazna na križu postaje vašom kaznom. Drugim riječima, sud posljednjih vremena, koji očekuje sve ljude, onima koji su u Kristu već se dogodio. Mi, koji smo u Kristu, više ne gledamo prema budućem sudu, nego ga vidimo u prošlosti; na križu vidimo provedbu svoje kazne, sve naše grijehe kažnjene u Isusu. Dakle, vaše novo, ljubljeno i obnovljeno „ja“ poništava, nadmašuje i guta neobnovljeno „ja“, a ne obrnuto.

Kršćanski je život jednostavno proces prilagođavanja vašeg viđenja sebe, vašeg identiteta s velikim „JA“, vašega ega, vašega zakovitlanog unutarnjeg svijeta strahova i panike koji nastaju zbog manjka evanđelja – temeljnijoj istini. Evanđelje je pozivnica da dopustite Kristovu srcu da vas smiri radošću jer vas je već otkrio, uključio i doveo k sebi. Možete svoju nestalnu moralnu izvedbu pokoriti staloženoj sigurnosti onoga što Isus osjeća prema vama.

Mi smo grešnici. Griješimo – ne samo prije, nego i sada, i ne samo svojom neposlušnošću, nego i svojom „od djela“ poslušnošću.

Mi se iskvareno odupiremo Kristovoj ljubavi. No kao što Flavel kaže: „Zašto biste bili toliki neprijatelj vlastitu miru? Zašto biste olako prešli preko dokaza Božje ljubavi prema svojoj duši…? Zašto proučavate iznimke i zanemarujete utjehu koja vam pripada?“[3]

U evanđelju slobodno možete primiti utjehu koja vam pripada. Nemojte je zanemariti. Otvorite ventil svoga srca Kristovoj ljubavi – ljubavi njega koji vam je iskazao ljubav i predao samoga sebe za vas.

Naša zakonom zaokupljena srca se opuštaju kad nam u dom uđe njegovo velikodušno srce.

3 J. Flavel, *Keeping the Heart…*, str. 94.

21

Volio nas je onda, voljet će nas i sada

Bog pokaza svoju ljubav prema nama…
Rimljanima 5,8

Jedno je vjerovati da je Bog odložio i oprostio sve one stare pogreške koje smo učinili prije novoga rođenja. To je čudo milosrđa, neizrecivo bogatstvo, ali to su, na kraju krajeva, bili grijesi počinjeni dok smo još bili u tami. Nismo bili nova stvorenja, svježe osnažena da hodamo u svjetlu i dajemo čast Gospodinu u svojim životima.

Posve je nešto drugo vjerovati da Bog i dalje, jednako besplatno, odlaže naše sadašnje pogreške koje činimo nakon novoga rođenja.

Možda kao vjernici znamo da nas Bog voli. Stvarno to vjerujemo. No kada bismo morali detaljno preispitati kako se ustvari odnosimo prema Ocu, iz trenutka u trenutak – što bi otkrilo našu stvarnu teologiju, bez obzira na ono što kažemo na papiru – mnogi bi od nas rekli da se radi o ljubavi obilježenoj razočaranjem. On nas voli,

ali nekakvom pomalo „iznerviranom“ ljubavlju. Zamišljamo da nas gleda odozgo u očinskoj ljubavi, ali lagano podignutih obrva. „Kako to da još uvijek toliko padaju nakon svega što sam učinio za njih?“, čini nam se da pita. Sada griješimo „protiv svjetla“, puritanci bi rekli. Znamo istinu i srca su nam iz temelja promijenjena, a ipak padamo. U Božjemu prisustvu i dalje stojimo potišteni, spuštenih ramena. Još jednom, to je rezultat projiciranja naše sposobnosti da volimo na Boga. Ne poznajemo najveće dubine njegova srca.

Zbog toga u Bibliji stoje redci Poslanice Rimljanima 5,6-11:

> Krist je, naime, dok smo još bili slabi, umro u pravo vrijeme za nas bezbožnike. Dakako, teško se umire za pravednika, a za dobročinitelja možda bi se tko i usudio umrijeti. Ali Bog pokaza svoju ljubav prema nama time što je Krist, dok smo još bili grešnici, umro za nas. Koliko će nas sigurnije spasiti od srdžbe sada kad smo već opravdani njegovom krvi. Jer, ako smo izmireni s Bogom smrću njegova Sina dok smo još bili neprijatelji, mnogo ćemo se sigurnije, već izmireni, spasiti njegovim životom. Ali ne samo to već se i ponosimo u Bogu po našem Gospodinu Isusu Kristu, po kome smo sada postigli izmirenje.

Kršćanska je savjest senzibilizirana savjest. Sada kada poznajemo Boga kao Oca, sada kada su nam oči otvorene i vidimo svoju izdajničku pobunu protiv svoga Stvoritelja, dublje nego ikad osjećamo ružnoću grijeha. Padovi nas više smetaju nego ikad prije. Stoga, nakon odlomka o radovanju u blagoslovima Božjega milostivog otkupljenja grešnika (Rim 5,1-5), Pavao zastaje kako bi

nas uvjerio da moramo biti sigurni u Božju prisutnost i naklonost u budućnosti (5,6-11).

Čak tri puta u ovome drugom odlomku u Rimljanima 5 Pavao kaže otprilike isto:

> Krist je naime, *dok smo još bili slabi*, umro u pravo vrijeme za nas bezbožnike. (5,6)
> Krist (je), *dok smo još bili grešnici*, umro za nas. (5,8)
> Ako smo izmireni s Bogom smrću njegova Sina *dok smo još bili neprijatelji*… (5,10)

Recimo istu istinu, ali obrnuto: Isus nije umro za nas nakon što smo postali snažni (5,6); nije umro za nas kad smo počeli pobjeđivati svoju grešnost (5,8); Bog nas nije sa sobom izmirio nakon što smo se počeli prijateljski ponašati prema njemu (5,10).

Bog se s nama nije našao na pola puta. Nije se htio suzdržavati, biti oprezan i procijeniti koliko vrijedimo. To nije njegovo srce. On i njegov Sin sve su pokrenuli, i to na temelju milosti i isključivo milosti, usprkos onome što smo zaslužili. Kada smo, unatoč svojim osmjesima i pristojnosti, bježali od Boga koliko su nas noge nosile, gradeći svoja kraljevstva i ljubeći vlastitu slavu, halapljivo gutajući prijevarna svjetovna uživanja, odbijeni njegovom ljepotom i ušiju začepljenih pred njegovim pozivima da mu dođemo – tada se, pred užasnim prizorom toga ogavnog postojanja, princ neba pozdravio s anđelima koji su ga obožavali. Tada se stavio u ubilačke ruke upravo tih buntovnika, u božanskomu naumu zamišljenom u vječnoj prošlosti, kako bi oprao blatnjave grešnike i prigrlio ih u svoje srce unatoč njihovu migoljenju da se oslobode i operu sami

sebe. Krist je otišao dolje u smrt – Warfield to naziva „dobrovoljno trpljenje neizrecive boli“[1] – dok smo mi pljeskali. Nije nas uopće bilo briga. Bili smo slabi. Grešnici. Neprijatelji.

Tek nakon što se sve dogodilo, tek nakon što je Sveti Duh prodro u naša srca, odjednom smo shvatili: on je hodao kroz *našu* smrt. I nije jednostavno umro. Bio je osuđen. Nije samo napustio nebo radi nas, nego je izdržao i pakao za nas. On, koji nije zaslužio osudu, podnio ju je umjesto nas – nas, koji smo je zaslužili. *To* je njegovo srce. U naše je žedne duše, kao čašu studene vode žednim ustima, Bog izlio Duha Svetog kako bismo mogli usvojiti stvarno iskustvo Božje ljubavi (s. 5).

Koja je bila svrha ove nebeske spasilačke misije? „Ali Bog pokaza svoju ljubav prema nama…“ (s. 8). Grčka riječ za „pokaza“ ovdje znači naočigled predati, ispružiti, izvesti na čistac, staviti izvan svake sumnje. U Kristovoj smrti Bog suočava naše mračne misli o njemu i naše kronično ustrajanje na tome da božanska ljubav mora imati kraj, granicu, točku nakon koje presušuje. On je umro kako bi zanijekao naše intuitivne pretpostavke da božanska ljubav ima rok trajanja. Umro je kako bi dokazao da je Božja ljubav, kako to Jonathan Edwards kaže, „ocean bez obala ili dna“[2]. Božja je ljubav bezgranična, kao i on sam. Stoga, apostol Pavao govori o božanskoj ljubavi kao stvarnosti koja se proteže do neizmjerive širine, duljine, visine i dubine (Ef 3,18) – jedino što je u svemiru tako neizmjerivo je sam Bog. Božja je ljubav široka kao on.

1 B. B. Warfield, *The Person…, str. 134.*

2 J. Edwards, „That God Is the Father of Lights“, u *The Blessing of God: Previously Unpublished Sermons of Jonathan Edwards*, ur. Michael McMullen, Broadman, Nashville, TN, 2003, str. 350.

Da bi Bog prestao voljeti one koji mu pripadaju, morao bi prestati postojati jer ne možemo reći da Bog jednostavno ima ljubavi – on jest ljubav (1 Iv 4,16). U Kristovoj smrti za nas grešnike, Bog je naumio tu ljubav jednom zauvijek staviti izvan svake sumnje.

To je najbolja vijest u povijesti svijeta. No čak ni to nije glavna Pavlova misao od šestoga do jedanaestoga retka. On želi reći nešto drugo.

Što nam točno Pavao želi naglasiti u Rimljanima 5,6-11? Ne želi samo naglasiti Božje djelo u prošlosti, nego istaknuti našu trenutnu sigurnost s obzirom na to prošlo djelo. Spominje Kristovo prošlo djelo kako bi istaknuo sljedeće: ako je Bog to učinio onda, dok ste bili toliko naopaki i sasvim ravnodušni prema njemu, zašto se onda sada brinete? Misao vodilja redaka između 6 i 11 sažeta je u riječima devetoga retka (cijeli se odlomak zakreće na vratnicama toga retka): „Sada kad smo već opravdani njegovom krvi“ – tu čujemo zašto Pavao ovo ustvari govori – „koliko će nas sigurnije spasiti od srdžbe“. U desetomu retku to je još jače: „Jer ako smo izmireni s Bogom smrću njegova Sina dok smo još bili neprijatelji“ – evo one isti misli ponovno – „mnogo ćemo se sigurnije, već izmireni, spasiti njegovim životom.“

Jezik „spašenosti“ u 9. i 10. retku gleda unaprijed prema konačnom spasenju i ne odnosi se na trenutak obraćenja u ovome životu, nego na ulazak u Božju prisutnost u sljedećemu. Pavao kaže da je nemoguće uistinu se opravdati pri obraćenju bez toga da Bog pazi na nas skroz do ulaska u nebo. Obraćenje nije nov početak. Obraćenje, autentično novo rođenje, zapravo je osiguravanje

naše budućnosti – ona, naime, postaje nepobjedivom. Bili smo neprijatelji kada nam je Bog došao i opravdao nas; koliko će nas više Bog voljeti sada kad smo prijatelji, štoviše, sinovi? Kao što je rekao John Flavel: „Kao što te Bog na početku nije izabrao zato što si bio visoko, neće te sada napustiti zato što si nisko.“[3]

Kako se lako mi, koji smo sjedinjeni s Kristom, pitamo što misli o nama sada, kada tako često posrćemo. Logika Rimljanima 5 glasi: Po svome nam se Sinu približio dok smo ga mrzili. Hoće li ostati na udaljenosti sada kad se nadamo da mu možemo ugoditi?

Cijelim bićem je patio za nas dok smo posrtali, dok smo bili siročad. Hoće li prekrižiti ruke zbog naših posrtanja sada kada nas je usvojio za djecu?

Njegovo je srce bilo krotko i ponizno prema nama dok smo bili izgubljeni. Hoće li se to srce promijeniti sada kada smo pronađeni?

Dok smo još bili… Tada nas je volio u našemu neredu. Voljet će nas u našemu neredu i sada. Upravo to što nam je teško jer griješimo, plod je našeg posvojenja. Hladno bi srce bilo ravnodušno. Nismo više tko smo bili.

Kada sagriješite, iskreno se pokajte. Ponovno zamrzite grijeh. Iznova se posvetite Svetome Duhu i njegovim čistim putevima. No odbacite đavolji šapat koji tvrdi da je Božje nježno srce prema vama sad postalo malo hladnije, malo kruće. Bog nije frustriran vašom grešnošću. Njega najviše razočaravaju vaše mlake misli o njegovu srcu. Krist je umro, lijepeći pred vama plakat ljubavi Božje.

Ako ste u Kristu, a jedino bi dušu u Kristu žalostilo što vrijeđa Boga, vaša vam svojeglavost neće ugroziti mjesto u Božjoj ljubavi

3 J. Flavel, *Keeping the Heart…*, str. 43.

ništa više nego što se može prepraviti povijest. Najteže je već postignuto. Bog je već izvršio sve što je bilo potrebno kako bi vam osigurao vječnu sreću, a to je učinio dok ste bili siročad. Ne može se prestati biti Božjim djetetom, a to vrijedi i za vas. Oni u Kristu vječno su zarobljeni u Božjemu nježnom srcu. U sljedećem ćemo životu biti manje grešni nego sada, ali nećemo biti ništa više sigurni nego što smo sada. Ako ste sjedinjeni s Kristom, to je kao da ste već u nebu. Kao što je Spurgeon propovijedao:

> Krist vas je ljubio prije svih svjetova; prije nego što je zvijezda Danica zasjala kroz tamu, prije nego što su anđeoska krila zašuštala netaknutim eterom, prije nego što se išta stvoreno porodilo iz utrobe ništavila, Bog, naš Bog, u srcu je brinuo za svoju djecu.
> Je li otad ikad skrenuo, je li ikad otišao drugim putem, ikad se promijenio? Ne, vi koji ste kušali njegovu ljubav i koji znate njegovu milost posvjedočit ćete sa mnom da je bio siguran prijatelj u nesigurnim okolnostima…
> Vi ste njega često napuštali; je li on ikad vas napustio? Prošli ste kroz mnoge nevolje i nedaće, je li vas ikad ostavio? Je li ikad zatvorio srce i svoju utrobu utjehe? Ne, djeco Božja, vaša je svečana dužnost da kažete „Ne“ i budete svjedocima njegovoj vjernosti.[4]

4 C. Spurgeon, „A Faithful Friend“, u *Sermons of C. H. Spurgeon*, Sheldon, Blakeman, New York, 1857, str. 13–14.

22

Do vrhunca

Ljubeći svoje koji su na svijetu, iskaza im do vrhunca ljubav.
Ivan 13,1

„Ljubav u Kristu ne propada“, napisao je Bunyan, „i nikakve sadašnje ili buduće okolnosti onoga kojeg voli ne mogu je kušati na to.“[1] U posljednjih smo nekoliko poglavlja vidjeli da Kristovo srce prema grešnicima i patnicima ne zasja nježnošću ponekad ili povremeno, a onda se opet ugasi. Kristovo je srce krotko i ponizno stalno, dosljedno, vječno, kad u nama uvene sva ljupkost.

Kako to znamo?

Znamo zbog onoga što Ivan 13,1 kaže i onoga o čemu pripovijedaju posljednja poglavlja sva četiri izvještaja Evanđelja: Isus je došao do ponora križa i nije promijenio mišljenje. Prešao je preko ruba.

Ivanovo evanđelje posvećuje više mjesta posljednjem tjednu Isusova života od svih ostalih Evanđelja. Upravo je prvi redak

1 John Bunyan: *The Saints' Knowledge of the Love of Christ*, u The Works of John Bunyan, ur. G. Offor, 3 sveska (reprint, Edinburgh: Banner of Truth, 1991), 2:17.

trinaestoga poglavlja početak ovoga posljednjeg proširenog dijela ovoga Evanđelja. Ivanova izjava da je Isus volio svoje do vrhunca pokreće pripovijest o muci, a suđenje i raspeće Krista povijesno je očitovanje onoga što sažeto opisuje Ivan 13,1. Ivan u 13,1 želi reći da je Isus otišao na križ ne zadržavši nešto za sebe, kako mi to obično radimo kad želimo požrtvovno voljeti druge ljude. On ne voli kao mi.

Mi nekoga volimo dok nas ne izda. Isus je nastavio ići na križ unatoč izdaji. Mi nekoga volimo dok nas ne odbaci. Isus je volio kroz odbačenost.

Mi volimo do određene granice. Isus voli do vrhunca.

Što Ivan 13,1 govori grešnicima i patnicima tom malom frazom „do vrhunca"? To je nešto slično prvoj polovici Poslanice Rimljanima 5, o čemu smo razmišljali u prošlome poglavlju. Tamo je fokus objektivniji jer Pavao razvija nauk o opravdanju od Rimljanima 3 sve do kraja Rimljanima 5. U Ivanovu evanđelju nalazimo sličnu utjehu, ali je subjektivnija i usredotočena na Isusovu ljubav. Rimljanima 5 kaže da bi napuštanje vjernika bilo gaženje Božje pravde, a Ivan 13 kaže da bi napuštanje vjernika bilo gaženje Kristova srca. Čitamo:

> Uoči blagdana Pashe Isus, znajući da mu je došao čas kad će otići s ovoga svijeta k Ocu, ljubeći svoje koji su na svijetu, iskaza im do vrhunca ljubav. (Iv 13,1)

Isus zna da je ovo za njega početak kraja. Ulazi u konačno poglavlje i najdublju dolinu svoje zemaljske službe. On je „zna[o]

da mu je došao čas kad će otići s ovoga svijeta k Ocu". Ivan tada na trenutak zastaje i kao da ganuto razmišlja unatrag o Isusovoj službi u prošlosti i unaprijed o ovome kobnom tjednu. Gledajući unatrag, kaže da je Isus „ljub[io] svoje koji su na svijetu". Gledajući naprijed, „iskaza im do vrhunca ljubav".

Njegova je služba do ovog trenutka bila krajnje zahtjevna – bio je umoran i gladan, fizički; neshvaćen i maltretiran od prijatelja i obitelji, u smislu ljudskih odnosa; napadan i optuživan od vjerske elite, javno. No što je sve to u usporedbi s onim što je tek bilo pred njim? Što je hladna kišica u usporedbi s utapanjem? Što je dobačena uvreda kad si na putu za gubilište?

Dobro razmislite što je bilo pred njim. Isus je nepokolebljivo vršio Očevu volju. No cijelo je to vrijeme znao da je on Očeva milina i radost. To je Otac rekao nad njim (Mt 3,17; 17,5). Sada ga je trebala preplaviti njegova najgora noćna mora. Sam pakao – ne metaforički, nego zapravo, strahota osude, tame i smrti – otvarao je svoje ralje.

Što se *dogodilo* na križu, za nas koji tvrdimo da smo njegovi baštinici?

Naravno, to je izvan našega shvaćanja. Trogodišnjak ne može razumjeti bol koju supružnik osjeća kada ga prevari voljena osoba. Koliko bismo manje mi mogli razumjeti što je Bogu značilo usmjeriti nagomilanu osudu za svu grešnost njegova naroda na jednoga čovjeka. No kad uzmemo u obzir što osjećamo prema, recimo, počinitelju nekog nezamislivoga čina zlostavljanja nevine žrtve, donekle nam opisuje što je Bog osjećao prema Kristu dok je on, kao posljednji Adam, uzeo na sebe grijehe Božjega naroda. Pravedni ljudski gnjev koji osjećamo – bilo bi pogrešno *ne* osjećati

ga – samo je kap u moru pravednog božanskoga gnjeva koji je iskalio Otac.

Na kraju krajeva, Bog Isusa nije kaznio za grijeh samo jedne osobe, nego mnogo njih. Što to mora značiti kada Izaija kaže o slugi da je „Jahve… svalio na nj bezakonje *nas sviju*“ (Iz 53,6)? Kako je Kristu bilo progutati cjelokupnu izopačenost i samoljublje izabranih, njihovu prirodnu mržnju prema Bogu? Kako li je moralo biti kad se ukupan zbroj pravedne božanske srdžbe, proizveden ne samo grijesima jednoga čovjeka nego „bezakonjem nas sviju“, sručio na jednu dušu?

Nagađam, ali osobno ne mogu vjerovati da je fizička krajnost ubila Krista. Što je fizičko mučenje u usporedbi s upijanjem pune težine stoljećâ nagomilanoga gnjeva? Te planine naslaganih strahota? Kako je Isus uopće ostao psihološki priseban, uzevši na sebe sveukupnu kaznu za svaku požudnu misao i djelo u srcima Božjega naroda – a to je samo jedan grijeh među mnogima? Možda ga je čisti očaj pokosio u smrt. Ako mu je krv tekla umjesto znoja pri *pomisli* da će ga Bog napustiti (Lk 22,44), kako mu je bilo proći kroz to? Neće li prije biti da ga je ubio odlazak Božje ljubavi iz srca, nego odlazak kisika iz pluća? Tko bi mogao ostati mentalno stabilan dok iskapljuje čašu koju je Božji narod zaslužio? „U prisustvu njegove mentalne agonije“, napisao je Warfield, „tjelesne muke raspeća padaju u sjenu i zaista možemo vjerovati da naš Gospodin umrijevši na križu ipak nije umro od križa, nego, kao što često kažemo, od slomljenog srca.“[2] Patnja Kristova srca je bila veća od onoga što je njegovo tijelo moglo podnijeti.

2 B. B. Warfield, *The Person…, str. 133.*

Novozavjetni stručnjak Richard Bauckham primjećuje da je Isus Psalam 22,2, ("Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?") iako originalno napisan na hebrejskom, izgovorio na aramejskom jeziku i tako ga osobno prisvojio.[3] Isus nije samo ponavljao Davidovo iskustvo otprije tisuću godina kao zgodan usporedni izraz. Umjesto toga, svaki je bolni usklik nalik onome u Psalmu 22,2 tijekom milenija bio sumiran i ispunjen te produbljen u Isusu. Njegov je bio pravi Psalam 22,2, a svi su mu naši samo slabe sjene. Kao Božji narod, svi naši *osjećaji* napuštenosti prošli su kroz pravo ljudsko srce u jednome trenutku tjeskobnoga užasa na Kalvariji, istinske ostavljenosti.

Tko bi to mogao podnijeti? Tko ne bi zavapio i izdahnuo?

Kada mu je zajedništvo s Bogom bilo kisik, jelo i piće cijeloga života, bez ijednoga trenutka narušenoga grijehom – kako mu je bilo odjednom nositi neopisivu težinu naših grijeha? Tko bi to mogao preživjeti? Izgubiti tu dubinu zajedništva je značilo umrijeti. Velika ljubav u srcu svemira razdvojila se na dva dijela. Svjetlo svijeta se gasilo.[4]

3 R. Bauckham, *Jesus and the God of Israel: God Crucified and Other Studies on the New Testament's Christology of Divine Identity*, Eerdmans, Grand Rapids, MI, 2008, str. 255–56.

4 Ovo ne znači da je Sin apsolutno izgubio Očevu ljubav; Trojstvo se ne može prekinuti u tome smislu. Iako je tri osobe, on je još uvijek jedan Bog, tako da moramo biti pažljivi kada govorimo o odnosima između Oca i Sina. Umjesto toga, želim reći da je iskustvo koje je Sin imao kao *pravo ljudsko biće,* koje je stajalo na mjestu svih izabranih, bilo iskustvo gubitka osjećaja Božje ljubavi i otvorenoga puta komunikacije s Ocem. Ovim se posebno bavi Francis Turretin u knjizi *Institutes of Elenctic Theology*, 3 sveska, prev. G. M. Giger, ur. J. T. Dennison (P&R, Phillipsburg, NJ, 1997), u kojoj je četrnaesta tema (u 2. svesku) „Kristova posrednička služba", gdje Turretin objašnjava križ kao gubitak iskustva Očeve ljubavi, ali ne apsolutan gubitak Očeve ljubavi. Pažljivo slijedeći jezik pripovijesti o Muci, napuštenost na križu bi se prvenstveno trebala razumjeti kao napuštenost Isusa (koji je predstavljao grešno čovječanstvo) od Boga, a ne napuštenost božanskoga Sina od Oca.

Iskaljujući taj pravedni gnjev, Bog nije udarao moralno neutralno stablo. Rascijepio je Predivnoga. Sâma Ljepota i Dobrota je postala ružna i zla. „Bog [ga] bije, udara i muči…“ (Iz 53,4 VB).

Da bismo mi ružni mogli biti uljepšani, da bi nam oprostio, da bi nas umirio. Naše nebo kroz njegov pakao. Naš ulazak u Ljubav kroz njegov gubitak Ljubavi.

Ovo je značilo voljeti do vrhunca. Proći strahotu križa i ispiti bujicu prljavštine, stoljeća grijeha, sve što je odvratno, čak i u našim očima.

No zašto bi sve to učinio? Zašto bi se spustio u užas paklene osude kada je bio jedina osoba koja to nije zaslužila?

Tekst nam kaže: „Ljubeći svoje… iskaza im do vrhunca ljubav.“ Bunyan nas vodi u pojedinosti ove ljubavi:

> Uobičajeno je da ravnopravni vole, a oni iznad da budu voljeni; ali da kralj knezova, da Sin Božji, da Isus Krist ovako voli čovjeka: to je čudesno toliko više što je čovjek, predmet njegove ljubavi, toliko nizak, toliko podao, toliko odvratan, toliko nezaslužan i toliko bezobziran kao što je opisan svugdje u Pismu.
> On se zove Bog, Kralj slave. Međutim, oni koje on voli nazivaju se prijestupnicima, grešnicima, neprijateljima, prahom i pepelom, buhama, crvima, sjenama, dimom, odvratnima, prljavima, grešnima, nečistima, bezbožnim bezumnicima, luđacima. Sad, ne bi li nas moralo čuditi što kažemo, i ne bismo li morali biti ganuti kada kažemo: Hoćeš li pogledati na takvoga? A koliko više kad nam iskaže ljubav svoga srca?

> Ljubav u njemu je esencijalna za njegovo biće. Bog je ljubav; Krist je Bog; dakle, Krist je ljubav, *ljubav po prirodi*. Prestati voljeti njemu je jednako kao prestati postojati…
> Kristova ljubav ne zahtijeva da onaj koga voli bude lijep. Ona može sama od sebe djelovati, bez takvih uvjeta – Gospodin Isus srcem ih je odlučio voljeti.[5]

Primjećujete li kako Bunyan govori o Kristovoj ljubavi kao o pitanju njegova srca? Kada nam apostol Ivan kaže da je Isus volio svoje do vrhunca, Ivan pomiče veo i daje nam da vidimo dubine Isusove osobe. Njegovo srce prema onima koji su njegovi nije poput strijele koja hitro poleti, ali brzo padne na zemlju; ili trkača koji pohita na startu, ali uskoro uspori i malakše. Njegovo je srce lavina koja s vremenom hvata zamah; divlji šumski požar koji se širenjem pojačava.

Krist nije takav neselektivno. Tekst kaže da je „svoje“ volio do vrhunca. „Svoje“ je izraz koji Ivan često koristi u odnosu na Kristove prave učenike, djecu Božju. U Ivanu 10, na primjer, Isus priča o svojim sljedbenicima kao ovcama i kaže da „ovce *svoje* zove imenom“ (s. 3). Onima koji nisu njegovi, Isus je strašan sudac čija se srdžba ne može umiriti ili ublažiti. Biblija nas uči da će se Isus jednoga dana „objavi[ti] s neba… u pratnji svoje anđeoske vojske, koji će se osvetiti onima koji se ne pokoravaju Radosnoj vijesti o našem Gospodinu Isusu“ (2. Sol 1,7-8). Taj odlomak dalje kaže da će oni koji ne pripadaju Kristu „biti kažnjeni vječnom propašću“ (1,9).

5 J. Bunyan, *The Works…*, 2:16-17; naglasak u izvorniku.

No za svoje, Isus je pretrpio kaznu. Svojima je dao srce. Oni su njegovi. „Nema na zemlji tako bezvrijednoga, slaboga i bijednoga vjernika“, napisao je Owen, „kojeg Krist ne smatra dragocjenijim od cijeloga svijeta.“[6]

Krist je volio svoje do vrhunca, sve do smrti. Što to znači za vas? Kao prvo, to znači da vam je budućnost sigurna. Ako ste njegovi, nebo i olakšanje idu prema vama jer ne možete prestati biti njegovi. On vas je učinio svojima i ne možete se izvući iz njegova zagrljaja.

Kao drugo, to znači da će *vas* voljeti do vrhunca. Nije vam samo budućnost osigurana, na temelju njegove smrti, nego vam je i sadašnjost sigurna, što nam dokazuje njegovo srce. Voljet će vas do vrhunca zato što ne može podnijeti učiniti nešto drugo. Ne postoji izlazna strategija. Nema nikakvih predbračnih ugovora. On će vas voljeti do vrhunca – „do vrhunca njihovih života, do vrhunca njihovih grijeha, do vrhunca njihovih iskušenja, do vrhunca njihovih strahova“.[7]

6 J. Owen, *Communion with God*, Christian Heritage, Fearn, Scotland, 2012, str. 218.
7 J. Bunyan, *The Work of Jesus Christ as an Advocate*, u *The Works…*, 1:201.

23

Zauvijek ukopani u njegovu srcu

… da u vjekovima koji nadolaze pokaže izvanredno bogatstvo svoje milosti dobrotom prema nama.
Efežanima 2,7

Što je smisao svega? Što je *telos*, cilj, veliki razlog i svrha naših malih, običnih života?

Na čvrstome smo tlu, i biblijski i povijesno, odgovorimo li: „Proslaviti Boga."

Na kraju krajeva, što drugo postoji? Mi smo umjetnička djela zamišljena da svojom ljepotom privučemo pažnju na svoga umjetnika. Nismo stvoreni ni za što drugo. Kada živimo kako bismo proslavili Boga, hodamo u jedinomu ljudskom načinu života. Funkcioniramo ispravno, poput automobila koji vozi na gorivo, a ne na sok od naranče. Uostalom, zar postoji nekakva bolja vrsta života? Bijeda mojega „ja" je tako iscrpljujuća – radost življenja za drugog je puna energije.

No ako je krajnji cilj našega života proslaviti Boga, kako da dotle stignemo? Drugim riječima, ako se možemo složiti oko „zašto"

našega života, možemo li se složiti i oko „kako“? Na koji način proslavljamo Boga? Kako će se Bog zauvijek proslavljati tamo u vječnosti?

Na primjer, Boga možemo proslaviti svojom poslušnošću, odbijajući misao da znamo što je za nas najbolje i pouzdajući se da je njegov put zapravo put života. Biblija nas poziva da živimo „lijepo“ među nevjernicima „da bi… zbog vaših dobrih djela… hvalili Boga“ (1. Pt 2,12).

U ovome posljednjem poglavlju našega proučavanja Kristova srca želim razmotriti jedan drukčiji način na koji proslavljamo Boga i na koji ćemo ga uvijek proslavljati. Jonathan Edwards povest će nas u tome.

U jednoj propovijedi u poznim godinama svojega života, Jonathan Edwards je propovijedao:

> Čini se da je svijet bio stvoren upravo radi ovoga, da Vječni Sin može steći zaručnicu prema kojoj bi mogao u potpunosti pokazati beskrajnu dobrohotnost svoje naravi i kojoj bi se mogao, takoreći, otvoriti i na nju izliti sav taj ogromni izvor smilovanja, ljubavi i milosti koji mu je u srcu te kako bi se tako mogao proslaviti Bog.[1]

1 J. Edwards, „The Church's Marriage to Her Sons, and to Her God“, u *The Works of Jonathan Edwards*, sv. 25, *Sermons and Discourses, 1743-1758*, ur. Wilson H. Kimnach, Yale University Press, New Haven, CT, 2006, str. 187. Edwards kaže nešto vrlo slično u svojim *Notes on Scripture* nakon što je citirao Izaiju 62,5. *The Works of Jonathan Edwards*, sv. 15, *Notes on Scripture*, ur. Steven J. Stein, Yale University Press, New Haven, CT, 1998, str. 187.

Ako imalo poznajete Edwardsova djela, vjerojatno znate da je jedan od naglasaka njegove službe i pisanja bila Božja slava. On je bio temeljito i izrazito bogocentričan mislilac. Napisao je traktat pod naslovom *The End for Which God Created the World* u kojem je tvrdio upravo to da svijet postoji radi Božje slave.

Međutim, nekad smo manje svjesni što je Edwards rekao o tome *kako* se to događa. Gornji je citat reprezentativna izjava. Bog je stvorio svijet kako bi Sinovom srcu dao oduška. Danas rijetko koristimo riječ kao što je *dobrohotnost*. Ona označava dispoziciju blagosti i dobrote, stisnutu zavojnicu suosjećanja, spremnu da odskoči. Zamislite rijeku i na njoj branu koja zaustavlja vodu. Sva se ta voda sakuplja i raste te je spremna snažnom bujicom sunuti naprijed – to je dobrota u Kristovu srcu. On je beskonačno dobrohotan i ljudska je povijest njegova prigoda da otvori i izlije „sav taj ogromni izvor smilovanja, ljubavi i milosti“. Stvaranje svijeta i razorni pad u grijeh, koji je zahtijevao djelo ponovnog stvaranja, uklonio je branu s Kristova srca. Bujica Kristova srca je način na koji Božja slava nadire dalje i sjajnije nego što bi inače mogla.

Ovaj bračni zanos između Krista i njegove zaručnice počeo je u relativno malom obimu u okviru našega iskustva u ovome životu. No konačno sjedinjenje Krista s njegovom zaručnicom događa se na kraju Biblije, kada se nebo spušta na Zemlju, „opremljeno kao zaručnica nakićena za svoga muža“ (Otk 21,2). Sve do vječnosti ćemo uživati u Božjoj slavi – ali (opet) kako? Odgovor je: Kristova slava u najvećoj se mjeri vidi i uživa u njegovoj ljubavi prema grešnicima.

Neumorni i s pravom poznati misionar u domorodačkim plemenima Sjeverne Amerike, David Brainerd, umro je u Edwardsovu domu u zapadnom dijelu Massachusettsa u listopadu

1747. godine. Jonathan Edwards je propovijedao na njegovu sprovodu. Razmišljajući o tome da će vidjeti Krista u sljedećem životu, Edwards je rekao: „Narav Kristove slave, koju će vidjeti, bit će takva da će ih privući i osokoliti jer neće vidjeti samo beskonačno veličanstvo i veličinu, nego beskonačnu milost, spuštanje na njihovu razinu i blagost, nježnost i dragost, jednake njegovu veličanstvu." Zbog toga im „pogled na Kristovo kraljevsko veličanstvo neće ulijevati strah, nego će još više naglasiti njihovo uživanje i iznenađenje." Konkretnije:

> Dušama umrlih svetih u nebu Krist će otvoriti srce i pokazati im beskonačna bogatstva ljubavi prema njima koja postoje od vječnosti… Jest će i piti u izobilju, i plivati u moru ljubavi te biti vječno zagrljeni u beskonačno svijetle, i beskonačno nježne i slatke zrake božanske ljubavi.[2]

Stvaranje svijeta je trebalo biti odušak milostivoga Kristova srca, a radost neba je u tome što ćemo zauvijek uživati u tome nesputanom i nerazvodnjenom srcu.

No je li to biblijski?

Prethodno u proučavanju smo razmatrali izraz „bogat milosrđem" u Efežanima 2,4. Jeste li ikad zastali i primijetili što Pavao kaže na kraju te duge rečenice (s. 7) da je konačan razlog našega spasenja?

2 J. Edwards, „True Saints, When Absent From the Body, Are Present With the Lord" u *The Works…*, 25:233.

Nakon što nam je objasnio našu beznadnu sudbinu, budemo li se oslanjali na sebe same, Pavao kaže:

> Ali Bog, koji je bogat milosrđem – iz svoje velike ljubavi kojom nas je ljubio – nas, koji smo bili mrtvi zbog grijeha, s Kristom oživi – milošću ste spašeni! – s njim nas i uskrisi i s njim postavi na nebesima, u Kristu Isusu, da u vjekovima koji nadolaze pokaže izvanredno bogatstvo svoje milosti dobrotom prema nama u Kristu Isusu.

Smisao beskrajnoga vječnog života na novom nebu i novoj zemlji u tome je da Bog može pokazati „izvanredno bogatstvo svoje milosti dobrotom prema nama u Kristu Isusu".

Evo nas. Obični smo ljudi koji se grozničavo bore kroz život, griješimo i patimo, lutamo i vraćamo se, žalimo i očajavamo te uporno skrećemo od punog osjećanja onoga u čemu ćemo zauvijek uživati ako smo u Kristu.

Je li tekst poput Efežanima 2,7 uopće povezan s našim pravim životima? *Ili je to samo dobra tema za teološke knjige*?

Na kraju našega proučavanja Kristova srca, volio bih se malo zadržati na Efežanima 2,7 i razmotriti od čega nas i za što oslobađa ovaj kratki tekst koji samo na širi način odražava učenje Svetoga pisma o našoj budućnosti.

„Da u vjekovima koji nadolaze pokaže izvanredno bogatstvo svoje milosti dobrotom [ili 'u dobroti', nap. prev.] prema nama u Kristu Isusu" – što to znači za one u Kristu? To znači da će nas jednoga dana Bog povesti kroz ormar u Narniju i stajat ćemo tamo izvan sebe od radosti, čuđenja, divljenja i olakšanja.

To znači da nas Bog tamo nikad neće koriti zbog grijeha ovoga života, nikada nas neće gledati poprijeko i nikada nam neće reći: „Uživaj u ovome, ali sjeti se da to ne zaslužuješ.“ Upravo je smisao neba i vječnosti uživati u njegovoj „milosti i dobroti“. Ako je smisao neba pokazati izvanredna bogatstva njegove milosti dobrotom prema nama, onda smo sigurni, zato što ono što u strahu vidimo kao jedini temelj odbacivanja – svoj grijeh – može samo uvećati prizor Božje milosti i dobrote.

To znači da nam naše palo stanje sada neće priječiti uživanje u nebu. Kakav smo god nered napravili u životu – to je dio naše konačne slave i mira i sjaja. Ta stvar koju smo učinili, zbog koje nam se život pretvorio u kaljužu – upravo je to mjesto gdje nam Bog u Kristu postaje stvarnijim nego ikad u ovome životu i divnijim u sljedećem. (Oni među nama koji su bili tip-top čisti doći će tamo jednoga dana i shvatiti bolje nego ikad koliko su u nama duboko čučali grijeh, samopravednost, ponos i sve vrste svojevoljnih podsvjesnih pobuna te kako sve to povećava Božju milost i dobrotu. Stajat ćemo zadivljeni pred prizorom veličine njegova srca prema nama.)

Ako je njegova milost u dobroti „izvanredna“, onda naši padovi nikada neće nadmašiti njegovu milost. Trenuci kad se osjećamo sasvim pokošeni životom, mjesta su na kojima živi Božje srce. Naše najukletije točke neuspjeha i žaljenja mjesta su kojima je njegovo srce bez oklijevanja privučeno.

Ako je njegova milost u dobroti „izvanredno bogatstvo“ – za razliku od redovne, osrednje milosti – onda naši grijesi nikad ne mogu iscrpiti njegovo srce. Naprotiv, što su slabiji i jadniji, njegovo je srce otvorenije prema onima koji mu pripadaju.

Efežanima 2,7 ne kaže samo „izvanredno bogatstvo njegove milosti", nego „izvanredno bogatstvo njegove milosti *u dobroti*". Grčka riječ za *dobrotu* označava želju da učinite sve što je u vašoj moći ne biste li spriječili bol u drugima. To je ista riječ koju nalazimo u Mateju 11,30, gdje Isus kaže: „Jaram je moj sladak". Njegov je jaram dobar. O „dobroti" u Efežanima 2,7 Goodwin piše: „Riječ ovdje podrazumijeva svu slatkoću, i svu iskrenost, i sve prijateljstvo, i svu srdačnost, i svu dobrotu, i to od svega njegova srca."[3]

Njegova je milost u dobroti „prema nama". Ovo biste mogli prevesti „nama" ili čak „nad nama" ili „na nama". Ovo je osobno, a ne apstraktno. Njegovo srce, njegove misli, sada su i u vječnosti *prema nama*. Njegova milost nije neka bezoblična masa tamo negdje i sada moramo doznati kako u nju ući. On šalje svoju milost prema nama, osobno, pojedinačno, vječno. Zaista, on šalje sebe samoga – ne postoji neka „stvar" zvana milost (imajući na umu da je takvo gledište rimokatoličko učenje). On ne šalje svoju milost na apstraktan način, nego šalje Krista. Zato Pavao odmah dodaje „u Kristu Isusu".

Govoreći o izrazu „u Kristu Isusu", shvaćate li što vrijedi za vas ako ste *u Kristu*? Oni koji su sjedinjeni s njim imaju obećanje da će ukleta slomljenost, koja je sada u svemu prisutna – u svakom odnosu, svakom razgovoru, svakoj obitelji, svakom e-mailu, svakom buđenju ujutro, svakom poslu, svakom godišnjem odmoru – svemu – jednoga dana biti premotana i preokrenuta. Što više mraka i boli doživimo u ovome životu, više će blistavosti i olakšanja biti u sljedećem. Kao što jedan od likova u *Velikoj rastavi* C. S. Lewisa razmišlja o biblijskom učenju: „A upravo to

3 T. Goodwin, *The Works…*, 2:277.

smrtnici pogrješno shvaćaju. Oni za neku vremenitu patnju kažu: 'Nikakvo buduće blaženstvo ne može to nadoknaditi', ne znajući pritom da će Raj, kada jednom dođu u njega, djelovati unatrag i čak i tu patnju pretvoriti u blaženstvo."[4] Ako ste u Kristu, učinjeni ste zauvijek nepobjedivima. Ovaj odlomak govori o tome kako Bog oživljava mrtvace, a ne kako pomaže ranjenicima. Kako nas oživljava? Prema Johnu Owenu, „on nam ljubavlju udahnjuje život".[5] Sila uskrsnuća, koja se ulijeva u mrtva tijela, sama je ljubav.

Efežanima 2,7 vam kaže da vaša smrt nije kraj, nego početak. Nije zid, nego vrata. Nije izlaz, nego ulaz.

Smisao je sve ljudske povijesti, pa i same vječnosti, pokazati ono što se ne može posve pokazati. Očitovati što se ne može prikladno očitovati. U vjekovima koji nadolaze sve ćemo dublje ulaziti u Božju milost u dobroti, u njegovo srce, a što je više budemo razumjeli, više ćemo shvaćati da je iznad našega razumijevanja. Ona je izvanredno bogatstvo.

Za one koji nisu u Kristu nema ničega boljega od ovoga života. Za one koji su u Kristu, za koje je redak u Efežanima 2,7 vječni pogled odmah iza sljedeće okuke na cesti, nema ničega gorega od ovoga života.

> U to jutro uskrsnuća, kada se Sunce Pravednosti pojavi na nebesima, u sjaju sve svoje blistavosti i slave, on će doći kao zaručnik; on će doći u slavi svoga Oca sa svojim svetim anđelima.

4 C. S. Lewis, *Velika rastava*, Verbum, Split, 2011, str. 70.

5 J. Owen, *On Communion with God*, u *The Works of John Owen*, ur. W. H. Goold, reprint, Banner of Truth, Edinburgh, 1965, 2:63.

Zaista, bit će to radostan susret ovoga slavnoga zaručnika i njegove zaručnice. Potom će se zaručnik pojaviti u svojoj slavi bez ikakva vela: a onda će sveti zasjati kao sunce u kraljevstvu svoga Oca i s desna svojeg Otkupitelja.

Zatim će doći vrijeme kada će Krist ljupko pozvati svoju zaručnicu da uđe s njim u palaču svoje slave, koju je pripremao za nju od početka svijeta, uzeti je za ruku i povesti je unutra: taj će slavni zaručnik i zaručnica sa svojim sjajnim ukrasima zajedno uzići u nebesa nad nebesima; veliko će ih mnoštvo slavnih anđela dvoriti: a ovaj će se Sin i kći Božja, u svojoj sjedinjenoj slavi i radosti, zajedno predstaviti Ocu. Tada će Krist reći: 'Evo me, i evo djece koju si mi dao': i oboje će u tome odnosu i sjedinjenju primiti Očev blagoslov i od tada će se nadalje veseliti u potpunoj, neprekinutoj, nepromjenjivoj i vječnoj slavi, u ljubavi i zagrljaju jedno drugoga, i zajedničkom uživanju u Očevoj ljubavi.“[6]

6 J. Edwards, „The Church's Marriage to Her Sons, and to Her God“, u *The Works of Jonathan Edwards*, sv. 25, *Sermons and Discourses, 1743–1758*, ur. Wilson H. Kimnach, Yale University Press, New Haven, CT, 2006, str. 183–84.

Epilog

ŠTO SADA?

Ovo je knjiga o Kristovu srcu i Božjemu srcu. Ali što da radimo s njom?

Glavni je odgovor – ništa. Postaviti pitanje: „Kako da ja ovo sad primijenim u svome životu?“ značilo bi trivijalizirati svrhu ovoga proučavanja. Ako Eskim osvoji godišnji odmor na sunčanome mjestu, neće ući u hotelsku sobu, izići na balkon i pitati se kako da sad to primijeni u svome životu. Samo će uživati u tome. Samo će se sunčati.

No postoji nešto što možemo učiniti. Isus to kaže u Mateju 11,28. „Dođite k meni“.

Zašto to ne radimo? Goodwin nam odgovara. To je smisao našega proučavanja Isusa:

> Zašto ljudi ne pristupaju Kristu? Zato što mu ne poznaju misli i srce… Zapravo je istina da smo mi njemu draži nego što je on nama. Otac razmetnoga sina je prvi prišao svome sinu u tome radosnom susretu. Imaš li razuma? On koji je sišao s neba, kao što sam kaže u tekstu, umrijeti za tebe, neće te susresti samo na

pola puta, kao što je to učinio otac sina razmetnoga… O, stoga, dođi mu. Kad bi mu poznavao srce, došao bi.“[1]

Dođite k njemu. Sve što to znači je – otvorite mu se. Dopustite mu da vas voli. Kršćanski se život svodi na dva koraka:

1. Dođi k Isusu.
2. Vidi br. 1.

Što god da se ruši oko vas u životu, gdje god da se osjećate paraliziranima, ovo se ne mijenja: njegovo srce prema vama, istinskim vama, krotko je i ponizno. Stoga, dođite mu. Ono mjesto u životu na kojemu se osjećate najporaženijima – on je tamo; tamo živi, upravo tamo, i njegovo srce prema vama, ne s druge strane te tame, nego u njoj, krotko je i ponizno.

Vaša je bol njegov dom. Dođite mu.

„Kad bi mu poznavao srce, došao bi.“[2]

1 T. Goodwin, *Encouragements to Faith*, u *The Works…*, 4:223-24.
2 Isto.

Priznanja

OVO SU LJUDI BEZ KOJIH ova knjiga ne bi postojala.

Moja supruga Stacey. Ti jedina znaš. Ti si „skrovita srca, neprolazne ljepote, blaga i smirena duha" (1. Pt 3,4 D-F).

Moja braća Eric i Gavin, koji su na jedinstven način svjesni mojih grijeha i neuspjeha, a ipak me vole. „Aron i Hur, jedan s jedne, a drugi s druge strane, držahu [mu] ruke" (Izl 17,12).

Moj tata Ray, čiji su mi život i propovijedanje posvjedočili o Isusovu srcu. „Slušaj oca svojega koji te rodio" (Izr 23,22 VB).

Drew Hunter – zajedno smo čitali Goodwina tijekom posljednjih deset godina i oduševljeno razmjenjivali SMS poruke otkrića o Kristovu srcu. „Nemam, naime, nikoga po srcu jednaka njemu" (Fil 2,20).

Mike Reeves, koji me upoznao s Thomasom Goodwinom, a čija služba odražava otkucaje upravo Goodwinova srca, i koji nam danas stavlja na raspolaganje bogatu crkvenu povijest. „Svaki [je] književnik koji je postao učenikom kraljevstva nebeskoga nalik na domaćina koji iz svoje riznice vadi novo i staro" (Mt 13,52).

Art Wittmann, koji je trideset i pet godina ispred mene na putu života i koji mi molitvom i ljubavlju pomaže da pronađem svoj put. „Čovjekov savjet sladak je prijatelju njegovu" (Izr 27,9 VB).

Lane Dennis, moj šef, koji mi je dao vremena da razmišljam i pišem, i koji živi i vodi Crossway kao da Bog stvarno postoji. „Pripravljen [ti] je vijenac pravednosti“ (2. Tim 4,8 VB).

Kolege iz Crosswaya Justin Taylor, Dave DeWit, Lydia Brownback i Don Jones, koji su me sokolili u pisanju knjige i nadgledali njezino uređivanje i objavljivanje. „Okrijepiše duh moj“ (1. Kor 16,18 VB).

Gospodin Isus, Veliko srce. Tko je mogao zamisliti da si ti, najuzvišeniji, ujedno najnježniji? Dok sam pisao, razmišljanje o krotkosti tvoga srca mnogo me puta nagnalo na plač. Suze čuđenja, suze olakšanja. „Tko je, dakle, ovaj?“ (Lk 8,25).

Kazalo pojmova

Kazalo biblijskih redaka

„Dane Ortlund vodi nas u samo srce utjelovljenoga Boga.“

MICHAEL HORTON

„Pronicljivi zaključci knjige Krotak i ponizan rijeka su milosrđa koja teče iz Božjega prijestolja.“

BRYAN CHAPELL

„Nikada nisam pročitao knjigu koja tako pažljivo, promišljeno i nježno pokazuje Kristovo srce.“

PAUL DAVID TRIPP

„Svi vi koji se osjećate ranjenima, umornima ili praznima – ovdje ćete naći olakšanje.“

MICHAEL REEVES

„Pročitajte ovu knjigu i na sasvim ćete nov način razumjeti Božju milost.“

ROSARIA BUTTERFIELD

„Duša vam treba ovu knjigu. Od srca je preporučam.“

PAUL E. MILLER

„Jedna od najboljih knjiga koje sam ikad pročitao.”

SAM ALLBERRY

IZVORI

9 789531 771184